

KRŠ I PITOMINE MEDITERANA
PROJEKAT REVITALIZACIJE STAROG JEZGRA
TREBINJA

urednici Vladan Djokić i Milica Milojević

T
R
E
B
I
N
J
E

IMPRESUM

UREDNICI: Vladan Djokić i Milica Milojević

NASLOV KNJIGE: KRŠ I PITOMINE MEDITERANA – Projekat revitalizacije starog jezgra Trebinja

IZDAVAČ: Univerzitet u Beogradu - Arhitektonski fakultet

ZA IZDAVAČA: Vladan Djokić, Dekan

RECENZENTI: dr Ana Nikezić, vanredni profesor
dr Vladimir Parežanin, docent

DIZAJN: Milica Milojević

TIRAŽ: 200

ŠTAMPA: SVEN, Niš

MESTO I GODINA IZDANJA: Beograd 2019.

ISBN 978-86-7924-228-0

KRŠ I PITOMINE MEDITERANA
PROJEKAT REVITALIZACIJE STAROG JEZGRA
TREBINJA

Beograd 2019.

SADRŽAJ

v. prof. dr Ana Nikezić	vi	Recenzija
doc. dr Vladimir Parežanin	viii	Recenzija
Vladan Djokić i Milica Milojević	ix	Krš i pitomine Mediterana
Mladen Pešić i Aleksandra Djordjević	x	Prostorni narativi Mediterana

TREBINJE | STARI GRAD

Tamara Vićović	008	KONTAKT UGOSTITELJSKO-TURISTIČKI KOMPLEKS HERCEGOVINA
Tamara Koneska	016	ARKADE TR(A)G ORIJENTA NA MEDITERANU
Tamara Kamberović	022	SCENIČNI PROSTOR SCENA – TEATAR NA OTVORENOM
Milica Videnović	028	INTEGRACIJA ANEKS MUZEJA HERCEGOVINA
Jovana Antić	034	IGRA OTVORENI TEATAR IGRE
Igor Djurović	038	ZELENI HENDEK PRIRODNJAČKI MUZEJ
Aleksandra Djurović	042	ŠESTA KULA MUZEJ ARHITEKTONSKOG CRTEŽA

TREBINJE | KRŠ

Marijana Marković	058	GORNJI I DONJI GRAD EDUKATIVNI CENTAR STARIH I NOVIH ZANATA
Aleksa Gajić	064	PROŽIMANJE TURISTIČKI I JAVNI SADRŽAJI U STAMBENOM NASELJU KRŠ
Ivana Lakić	070	PONIRANJE I ODANJIVANJE NA MEDITERANU MEMORIJALNI KOMPLEKS "POD LEUTAROM"
Katarina Ognjenović	078	MITSKI MEDITERAN / VRT MITSKI PREDEO NA TREBINJSKOM KRŠU
Tamara Čvorović	084	KAKO KRŠ DIŠE? BOTANIČKA BAŠTA
Teodora Vasić	088	KUHNJE MEDITERANA KOMPLEKS UGOSTITELJSKIH SADRŽAJA "U KRŠU"
Aleksandra Stijović	092	TERASE APARTMANSKO I STALNO STANOVANJE NA TERASAMA KRŠA
Mladen Ostojić	096	MEŠTA SPONTANE RAZMENE ISTRAŽIVAČKA STANICA U STAMBENOM NASELJU
Lazar Obućina	100	INTERPOLACIJA - SINERGIJA FRAGMENTATA HOSTEL
Teodora Spasić	104	KVAZIARHEOLOGIJA HOTEL

Publikacija „Krš i pitomine Mediterana – Projekat revitalizacije starog jezgra Trebinja“ urednika Vladana Djokića i Milice Milojević rezultat je istraživačkog rada nastavnika, saradnika i studenata na ispitivanju potencijala razvoja Trebinja, malog grada na tromedi Crne Gore, Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

Morfološke karakteristike istorijski značajnog i kulturno bogatog nasleđenog predela učinile su da Trebinje danas prožima različite kulture i urbane teksture, te sažima i međusobno miri, na relativno malom prostoru, planinski i primorski ambijent. Ovako determinisan programski i prostorni okvir pravi je dragulj istraživanja kroz projekat zasnovanog na urbanističko-arhitektonskom problemu koji neguje *place-based* pristup sa posebnim fokusom na promišljanje morfo-tipoloških karakteristika konkretnog prostora.

Publikacija koja se nalazi pred nama, tretira dve celine u starom jezgru grada, i to: Stari grad i Krš. Dva posve različita prostorna poligona kojima se pristupa istraživački, pažljivo i sa poštovanjem. Na jednostavan i pitak, čitljiv i praktičan način prikazane su sve prednosti malih, ali značajnih intervencije koje kako programski, tako i prostorno i ambijentalno otvaraju nova čitanja složenog predela Trebinja.

Kako osvojiti nasleđen ambijent? Kako mu se istovremeno približiti, na koji način ga uključiti u savremene tokove života grada? Kako zadržati identitet mesta kroz savremenu arhitektonsko-urbanističku interpretaciju? Kako uspostaviti dobru meru i balans nasleđenog i novoprojektovanog? Koje su urbanističko-arhitektonski alati odgovarajući za unapređenje prostora i usmeravanje razvoja ka njegovoj održivosti.

Na sva ova pitanja publikacija pred nama daje, iako kroz set pojedinačnih studija i projekata, jedinstven odgovor. Nasleđe mora da se neguje i poštuje, ali njegovo unapređenje ne znači i puko ponavljanje, već pažljivu interpolaciju i promišljanje pozicije savremenog kao dela kontinuiteta života grada. Globalne vrednosti savremenog stila života moraju postati deo koherentne lokalno orjentisane urbane sredine, koja omogućava kako slojevitost razumevanja predela, tako i njegovu održivost.

Bilo da ga čitamo kao set pojedinačnih tematski obojenih studija slučaja ili kao celovit prilog unapređenju urbaniteta Trebinja, publikacija nudi inspirativan i svež pristup promišljanju razvoja i redefinicije grada, sa jedne strane, te mladalačku smelost da se prkosi nasleđenom ambijentu, sa druge strane. Ono što je izdvaja od drugih sličnih publikacija, jeste dosledno detaljna i duboko ukorenjena intervencija u postojeći okvir grada. Ono što povezuje sva rešenja jeste način na koji savremeni izraz koketira sa nasleđenim. Inspiracija u nasleđu i tradiciji nije nova tema sama po sebi, ali su dobra mera, te bitno koherentno uspostavljena odgovornost u tretmanu novih struktura za svaku pohvalu.

Povezivanje istraživanja i projekta ovde se prati simultano, u sinergiji gde prostor nije samo odraz i predstava teme, već tema učestvuje u procesu struktuiranja i korišćenja

prostora. Trebinje kao *grad na ivici*, Trebinje kao *poligon za igru*, kao *vrt*, *bašta*, *terasa*, promišljanje dodatnih programa, te uvek nove interpretacije skrivenih vrednosti Trebinja mogu se naći u ovoj publikaciji. Tematizacija kao pokretački alat redefinisana gradskog jezgra provlači se kroz sve radove kao namera i posebna vrednost ove publikacije.

Publikacija nas vodi kroz niz naspramno postavljenih ambijenata, niz sučeljavanja morfološki bogatog predela i fokusira na prostorne prelaze grad-voda, masa-volumen, izgrađeno-neizgrađeno, slobodno-zauzeto. Programski smo uronjeni u pregršt novih sadržaja koji su danas, svakom gradu koji ima kulturno-istorijski i turistički potencijal, potrebni. Tako nailazimo na ugostiteljsko-turističke, muzejske, galerijske, hotelske, te uvek neizostavno sadržaje otvorenih prostora, uvek u sadejstvu sa nasleđenih karakteristikama ambijenta na prelazima, prolazima, u procepima, pukotinama i nezavršenih potezima. Motivi kapije i vrata, promenade i scene, prelazi i staze prisutni su i interpretirani na posve savremen način, koketno dinamizirajući čitanje nasleđenog konteksta koje se pomalo smeše, pomalo prkose.

Na kraju, posebno bih naglasila istraživački kapacitet svakog pojedinačnog slučaja. Naboj pažljivog promišljanja, te vidljivo odsustvo arhitektonskih senzacija, te puristički odnos prema prostoru kao dovoljnom, da u sadejstvu sa životom gradi življeni ambijent, odiše svakim projektom. Vredno je naglasiti da se kroz publikaciju mogu jasno sagledati metodološki postulati koji u fokus edukativnog procesa stavljaju ispitivanje odnosa između morfo-tipološkog okvira konkretnog prostora i njegovih življenih vrednosti. Umeće sa kojim se svi projekti možda mogu i istovremeno naći u istorijom nabijenom urbanom predelu, govori o zrelosti pristupa i primenjenoj metodologiji urbanističko-arhitektonskom projektovanja. Obnoviti, osvežiti, unaprediti, a pritom zadržati lice grada i poštovati vrednosti života njegovih građana, čini se, osnovna su pouka publikacije.

Širok dijapazon tema kojima se bavi ova publikacija čini je posebno vrednom i korisnom za implementaciju, kako u strateška dokumenta namenjena razvoju grada Trebinja, tako i kao prilog i priručnik prilikom definisanja programskih i prostornih potreba i potencijala prilikom stratifikacije održivosti nasleđenih urbanih predela.

IZVOD IZ RECENZIJE
dr VLADIMIR PAREŽANIN
docent
Univerzitet u Beogradu -
Arhitektonski fakultet

Publikacija *Krš* i pitomine Mediterana, koju ovde predstavljamo svedok je ozbiljnog akademskog interesovanja i aktuelnosti tema za učenje i promišljanja građene i urbane strukture osobene teritorije grada Trebinja u Hercegovini. Ona jeste sintezni prikaz i predavljanje načina mišljenja, konceptualizacije, principjelnih stavova i kritičke prakse autora, jedinstvenog istaživačkog postupka. Ova publikacija nastaje kao prirodan završetak jednog od istraživačkih ciklusa tema grada, gradskosti, građene strukture, otvorenih javnih prostora, u izražajnom kontekstu istorijskog, kulturnog i građenog nasleđa. U njoj su sabrani radovi i studije studenata osmog semestra, uz učenja usmeravanja i nastojanja nastavnika i saradnika Integrisanih akademskih studija arhitekture Arhitektonskog fakulteta u Beogradu: profesora dr Vladana Đokića, docenta dr Milice Milojević i asistenta dr Mladena Pešića.

Uvidom u predstavljene radove, elaboracije i zaključke, značajnim za istraživanje teritorija Mediterana postavljaju se, i kroz ovu publikaciju daju teme: kontakta, struktuiranja, razmene, međudejstva, igre, mita, grada, vrta, pejzaža, kuhinje, granice, istorije, kontrasta, diskontinuiteta; čijim se mišljenjem i analizom arhitektonsko-urbanističkim jezikom teži dati odgovor na pitanje: *kako krš* (Hercegovine) *diše?*!

Publikacija je zbornik semestralnih projekata druge generacije studenata Integrisanih studija arhitekture. Na četvrtoj godini studija studenti su na predmetu Studio 06U u mentorstvu prof. dr Vladana Đokića, doc. dr Milica Milojević i ass. dr Mladen Pešić radili na temi *Krš i pitomine Mediterana – Projekat revitalizacije starog jezgra Trebinja*.

I krš i pitomine Mediterana predmet su istraživanja kroz projekat revitalizacija starog jezgra grada Trebinja. Na dve lokacije studenti, prema ličnom istraživačkom senzibilitetu ispituju mogućnosti transformacije ambijentalnih celina Stari grad i Krš. Osetljiva geopolitička pozicija i pitom pejzaž u hercegovačkom kršu izdvaja ovaj grad kao posebno značajno mesto interpretacije nacionalnog, regionalnog i kulturnog identiteta ali i revitalizacije urbanog života.

Zadatak studenata je bio da istraže ambijentalne vrednosti Mediterana u primorskom i kontinentalnom delu i da za staro jezgro grada Trebinja predlože programske i prostorne koncepcije njegove revitalizacije. Rad na ovom zadatku organizovan je u tri oblika nastavnog procesa: radionica, seminar i studio. Tri različita oblika nastave su omogućila razvijanje ideja na bazi terenskog istraživanja (radionica), istraživanja literatire i drugih istraživanja na srodnim temama (seminar) i kroz postavku i razradu urbanističkog projekta sa akcentom na kreiranju prepoznatljivih javnih prostora u okviru gradskog jezgra (studio). Rezultat sve tri komponenta prikazan je u uvoj publikaciji i uređen tako da svaki rad bude predstavljen sa: nazivom individualno izabrane teme; tekstualnim obrazloženjem teme i projekta; komentarom (iz beleški mentora) i reprezentativnim grafičkim priložima.

Individualne teme su rezultat radionice, ličnog iskustva stečenog u neposrednom kontaktu sa lokalnim kontekstom i karakteristikama srednjovekovnih gradova Mediterana. Cilj studijskog putovanja koje je organizovano za potrebe radionice je razumevanje morfoloških karakteristika gradova u primorskom i kontinentalnom delu Mediterana, njihovih univerzalnih i autentičnih vrednosti. Studijsko putovanje organizovano u okviru nastave omogućilo je stručno i lično promišljanje teme na primeru gradske strukture Trebinja, ali i Herceg Novog, Kotora, Cavtata, Dubrovnika i Mostara. Ovi gradovi sa dugim trajanjem i specifičnim kulturnim nasleđem, periodima stvaranja i razaranja vredan su ali i osetljiv poligon istraživanja kulturnog identiteta multietničke sredine. Kroz diskusije, uz mentorsko usmeravanje rada na terenu, studenti su razvili lični istraživački senzibilitet i prepoznali i lokalne i univerzalne vrednosti koje su zastupali dalje u projektu.

Tekstualno obrazloženje teme i projekta je uobličeni sažetak seminarskog rada koji ima formu eseja čija je osnovna svrha verbalizacija istraživačkih saznanja o prethodnim i ličnim istraživanjima regionalne arhitekture i narativa o Mediteranu. U okviru seminara studenti dobijaju potrebna znanja iz više disciplina koja su važna za razumevanje narativa Mediterana. Kroz diskusije i predavanja studenti se upoznaju sa različitim interpretacijama kulturnog identiteta regiona, konceptima izlaganja i tehničkim zahtevima publikovanja

kao i drugim oblicima postprodukcije urbanističkih i morfoloških istraživanja. Rezultata seminara i radionice je svojevrsan lični atlas istraživanja.

Grafički prilozi izabrani su iz elaborata semestralnog projekta kao ilustracija jedne odluke u kontinuiranom procesu proveravanja prostornih mogućnosti revitalizacije starog jezgra Trebinja. Izazov u radu u studiju je da se kroz projekat interpretiraju univerzalnosti i autentičnosti mediteranskog grada, a u specifičnu gradsku matricu utkaju savremene forme i predlože novi obrasci građenja u starom jezgru grada. Polazna pretpostavka je da je prihvatljivost javnog prostora preduslov revitalizacije grada. Drugim rečima da mogućnost identifikacije ljudi sa mestom predstavlja priliku za vraćanje života u napuštenim ili devastiranim delovima grada. Javni prostor je definisan objektima koji ga uokviruju i sadržajima koji ga aktiviraju, pa je njegova vitalnost i prepoznatljivost zavisna od ova dva faktora. Zato su intervencije studenata usmeravane ka efektu unapređenja mreže javnih prostora i sadržaja, ali u stalnoj sprezi sa programom i oblikovanjem pripadajuće fizičke strukture.

Jedan broj studenata svoju temu i intervenciju konkretizovao je kroz kompleks objekata, jedan kroz relaciju jednog objekta i pripadajućih javnih prostora u neposrednom okruženju, dok su pojedini studenti formiranjem trga integrisali postojeće i nove strukture u novu ambijentalnu celinu.

Teme istraživanja i semestralni projekti prezentovani su u ovom zborniku u dva dela, zavisno od predmetne lokacije. U prvoj grupi prikazano je sedam radova u kojima se razmatraju mogućnosti revitalizacije Starog grada, a u drugoj grupi deset radova koji revitalizaciju starog jezgra Trebinja istražuju na lokaciji Krš, inspirisani urušenom i devastiranom strukturom nekadašnje mahale.

Pojedinačno sagledane intervencije u Starom gradu ilustruju individualno delovanje u mikroambijentima na relaciji objekat – javni prostor. Ukoliko se intervencije pogledaju kao sinhronizovano tačkasto delovanje na prostor Starog grada onda se dobija utisak o transformaciji Starog grada u celini i stvaranju jedne moguće slike grada kulture koji nudi galerijske i muzejske sadržaje (Tamara Koneska, Milica Videnović, Aleksandra Đurović i Igor Đurović), scenske prostore (Tamara Kamberović i Jovana Antić), smeštaj turista i ugostiteljske sadržaje (Tamara Vićović).

Za lokaciju Krš prepoznatljive su urušene kamene kuće, bez krova. One su u većini studentskih radova zadržane kao predmet rekonstrukcije i integracije u novu strukturu. One su tretirane kao klica novog života na Kršu koja čuva kod tradicije građenja. Iz ovih zidina niču novi atraktivni sadržaji: separei restorana mediteranskih kuhinja (Teodora Vasić), botanička bašta (Tamara Čvorović), zanatske radionice (Marijana Marković), apartmani (Aleksa Gajić i Lazar Obućina), vrt ili mitski predeo (Katarina Ognjenović), arheološki sloj (Teodora Spasić). U studiju su zastupani i drugačiji pristupi koji drastično transformišu matricu Krša (Ivana Lakić, Mladen Ostojić) i onih koji tretiraju samo jedan njen segment, prateći morfologiju terena (Aleksandra Stijović). Uspešnost razrade i kompleksnost pristupa je različita, ali svaka vizuelizuje novu situaciju. Regulacija te nove situacije bi bila predmet dalje urbanističke razrade.

Za obe grupe (Stari grad i Krš) važi da slobodan izbor različitih lokacija, raznovrsnost ali i srodnost predloženih programskih i prostornih rešenja predstavljaju značajan rezultat

metodologije rada sa studentima u mentorskom radu u kojem negujemo divergentno mišljenje. Kratak komentar mentora koji stoji uz svaki rad je afirmativan za izabrane teme i sugestivan za način čitanja prikazanih projekata. Komentar je zasnovan na uvidu u celokupan proces izrade semestralnog zadatka i iskazan je sa uvažavanjem individualnih interesovanja i senzibiliteta studenata sa kojim i treba započeti listanje ove publikacije.

Za stručni pomoć i pripremu potrebne dokumentacione baze zahvaljujemo se Službi za urbanizam grada Trebinja, načelniku Marku Rikalu i arhitekti Slađani Prčić. Za potpuniju sliku o istoriji i materijalnoj kulturi, zahvaljujemo se Muzeju Hercegovine, direktorki Ivani Grujić, arheolozima Đorđu Odaviću i Stanki Jokanović, kao i Muzeju Kuće Bukovac, kustosu Luciji Vuković.

Kvalitetu postignutog rezultata doprineli su stručni komentari docenta dr Vladimira Parežanina. Zahvaljujući njegovom poznavanju regionalne arhitekture, urbanističkih prilika i potreba grada Trebinja, ličnom angažovanju i raspoloženju da učestvuje u realizacije nastave studenti su mogli da započnu istraživanje sa uvažavanjem znanja o tradiciji građenja u hercegovačkom kraju.

Grad Trebinje, gradonačelnik Mirko Ćurić, predsednik Skupštine grada Dragoslav Banjak, Kulturni centar grada Trebinja i Mtel a.d. Banjaluka, izvršni direktor za korporativne poslove Vladimir Četrović omogućili su da pravovremeno realizujemo ključne aktivnosti u nastavnom procesu bez kojih ova publikacija ne bi bila adekvatno pripremljena i prezentovana.

Vladan Djokić i Milica Milojević
Beograd, avgust 2019.

Na pitanje šta je Mediteran Fernan Brodel dalje odgovor: „Hiljadu stvari u isti mah. Nije to jedan pejzaž, već bezbroj pejzaža. To nije jedno more već sled mora. Ne jedna civilizacija, već civilizacije koje se slažu jedna na drugu.“¹ Mediteran je i mesto i vreme, promena i stalnost, kamen i drvo, more i reka, tradicija i modernost. Znanje o Mediteranu je znanje o geografiji, istoriji i kulturi, geologiji i klimi, ali i o moru, trgovačkim rutama, palmama, kamenu, karavanima, vinovoj lozi i maslinama. Razmatrajući granice, ovog na trenutke nesagledivog prostora, može se reći da se on „proteže od prvog maslinovog drveta do kog se stigne kad se dolazi sa Severa pa do prvih gustih plantaža palminog drveta koje se pomaljavu sa pustinja“.²

Ma koliko bile određene *maslinama i palmama*, granice Mediterana su nekada teško uočljive i nestalne a sa druge strane su jasne, isklesane u kamenu i vodi. Granice određuju i odnos centra i periferije, samo što je u slučaju Mediterana teško odrediti centar. Da li je centar u mestu nastanka antičke civilizacije ili u mestu nastanka Mletačke Republike? Da li je centar na kopnu ili moru, u kamenom kršu ili pitomj ravnici, planinskim vencima ili u zaleđu? Možda Mediteran kao istorijska i kulturna celina nema centar, već su sve tačke u okviru te konstalacije njegovi podjednako važni delovi.

U široj regiji Mediterana na njegovoj kako kažu granici sa Orijentom nalazi se grad Trebinje. Na raskrsnici puteva, kultura, pejzaža i običaja Trebinje je grad Sunca, platana i vinove loze. Grad kamenih blokova, zelenila, krša i pitomina, nasleđa i tradicije. Specifičan položaj i istorijske prilike obojile su Trebinje karakterističnim ambijentom koji je uslovio i specifične prostorne odnose u gradu. Konfiguracija terena grada kao i postojeće izgrađene strukture u kombinaciji sa prirodnim elementima i okruženjem čine specifičan kontekst Trebinja u okviru koga je zadat istraživački poligon. Zadatak se sastojao u tome da se u postojeći prostorni narativ Trebinja i pripadajuće regije Mediterana osmisle prostorne i programske intervencije na lokacijama Starog grada i Krša.

U okviru rada u studiju narativ je posmatran kao jedna vrsta prepričavanja, nečega što se desilo, prizora, događaja ili priče. Najčešće se saopštava rečima, ali ne uvek. Narativna može biti obala, luka a i plovidba. Narativ nije priča sama po sebi već način na koji se ona priča, na koji se prenosi i dorađuje. Narativ je perspektiva, niz odabranih ili odbačenih detalja, naglašavanje ili izostavljanje, kreiranje ili reinterpretiranje. Kroz komponovanje, struktuiranje i osmišljavanje narativ fragmente povezuje u koherentnu, često nedovršenu i promenama sklonu celinu.

Projekti studenata pojedinačno imaju svoje naracije, manje ili više oslonjene na narativ Mediterana i lokalnih priča. Prostorni elementi su fragmenti, dok se kroz njihovo kombinovanje u okviru projekata kreira celina koja dobija svoju naraciju. Zamišljeni kao

1 Fernan Brodel, *Mediteran prostor i istorija* (Beograd: Čigoja štampa, 1995), 9-10.

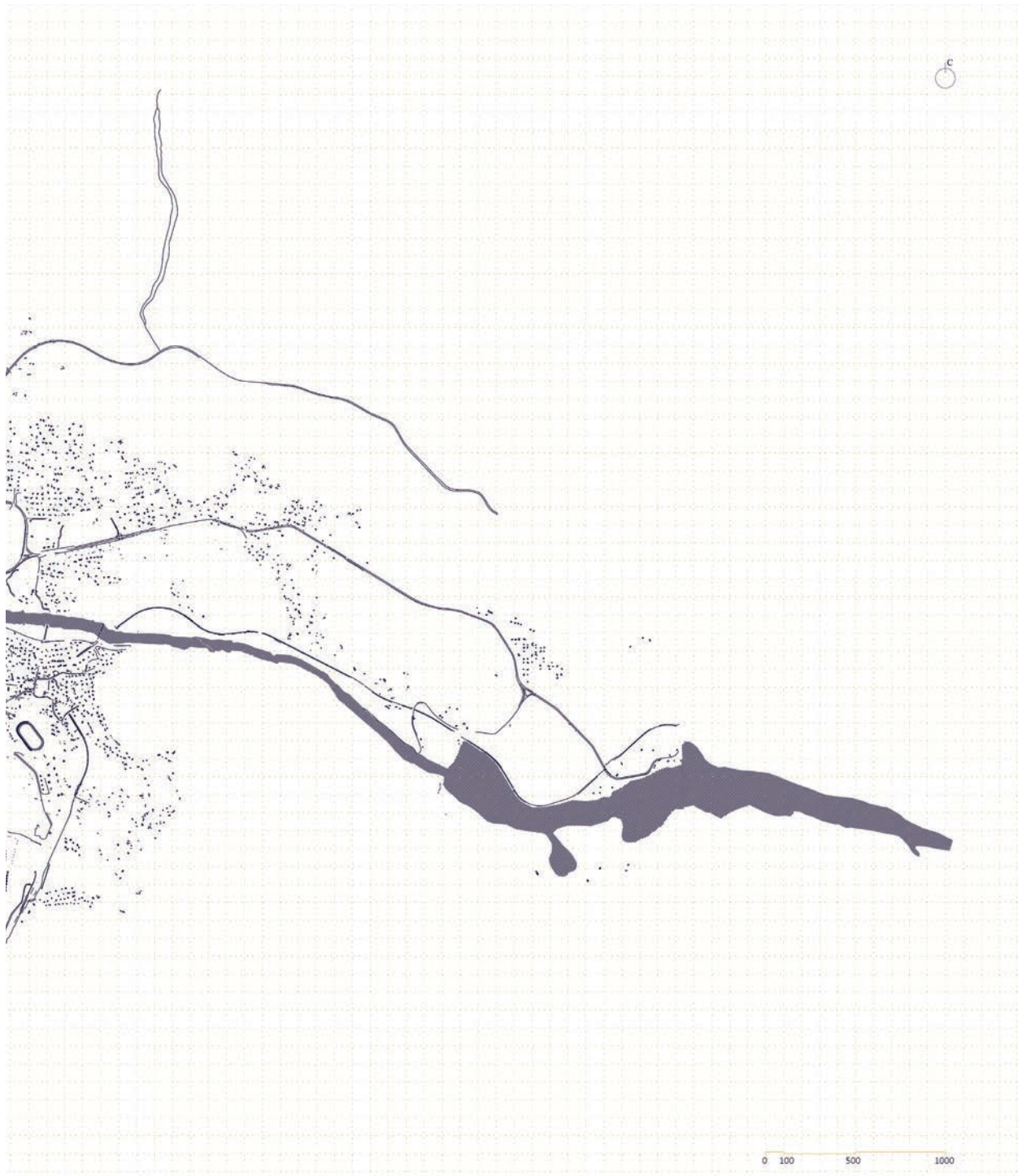
2 Fernan Brodel, *Mediteran prostor i istorija* (Beograd: Čigoja štampa, 1995), 18.

svremni dekor Mediterana ili kao uronjeni u tradicije i arhaizam studentski projekti, svaki pojedinačno a i grupno, govore o prostornoj dinamici i potrebi za transformacijom Trebinja. O potrebama da se čuvaju stari *arheološki slojevi* i kameni blokovi ali i da se projektuju novi *predeli, vrtovi, kamene kuće* govori jedna grupa projekata. Bilo da se *uramljuje reka* ili da postoji *odanjivanje* kroz *atrijum, bašču, trg* ili *klaustar* jasna je razlika između starog i novog, graditeljsko nasleđe se čuva ali se i nadograđuje, *hendek* se aktivira ali se i formira nova *loža* sa koje se pruža novi pogled na novi *Gornji grad* i *stare platane*. Kao što su se različite civilizacije Mediterana kroz dugo trajanje ukrštale, saradivale ali i borile, na isti način komuniciraju i studentski projekti. Na prostoru Starog grada oni međusobno saraduju i dopunjuju se dok se na lokaciji Krša suprostavljaju i uslovno rečeno bore ne bi li odredili buduću naraciju prostora.

Mladen Pešić i Aleksandra Djordjević

c

2018/2019

STUDENSKI PROJEKTI

LOKACIJA: STARI GRAD

T R E B B I N J E

TREBINJE | STARI GRAD

Tamara Vićović	008	KONTAKT UGOSTITELJSKO-TURISTIČKI KOMPLEKS HERCEGOVINA
Tamara Koneska	016	ARKADE TR(A)G ORIJENTA NA MEDITERANU
Tamara Kamberović	022	SCENIČNI PROSTOR SCENA – TEATAR NA OTVORENOM
Milica Videnović	024	INTEGRACIJA ANEKS MUZEJA HERCEGOVINA
Jovana Antić	030	IGRA OTVORENI TEATAR IGRE
Igor Djurović	034	ZELENI HENDEK PRIRODNJAČKI MUZEJ
Aleksandra Djurović	038	ŠESTA KULA MUZEJ ARHITEKTONSKOG CRTEŽA

Tamara Vićović

tema: KONTAKT

projekat: UGOSTITELJSKO-TURISTIČKI KOMPLEKS HERCEGOVINA

Predmet projekta je revitalizacija segmenta gradskih zidina na potezu između Kamenog mosta i Medžlisa Trebinja. Uz bedeme, iznad kojih izvire Sahat-kula, Muzej Hercegovine i platani sa gradskog trga, nalazi se i mala obala (pitomina Starog grada). Specifičnost ovog fronta Starog grada je kontakt sa rekam Trebišnjicom. Tema kontakta je kompleksna, posebno na ovom mestu. Privilegiju neposrednog kontakta sa vodom u Starom gradu imaju samo tri kuće u nizu. Ove kuće se izdvajaju u odnosu na druge po svojoj poziciji – to su jedini objekti koji su u sklopu zidina Starog grada. Niz kuća uzidan u bedeme i Sahat-kula su prepoznatljivi elementi vedute Starog grada Trebinja. Ova lokacija je izabrana za rekonstrukciju iz razloga što je stanje objekata loše, a sama pozicija izuzetno značajna za prepoznatljivost vedute Starog grada Trebinja, njegov diskretan kontakt sa rekam, ali i odnos prema objektima u neposrednoj blizini, unutar grada. Zaklonjen od pogleda, pristup muzeju i Sahat-kuli nije adekvatno uređen. Namera je da se uz rekonstrukciju niza kuća, ostvari kontakt sa rekam i kontakt sa muzejom, posredno – preko javnog prostora tako da se ne naruši prepoznatljiva slika Trebinja saglediva sa Kamenog mosta. Iako malih razmera, intervencija na ovoj lokaciji je delikatna.

Ugostiteljsko-turistički kompleks Hercegovina osmišljen je kao mesto pauze, predaha ili dužeg zadržavanja nakon obilaska grada. Usluge hostela su pristupačne a atmosfera pitoma – predah na reci omogućen je pontonom koji je pričvršćen za jednu od postojećih struktura, i on je element kontakta hola hostela i reke. Hostel ima 52 ležaja (četiri trokrevetne i deset četvorokrevetnih soba).

Sa unutrašnje strane, prema gradu niz kuća je dograđen sa dva aneksa. Jedan pripada hostelu a drugi, orijentisan prema Sahat-kuli i muzeju je restoran (100 mesta). Oblik aneksa je sveden, arhetip kuće. Čelični ramovi prate konturu kuće i nose staklenu fasadu koja omogućava vizuelnu igru između unutrašnjeg i spoljašnjeg prostora.

komentar: Dva rama su uronjena u Trebišnjicu kao da daju obrise praznoj kući nad vodom, dok jedna skulptura iz Dučićeve riznice pluta u vodi. Ova dva gesta zajedno pomeraju granicu obale *šumne reke, kad smračí...*

MEDJA

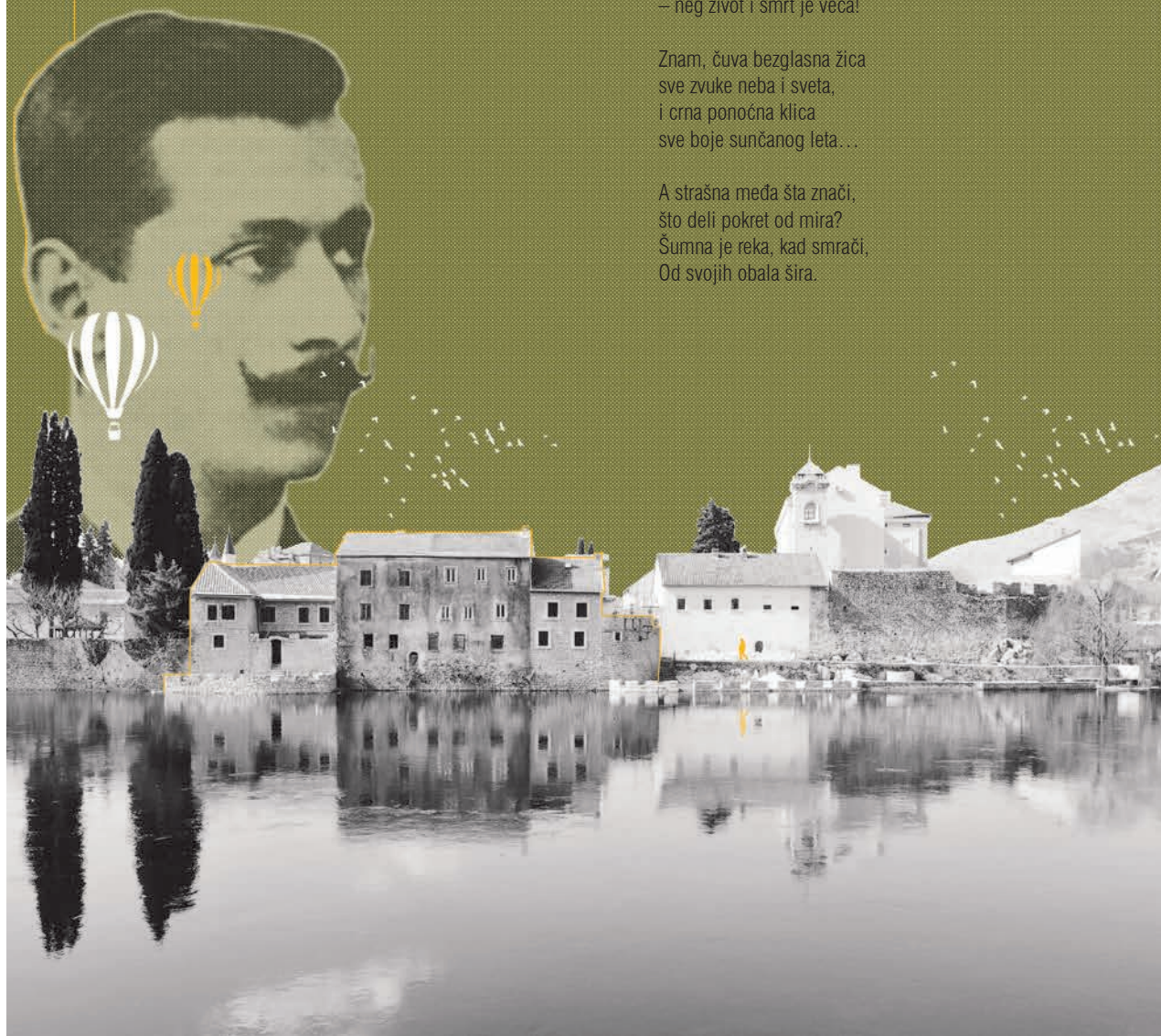
Kada se jave na crti,
na kraju tuge i pira,
visoke planine smrti,
i hladna jezera mira –

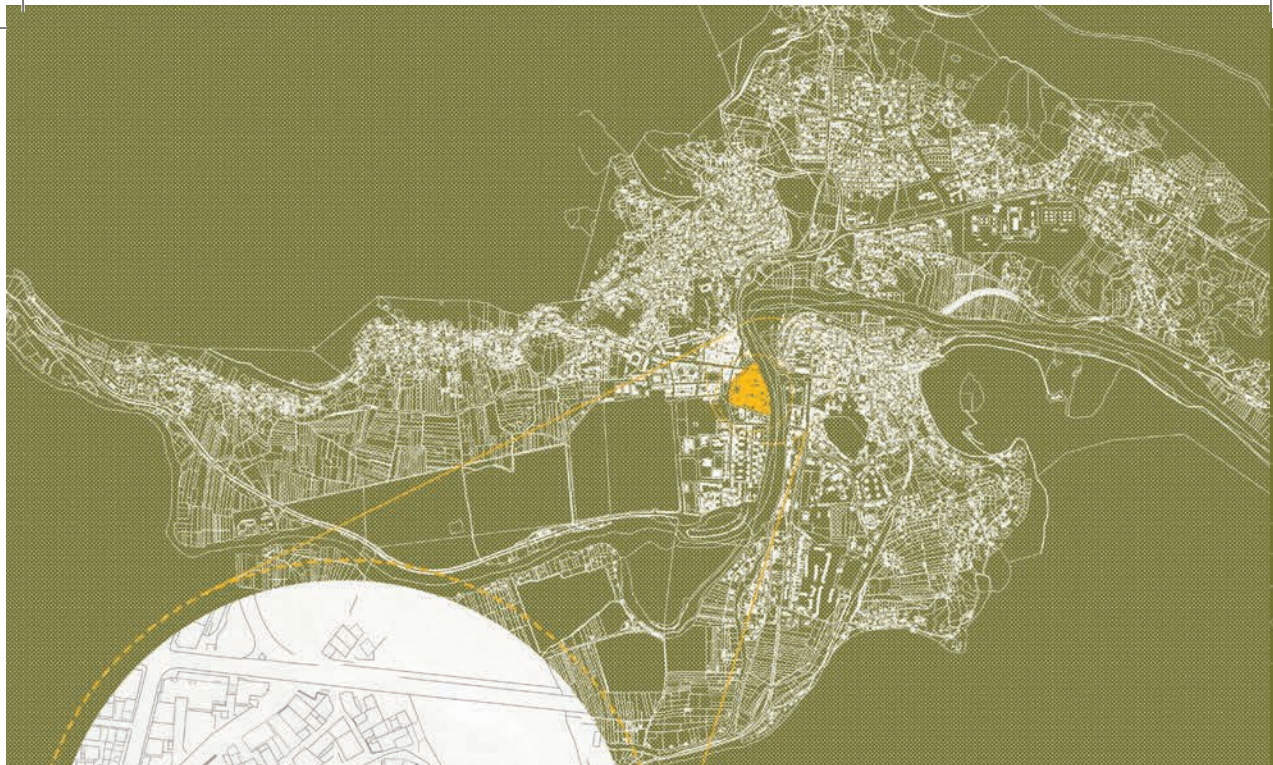
ko čeka na međi? O, ta
najveća tajna što traje:
Granica dweju lepota
i dweju sujeta! Šta je?

To nemo raskršće vera,
most bačen između sreća,
ta međa dweju himera
– neg život i smrt je veća!

Znam, čuva bezglasna žica
sve zvuke neba i sveta,
i crna ponoćna klica
sve boje sunčanog leta...

A strašna međa šta znači,
što deli pokret od mira?
Šumna je reka, kad smrači,
Od svojih obala šira.

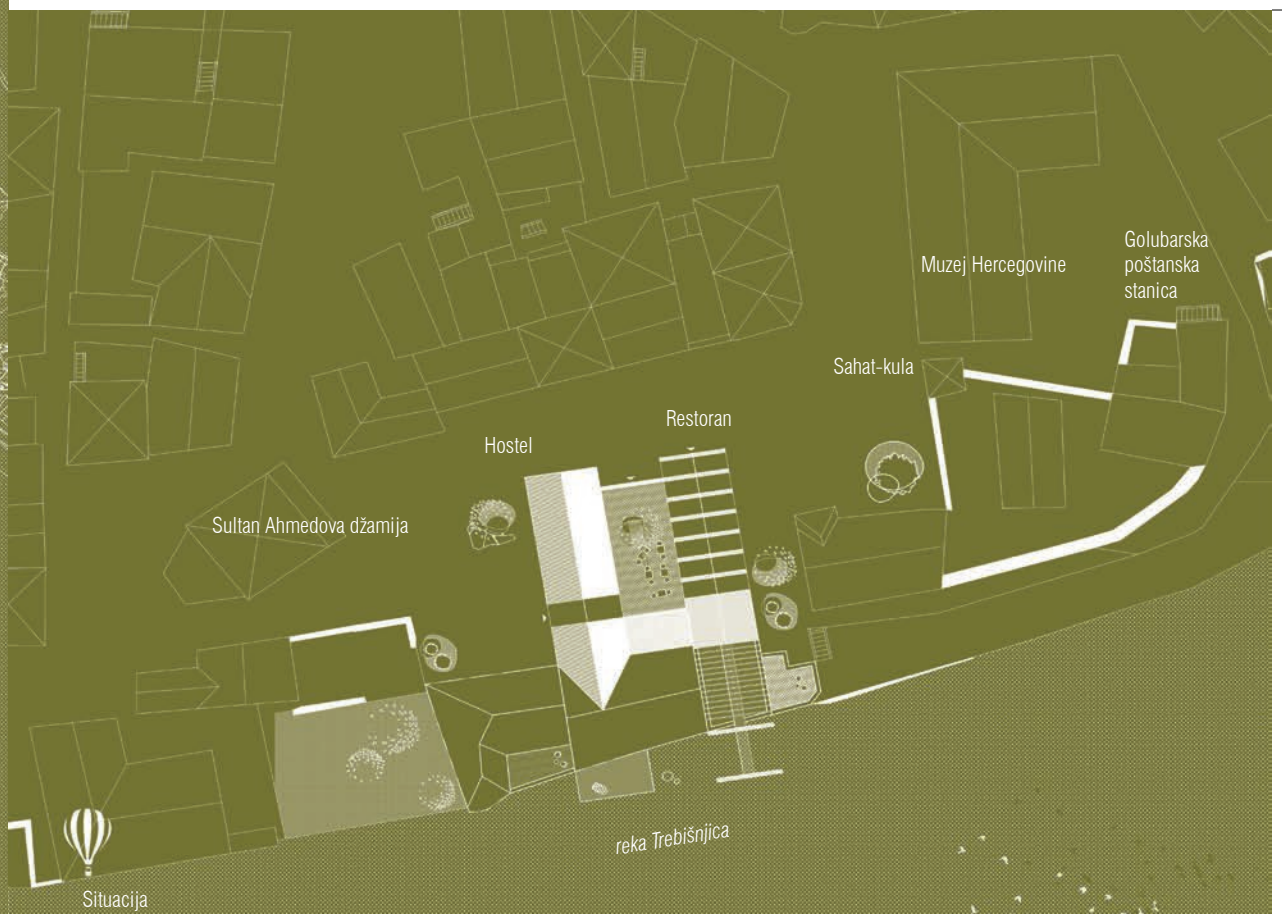
Položaj lokacije Starom gradu Trebinja

Predmet rekonstrukcije

Sahat-kula

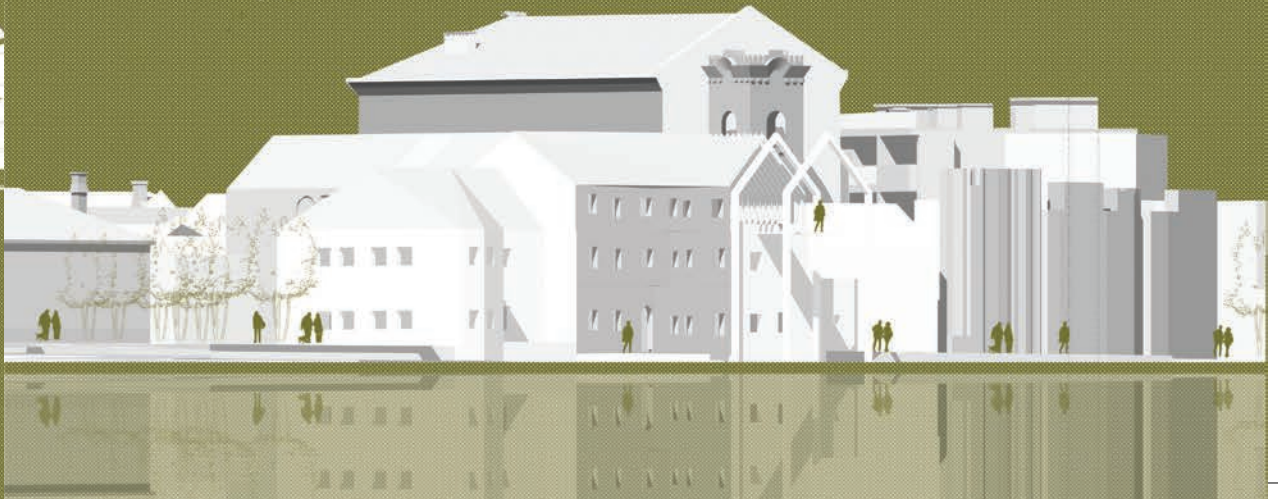
Muzej

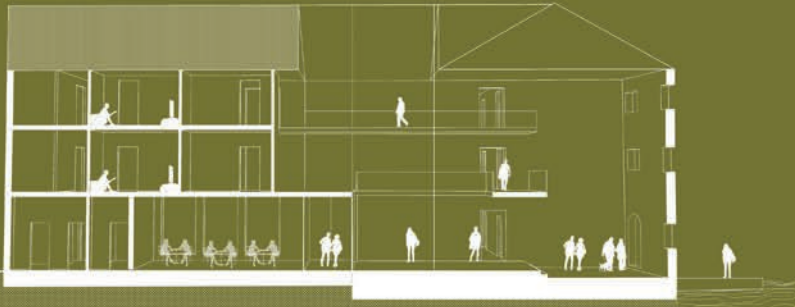

Situacija

Front prema reci

Kakterističan presek

Osnova prizemlja

Aksonometrija

Restoran

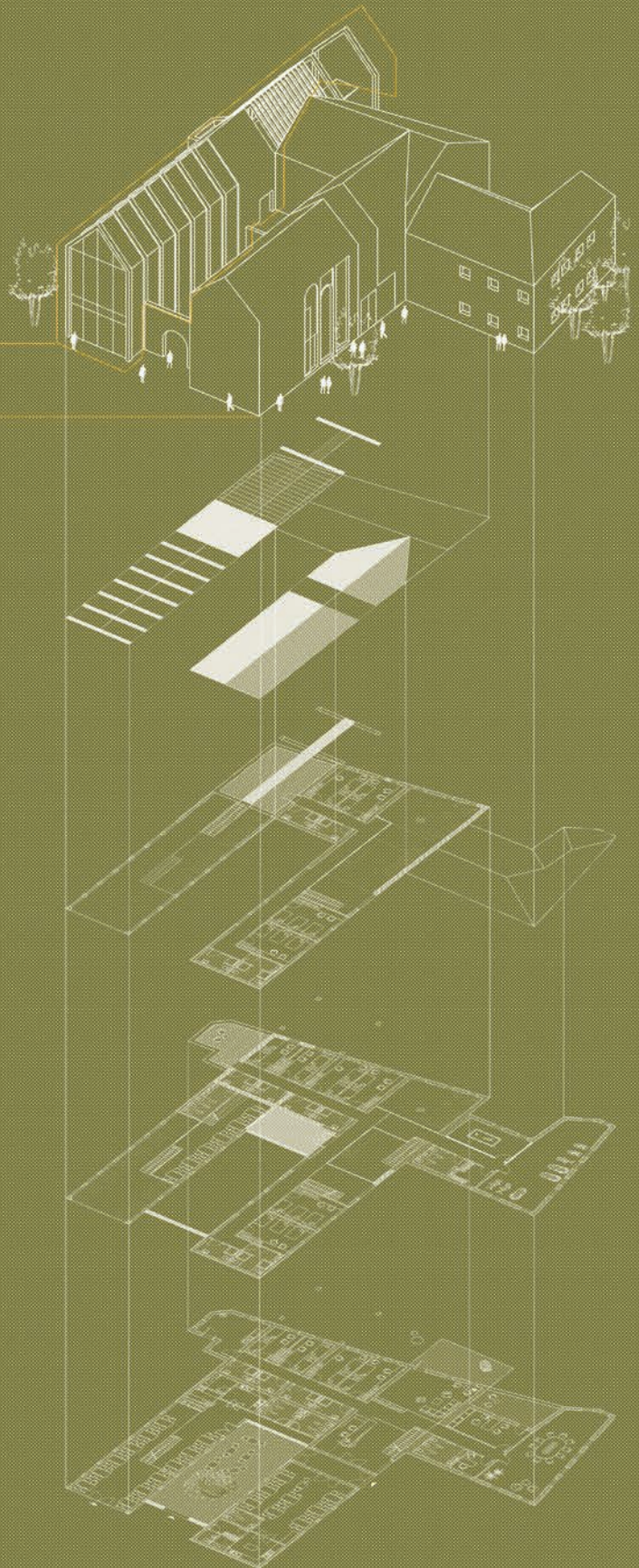
Hostel

Krov

Osnova sprata II

Osnova sprata I

Osnova prizemlja

Tamara Koneska

tema: ARKADE

projekat: TR(A)G ORIJENTA NA MEDITERANU

Novi trg u Starom gradu prati ideju muzeja kao društvene laboratorije, istražujući različite vrste izložbenih prostora i scenografija koje oni prave u zatvorenom i na otvorenom prostoru. Umesto jednog vida organizacije izložbenog prostora za Dučićevu kolekciju umetničkih dela, predlažu se tri načina: eksperimentalni, klasični, neformalni. Rezultat je kolaž prostora različitih veličina i karaktera.

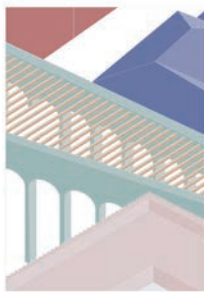
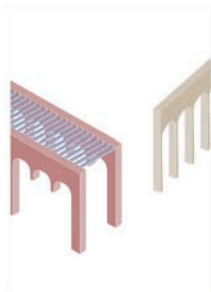
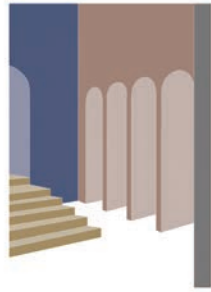
Eksperimentalni deo se smešta u kulu (nov objekat na mestu srednjovekovne kule). To je imaginarni i prolazni muzej u kojem se održava niz rituala koji se odvijaju u kraćim vremenskim intervalima. Kako je prostor zatvoren, uslovi u njemu su kontrolisani, a kretanje režirano. Način organizacije, fleksibilnost i dimenzionalne karakteristike odgovaraju zahtevima savremenih praksi izlaganja.

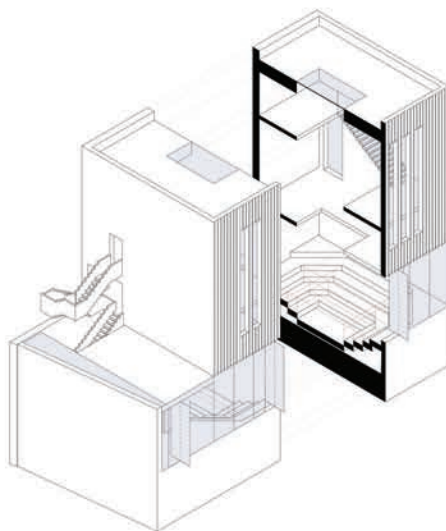
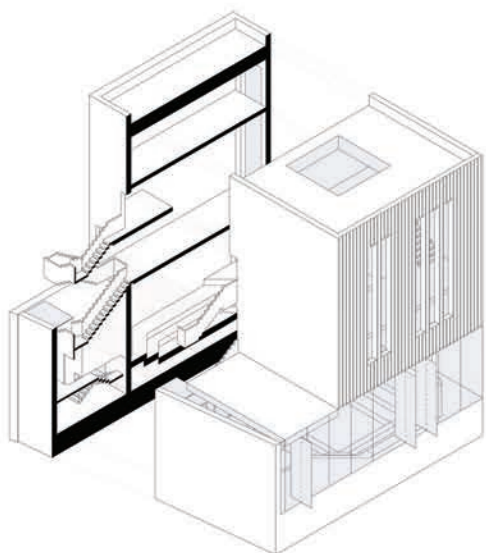
Klasični deo postavke je organizovan kroz seriju arkada koje uokviruju trg. Mesto u kojima se može čuti poreklo, put eksponata i cilj kolekcionarske misije Jovana Dučića.

Trg uokviren arkadama je poligon neformalnog dela muzeja. Ovo je mesto gde se kontinuirano reinterpretira njegov sadržaj i menja pristup kroz seriju iznenadnih događaja. Sadržaj se permutuje, pomera i transformiše pružajući mogućnost da svako na tom mestu započne, nastavi ili dovrši lični putopis.

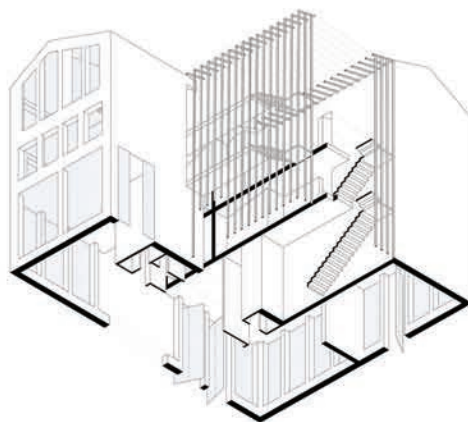
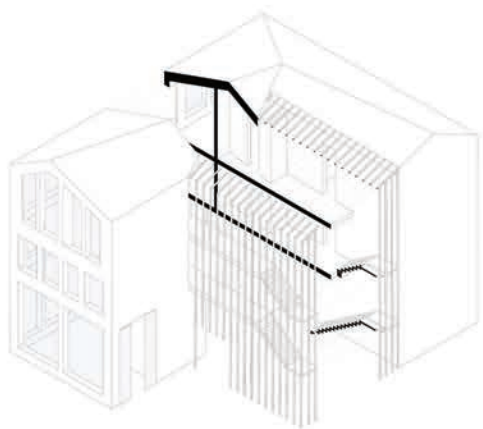
U središtu uokvirenog trga ostaje džamija, kao trag orijenta na Mediteranu.

komentar: Trg, atrijum, klaustar ili bašča? Više termina za prostor uokviren tremovima i povezan sa jednim objektom ukazuje na vešto izabran sklop za uobličavanje gradskog prostora. Arkadama uokviren prostor za nekog je *bašča*, za nekog *klaustar*, *atrijum*, za nekog *trg* - u tome se može videti polivalentnost ovog rešenja.

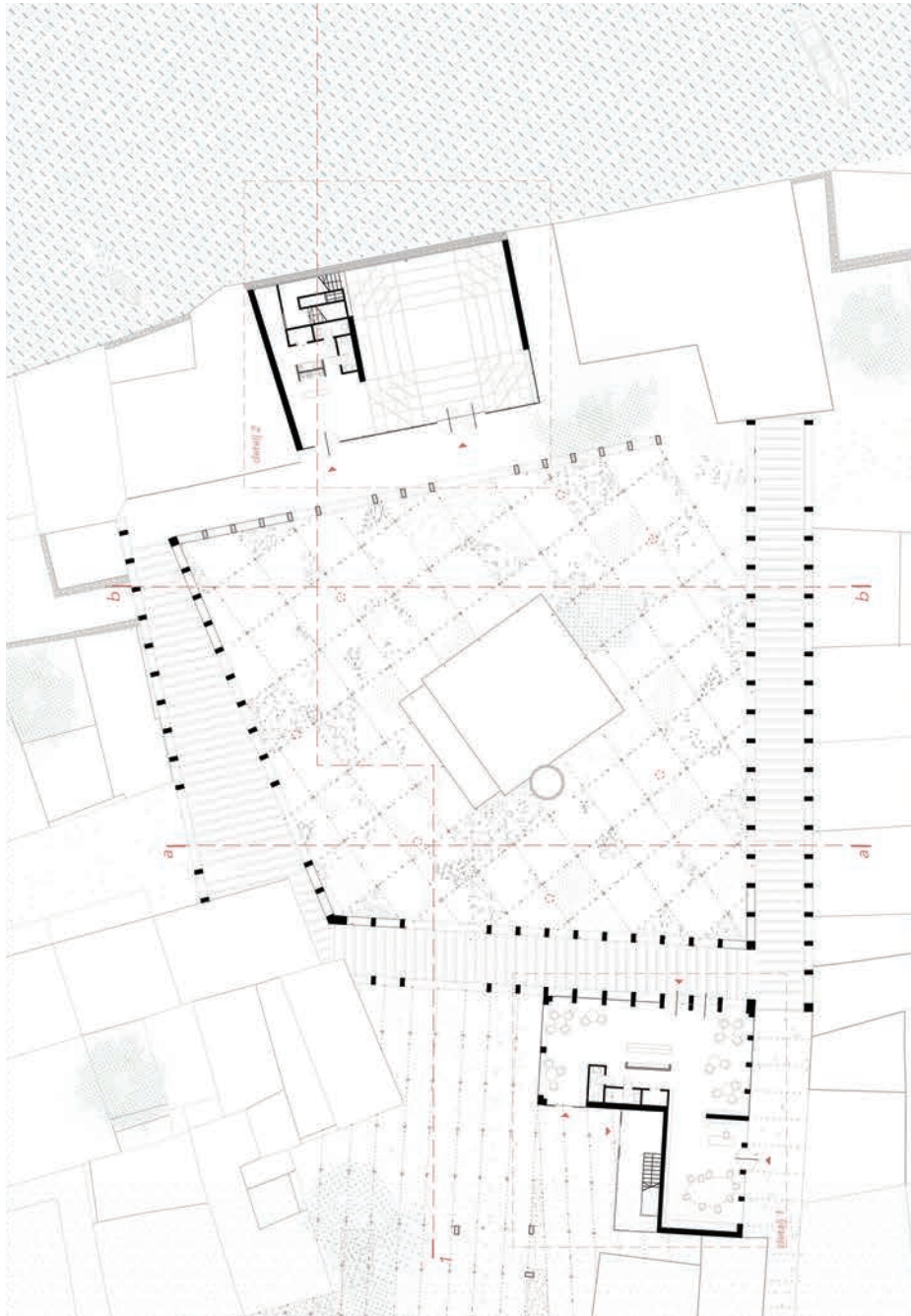

Muzej / aksonometrija

Hostel / aksonometrija

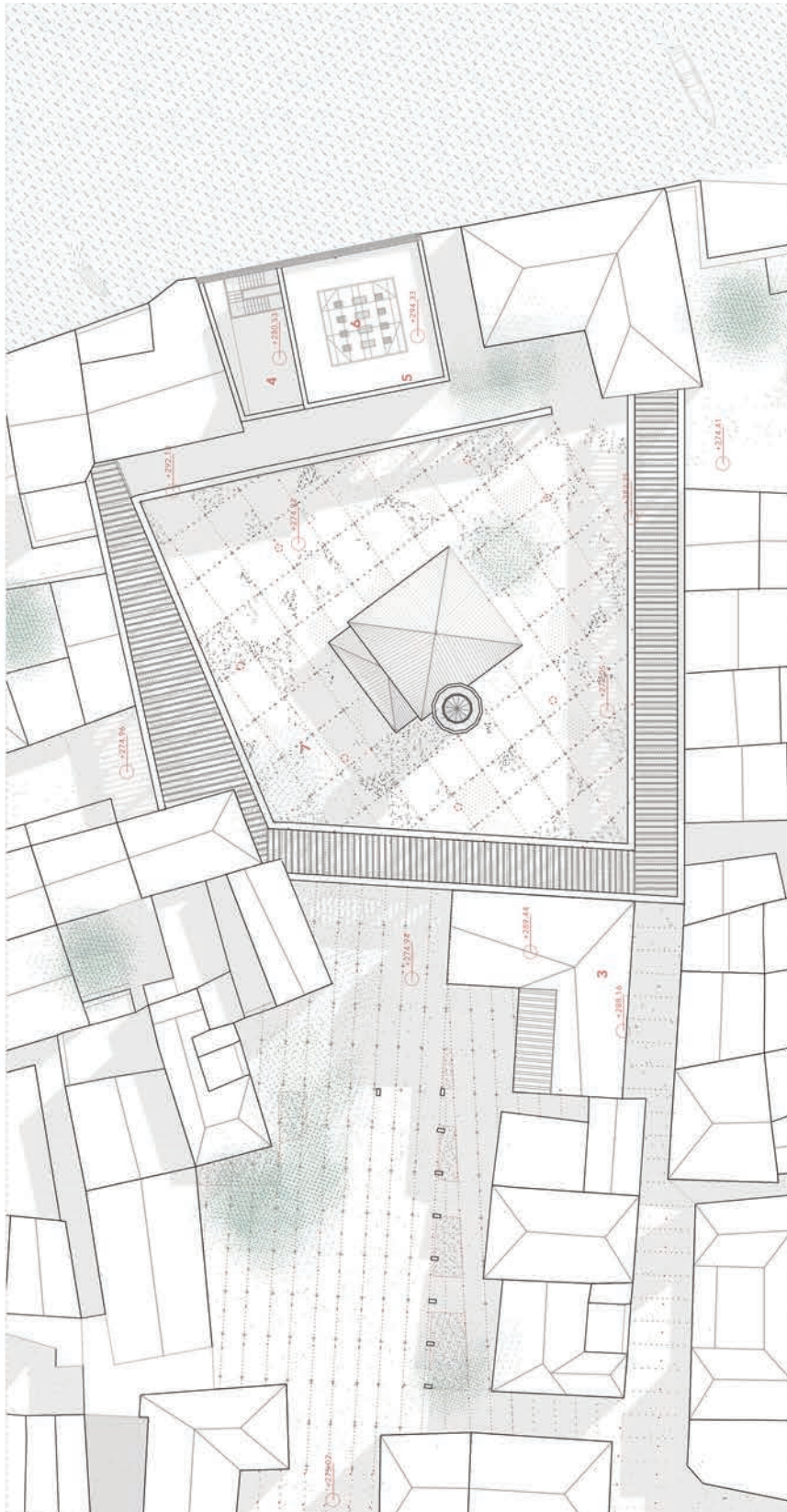

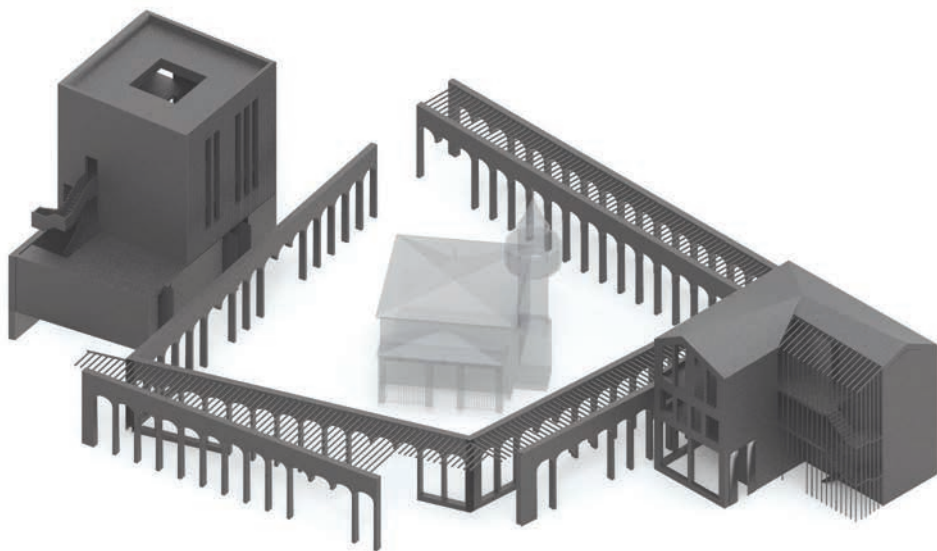
Parterno rešenje

Presek 1-1

Kompozicioni plan

Stari grad / mapa javnih prostora

etape formiranja trga

Tamara Kamberović

tema: SCENIČNI PROSTOR

projekat: SCENA NA OTVORENOM

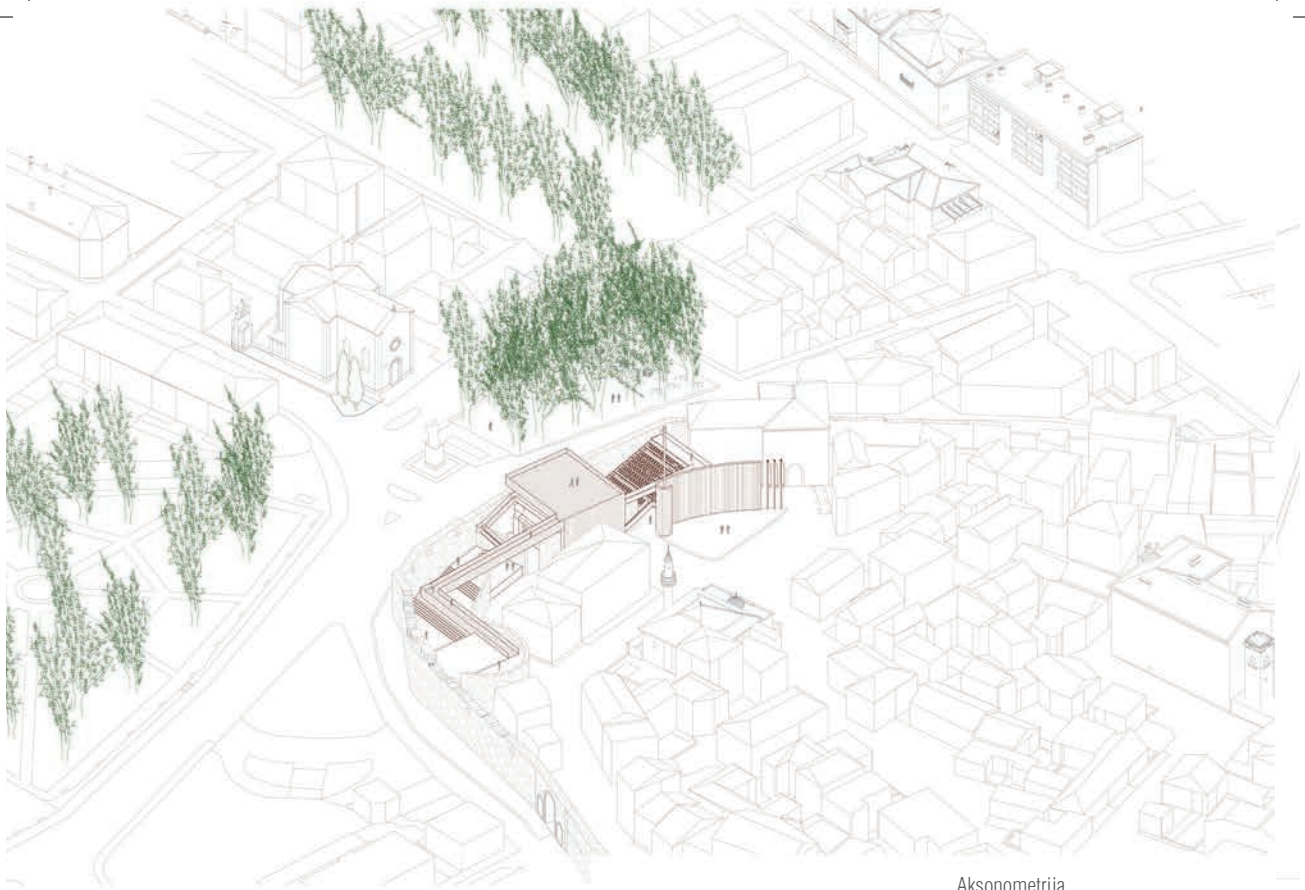
Određeni pejzaži ovog dela Mediterana, more, planine, delovi grada ili gradovi u celosti postali su kroz film prepoznatljivi širokom auditorijumu. Takve prostore koje je lako uprizoriti, odnosno prilagoditi za scenu, možemo nazvati sceničnim prostorima. Ideja koja vodi ovaj projekat je da ovakve ambijentalne celine, kojih kao i u celoj mediteranskoj regiji ima i u Trebinju, treba identifikovati i jednostavnim rešenjima aktivirati. Najizražajnije mesto u Trebinju sa svojom sceničnog prostora je segment bedema Starog grada prema Trgu platana.

Granična linija koja deli Stari grad od glavnog gradskog trga i blizina gradskih kapija predstavljaju razloge da se ovaj segment bedema aktivira za potrebe filmskih festivala i druga formalna i neformalna događanja na otvorenoj sceni. Blizina gradskog trga sa šesnaest raskošnih i vremešnih platana motiv je kretanja publike do vidikovca koji izviruje nad bedemima. Ova specifična loža gradu pokazuje kad je scena aktivna, a kad je sam grad scena.

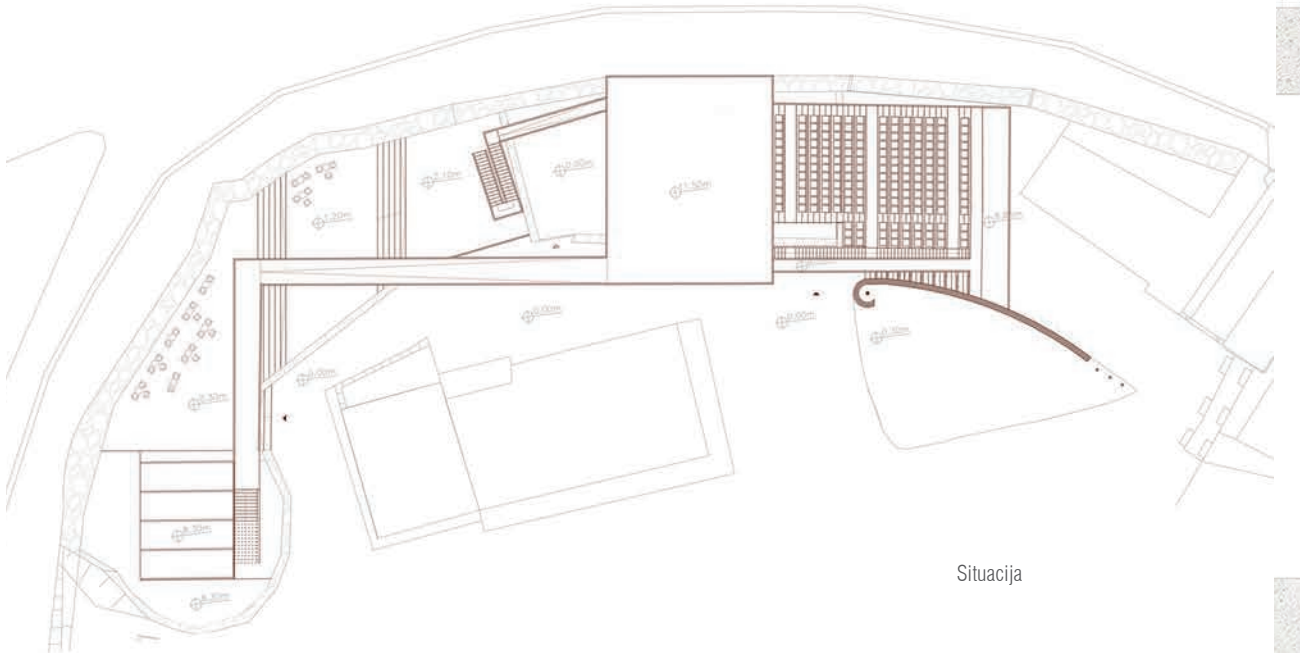
Scena se tako u ovom projektu javlja u dva oblika, sa obe strane bedema. Teatar na otvorenom nalazi se neposredno uz zidine, unutar Starog grada. Kada se na ovoj sceni ne održavaju predstave, festivali ili drugi događaji, scena postaje javni prostor. Drugi oblik scene na otvorenom je izvan Starog grada. To je Trg platana koji postaje scena izgradnjom lože nad bedemima. Loža je natkrivena terasa sa koje se pruža pogled preko zidina na gradski park, trg, planinski predeo. Do lože vodi rampa koja polazi iz foajea, penje se uz zidine, a onda uz ložu, poput „mačije staze” lebdi iznad scene teatra.

komentar: Scenu određuje položaj posmatrača, u ovom slučaju to su projektovana mesta za publiku – scena unutar zidina ima tribine, a scena izvan zidina, pod platanima ima svoju *ložu*.

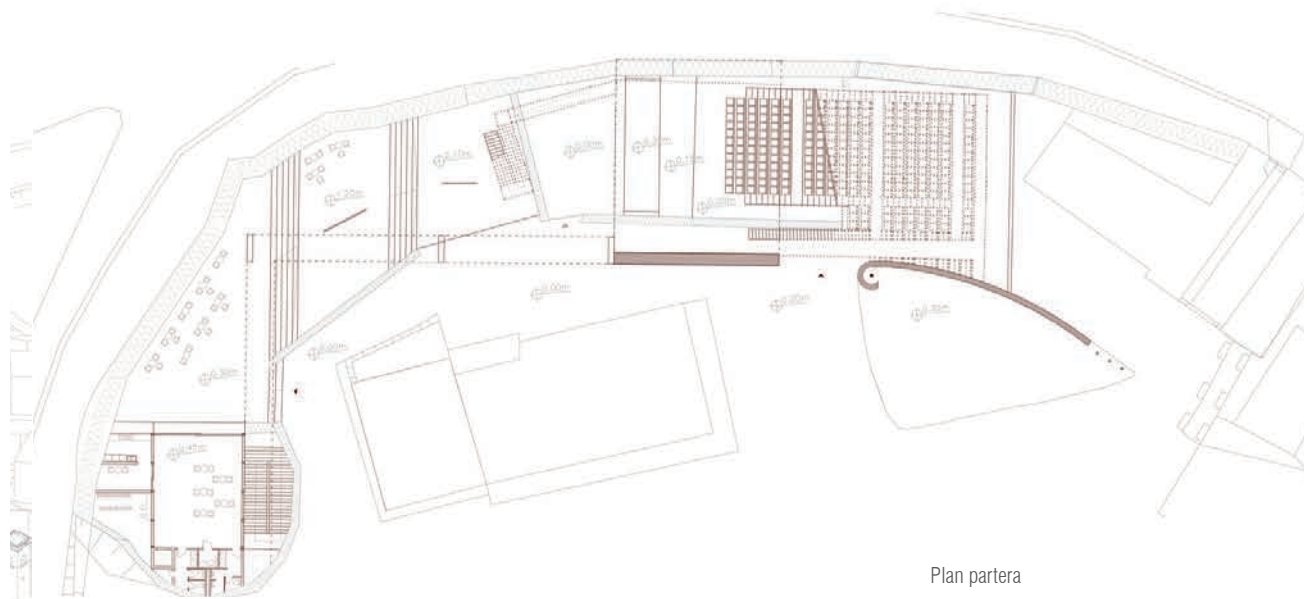

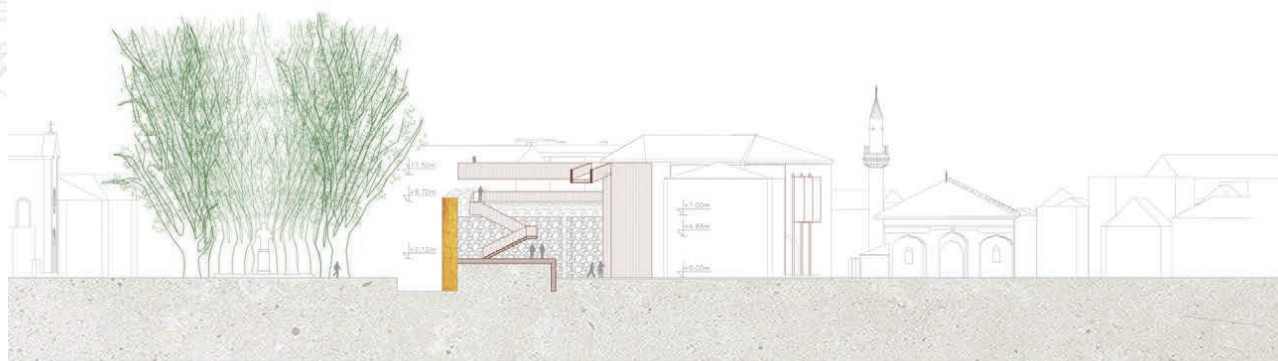
Aksonometrija

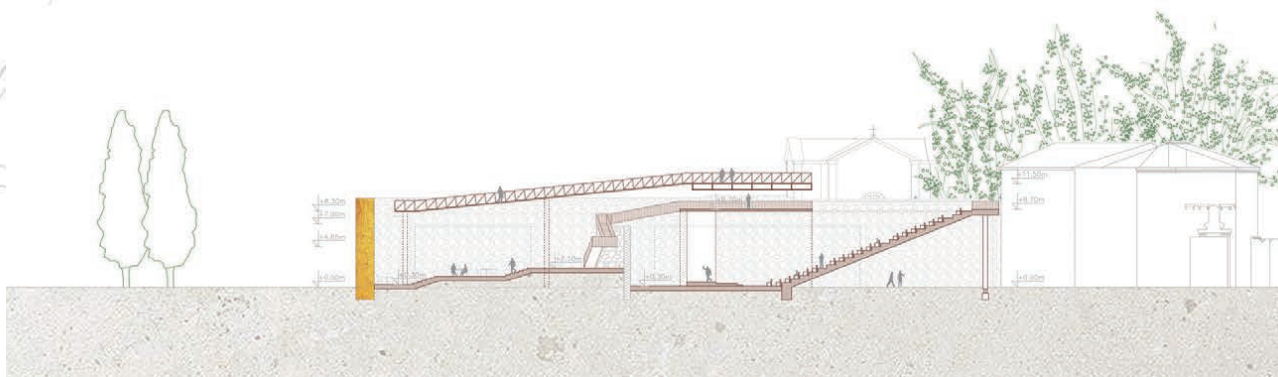
Situacija

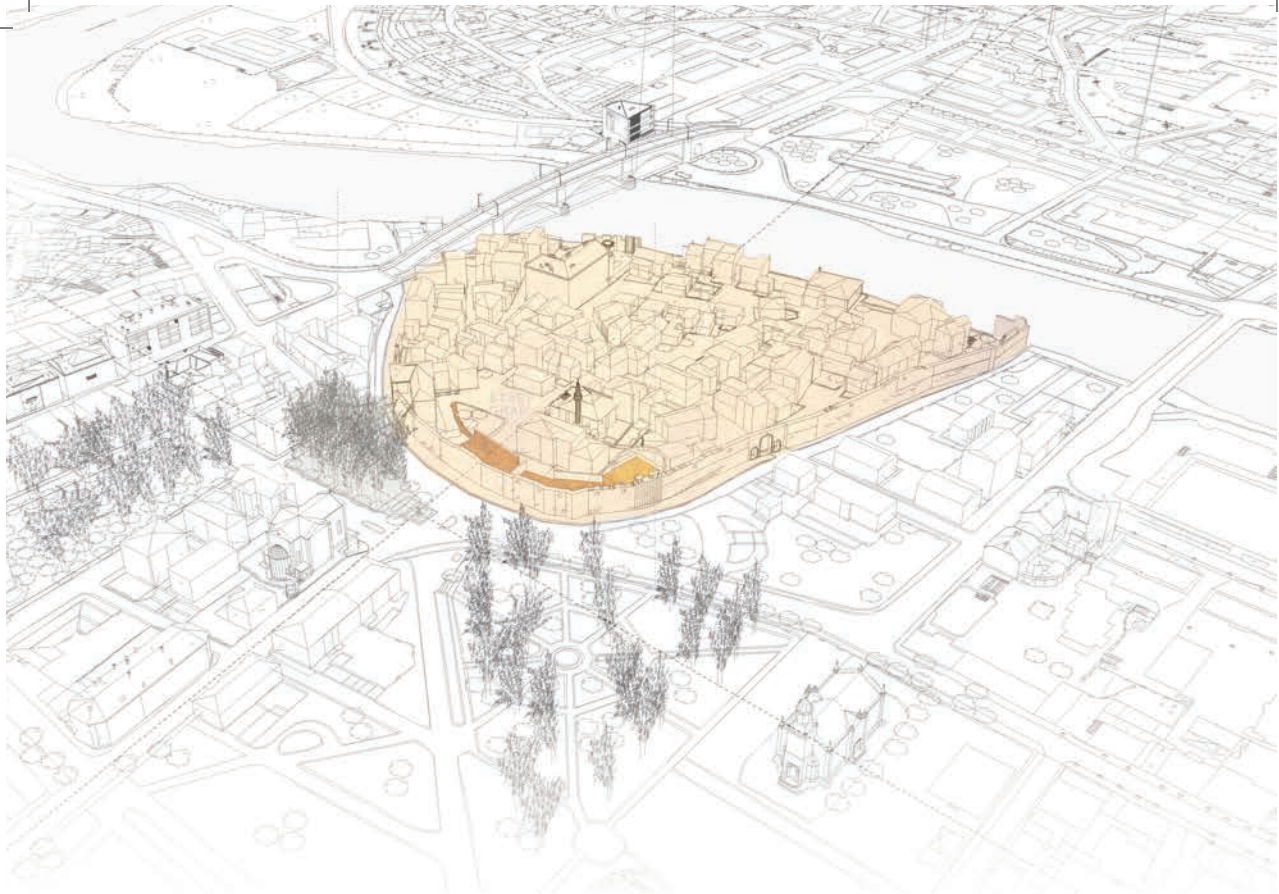
Plan partera

Poprečni presek

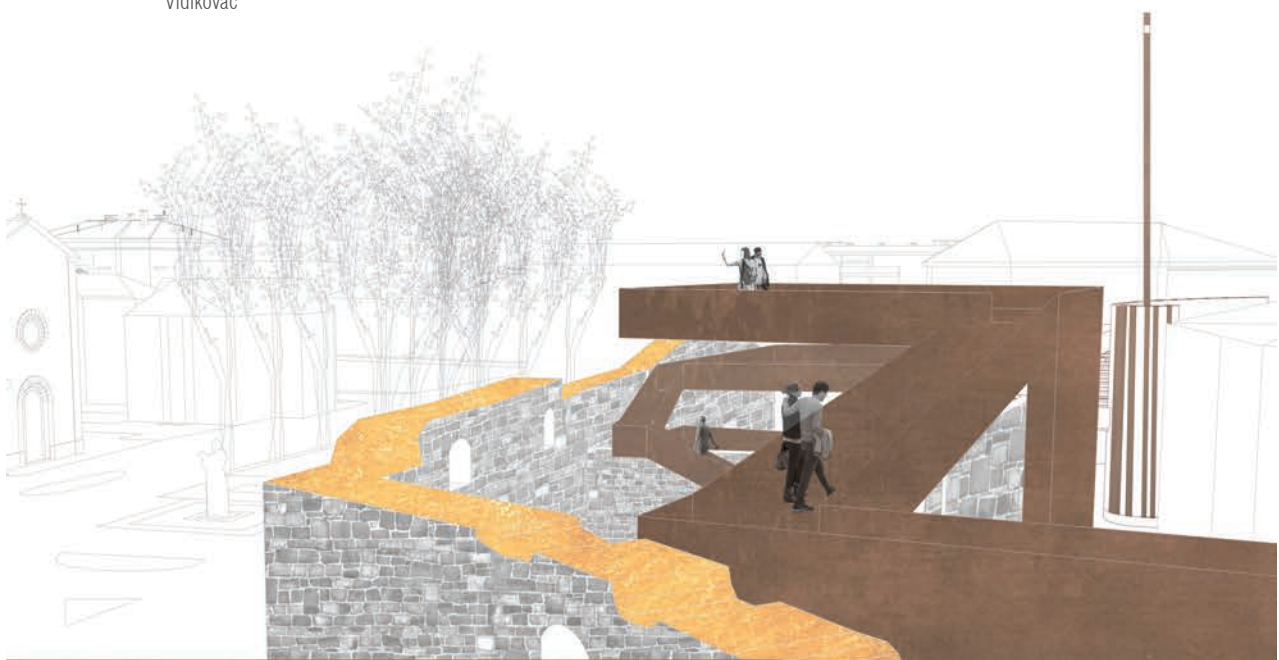

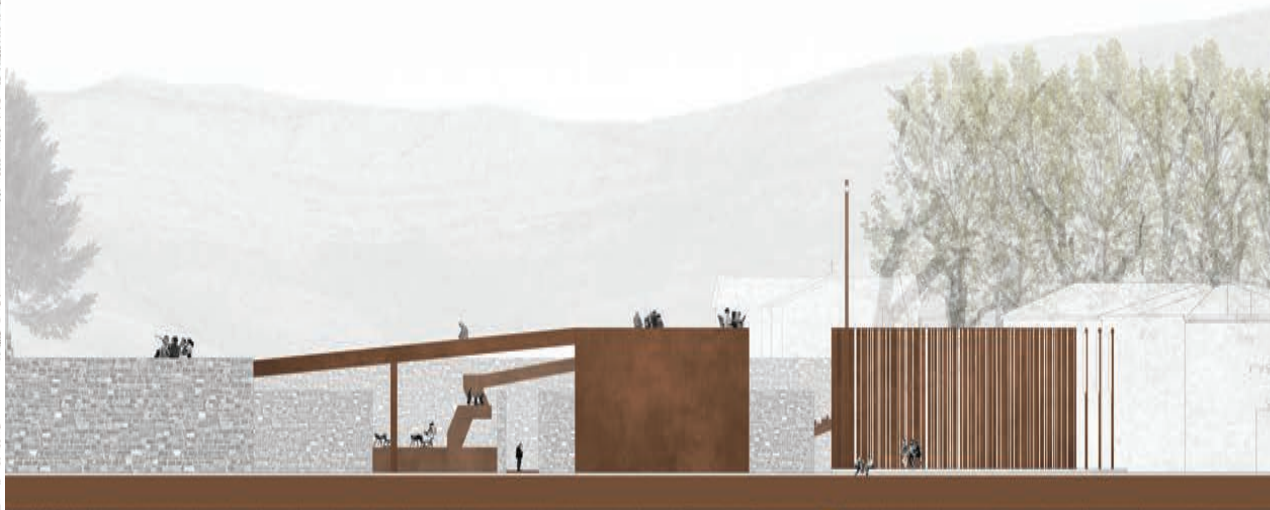
Podužni presek

Stari grad i Nova scena

Vidikovac

Izgled unutrašnje strane bedema

Kompozicioni plan

Milica Videnović

tema: INTEGRACIJA

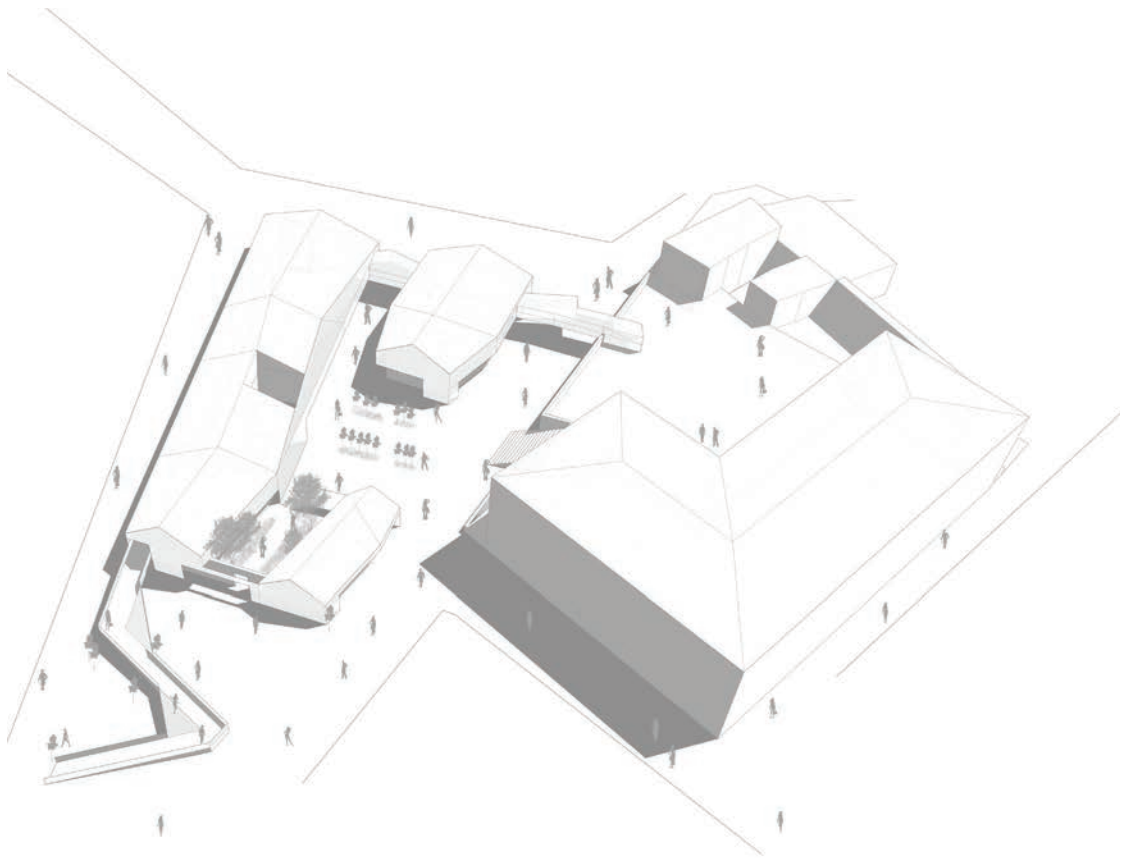
projekat: ANEKS MUZEJA HERCEGOVINE

Prvobitno izgrađen na mestu barutane, za potrebe kasarne austrougarske vojske, objekat je adaptiran u muzej kojem danas nedostaje prostor za administraciju i izlaganje. Zbog gusto izgrađene okolne strukture i organske matrice Starog grada, pristup muzeju nije čitljiv i ne omogućava sagledavanje objekta koji uz Sahat kulu i golubarska stanica predstavlja jedini arhitektonski trag austrougarske uprave u Starom gradu.

Predmet projekta je proširenje programa muzeja i sprega javnih prostora i objekata koji ga uokviruju. Problem prilaza muzeju Hercegovine rešava se organizacijom sistema platoa međusobno povezanih rampama i pasarelama. Orijentacija glavnog ulaza u muzej uslovlila je pravac proširivanja javnog prostora.

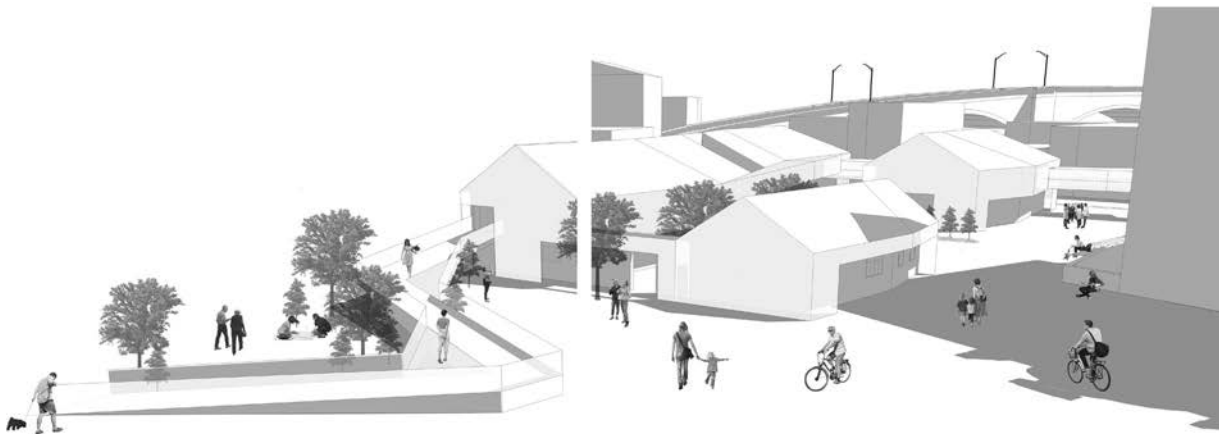
Zbijeni niz kuća koji zaklanja pristup muzeju delimično je zadržan. Uklonjeni su objekti čija je pozicija značajna za integraciju javnih prostora i formiranja nove pjacete. U gabaritima postojećih objekata organizovani su novi sadržaji komplementarni programu muzeja. Ovi sadržaji se nižu duž pasarele koja se podiže iz pravca nove pjacete, prodire u aneks i oslanja se na postament muzeja. Ova pasarela je pored javnih prostora (dvorišta, pjaceta, terase) glavni integrativni element muzejskog kompleksa. Ona uvodi dinamiku u kretanje posetilaca i menja perspektivu sagledavanja glavnog objekta muzeja, muzejske postavke na otvorenom i u zatvorenom prostoru.

komentar: Prostorno i programsko povezivanje stare zgrade i aneksa uspostavlja spregu između dva denivelisana pristupna platoa - između postamenta muzeja i dvorišta aneksa. Ova transformacija prostora oko muzeja može se usaglasiti sa projektima Tamare Vićović i Jovane Antić kako bi se postigla jaka cirkulacija javnih prostora potrebna Starom gradu Trebinja.

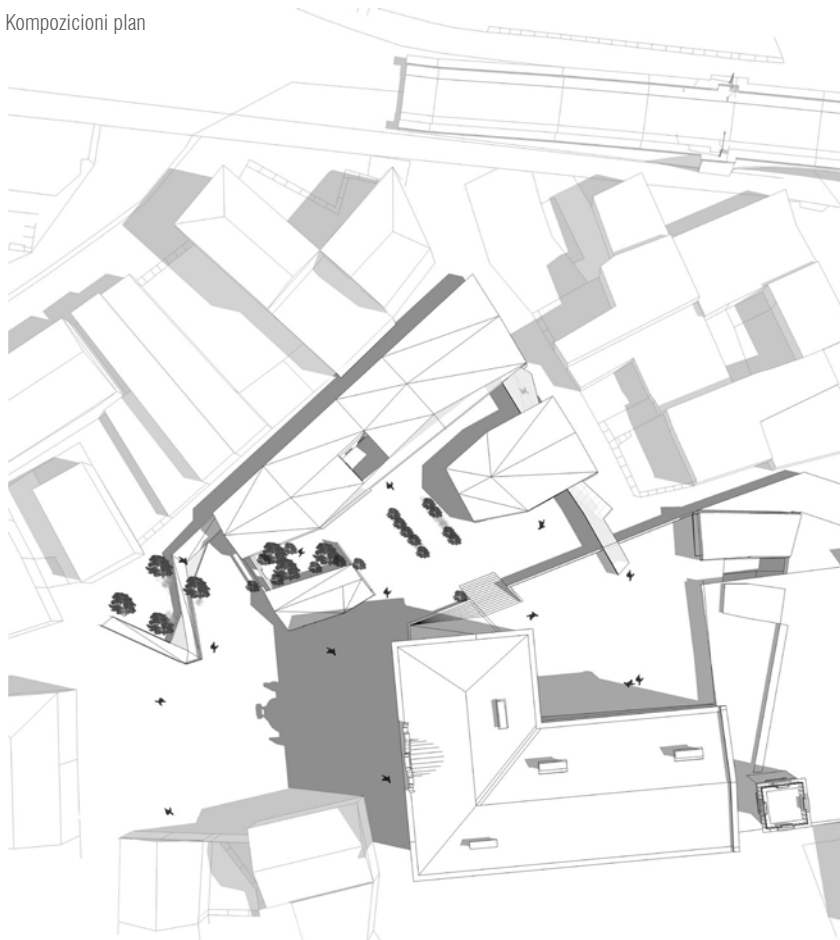
Položaj predmetne lokacije u Starom gradu

Aneks muzeja / model

Kompozicioni plan

Osnova prizemlja

Aneks muzeja

pristupni plato aneksa

pristupni plato muzeja

Pjaceta

Muzej Hercegovine

NIVO podzemne etaža
zasebno funkcionisanje aneksa

NIVO prizemlja
direktna veza pristupnih platoa

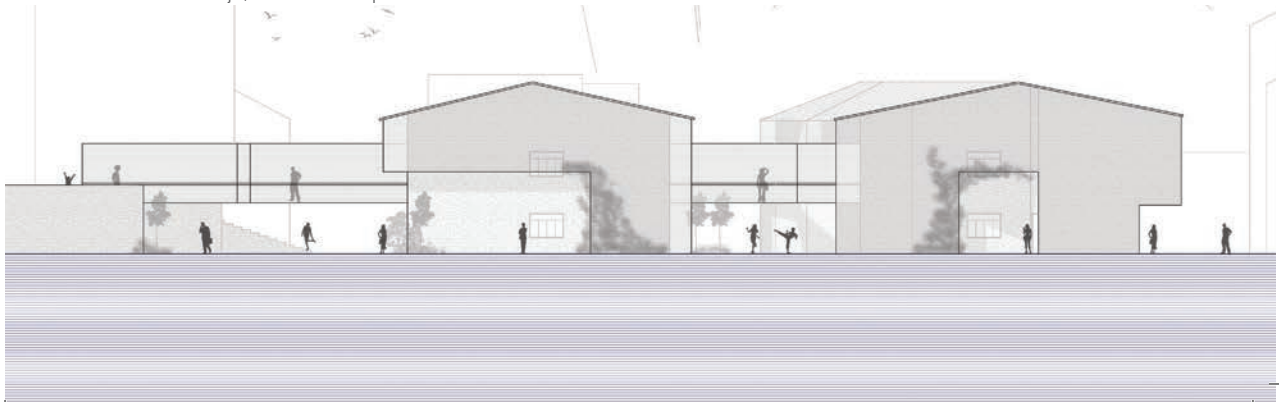
NIVO I sprata
posredna veza pjacete i platoa

Osnova I sprata

Aneks muzeja / Karakterističan presek

Jovana Antić

tema: IGRA

projekat: OTVORENI TEATAR IGRE

Otvoreni teatar igre organizovan je kao sklop prolaza, glavnog objekta i trga. Ovaj potez je osmišljen tako da aktivira središnju zonu Starog grada. Ishodište novoprojektovane putanje je obala Trebišnjice, a glavna namera da se u uzanu i oronulu ulici vrati život svojstven mediteranskim gradovima. Tema igre i osećaj sigurnosti i uslovi bezbrižnog boravka u javnom prostoru su vodilje u konceptualizaciji programskog i prostornog rešenja ovog poteza.

Ruinirani stari prolaz delom natkriven ovim projektom se transformiše u glavni pasaž Starog grada. Nova pravilna regulacija u ovom delu grada omogućava atraktivniji i slobodniji pristup Muzeju Hercegovine. Ovo rešenje ispituje mogućnosti prenamene stambene zone u Starom gradu.

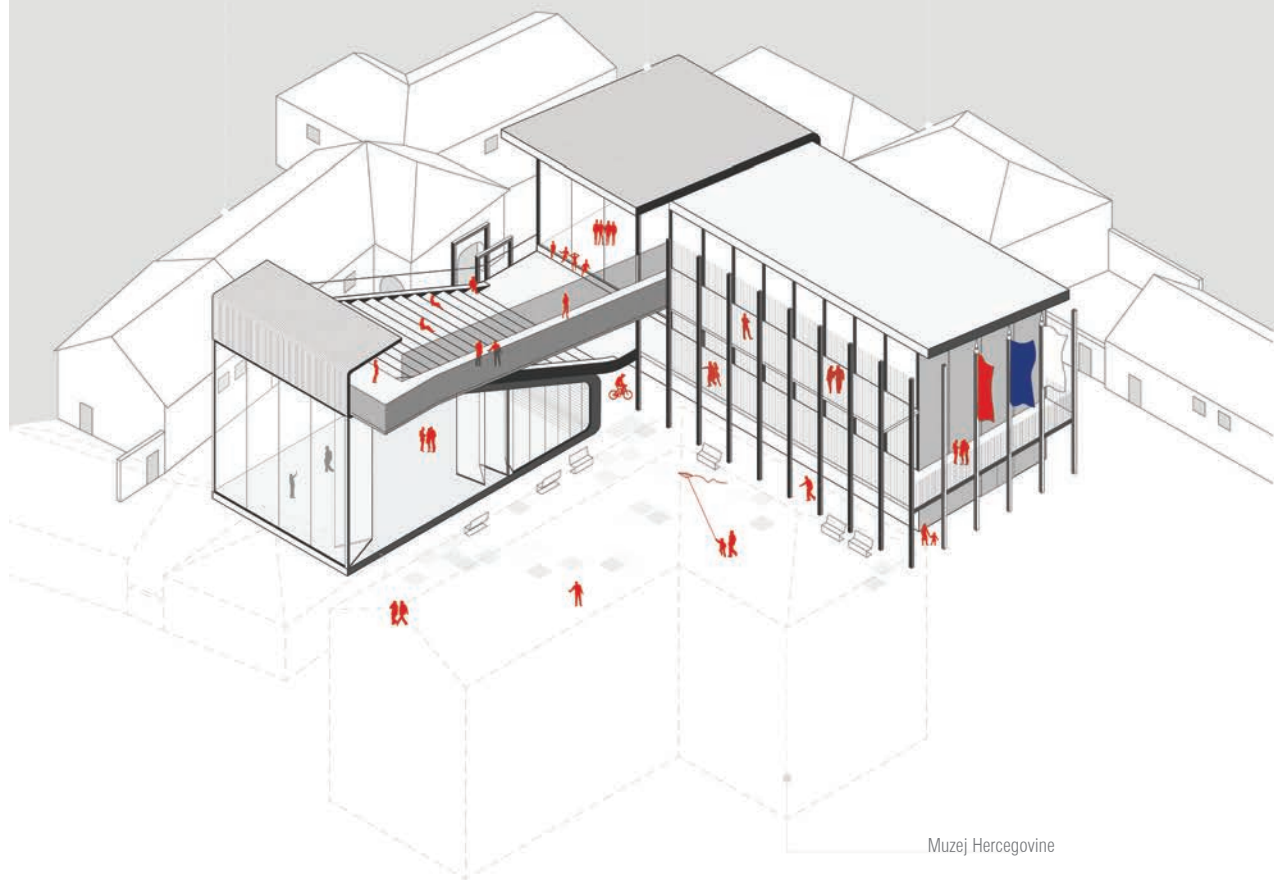
Plesna dvorana sa otvorenom scenom je nov sadržaj koji ovom pasažu daje odgovarajući smisao i motiv kretanja korisnika i prolaznika. Prizemlje objekta je aktivno i prilagođeno karakteru prolaza.

Glavni atrakter na ovom potezu je otvorena, natkrivena sala za igru i interakciju koja je zapavo poligon za istraživanje ige i pokreta. Trg je mesto susreta, razgovora, razmene i interakcije, glasno i dinamično dok je u prolazima do i oko sale sačuvana intimna atmosfera mediteranske ulice. Krov objekta je javni prostor, platforma u nagibu koja po potrebi može postati auditorijum natkrivene scene.

komentar: Prolaz *kroz igru* vodi do Muzeja Hercegovine gde je mesto pogodno za formiranje pjacete sa koje bi se energija i atmosfera igre raspršila dalje gradom.

otvoreni teatar igre

postojeća struktura / stanovanje

Muzej Hercegovine

Šematizovan prikaz
aktiviranja prolaza

Ulaz u Stari grad

Zapadna
kapija

Izlaz na obalu

Aksonometrijski prikaz
transformisanog Starog grada
(prikaz koordiniranih intervencija u Starom gradu)

КУЛТУРНИ ЦЕНТАР
ТРЕБИЊЕ

САБОРНИ ХРАМ СВЕТОГ
ПРЕОБРАЖЕЊА ГОСПОДЊЕГ

ГРАДСКИ ПАРК

КАТЕДРАЛА РОЂЕЊА БЛАЖЕНЕ
ДЕВИЦЕ МАРИЈЕ

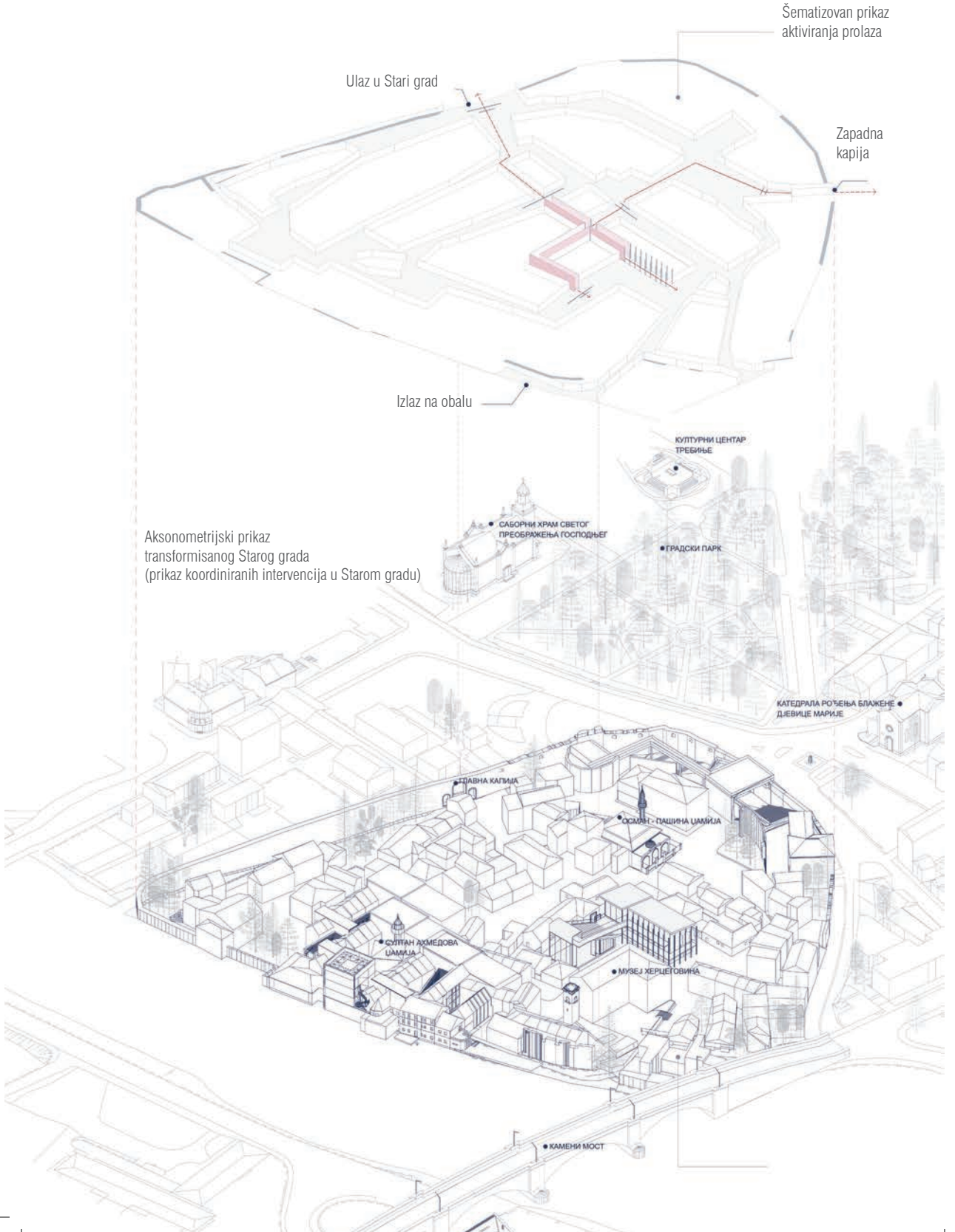
ГЛАВНА КАПИЈА

ОСМАН - ПАШИНА ЦАМЛИЈА

СУЛТАН АХМЕДОВА
ЦАМЛИЈА

МУЗЕЈ ХЕРЦЕГОВИНА

КАМЕНИ МОСТ

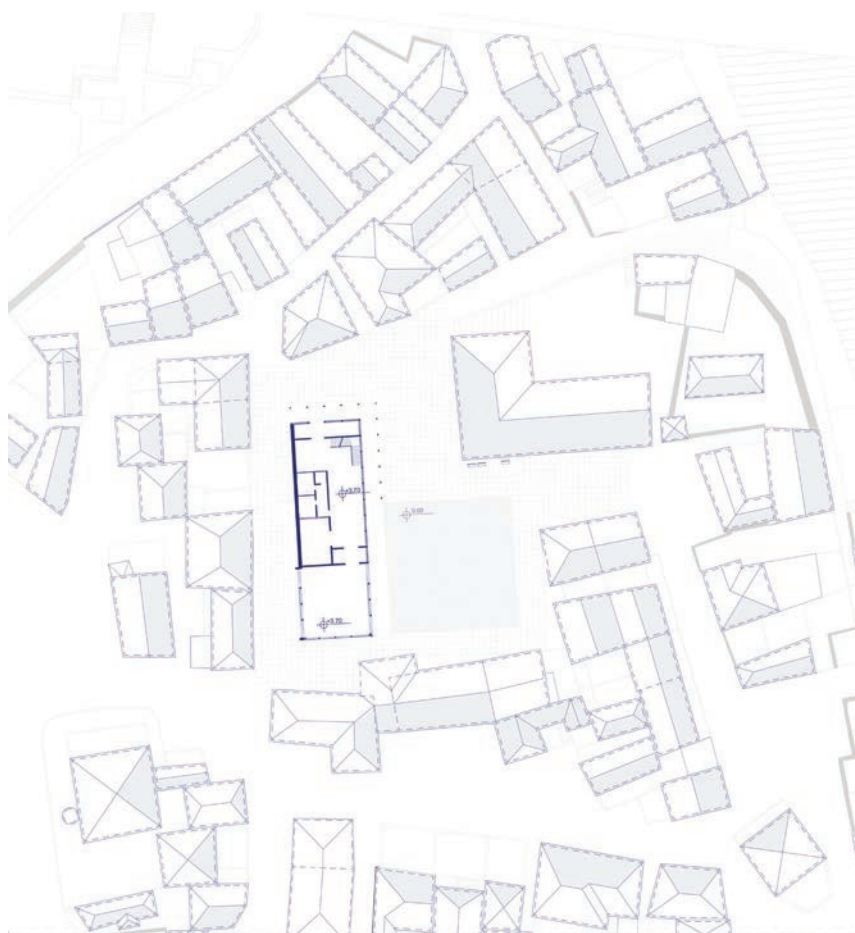

Položaj Otvorenog teatra

Trajektorija novog pešačkog toka u Starom gradu

Parterno rešenje

Igor Djurović

tema: ZELENI HENDEK

projekat: PRIRODNJAČKI MUZEJ

Program revitalizacije Starog grada u Trebinju usmeren je ka upotpunjenju grada kulturnim i edukativnim sadržajima, uspostavljajući cjelinu, povezanost i prepoznatljivost u postojećoj strukturi Starog grada.

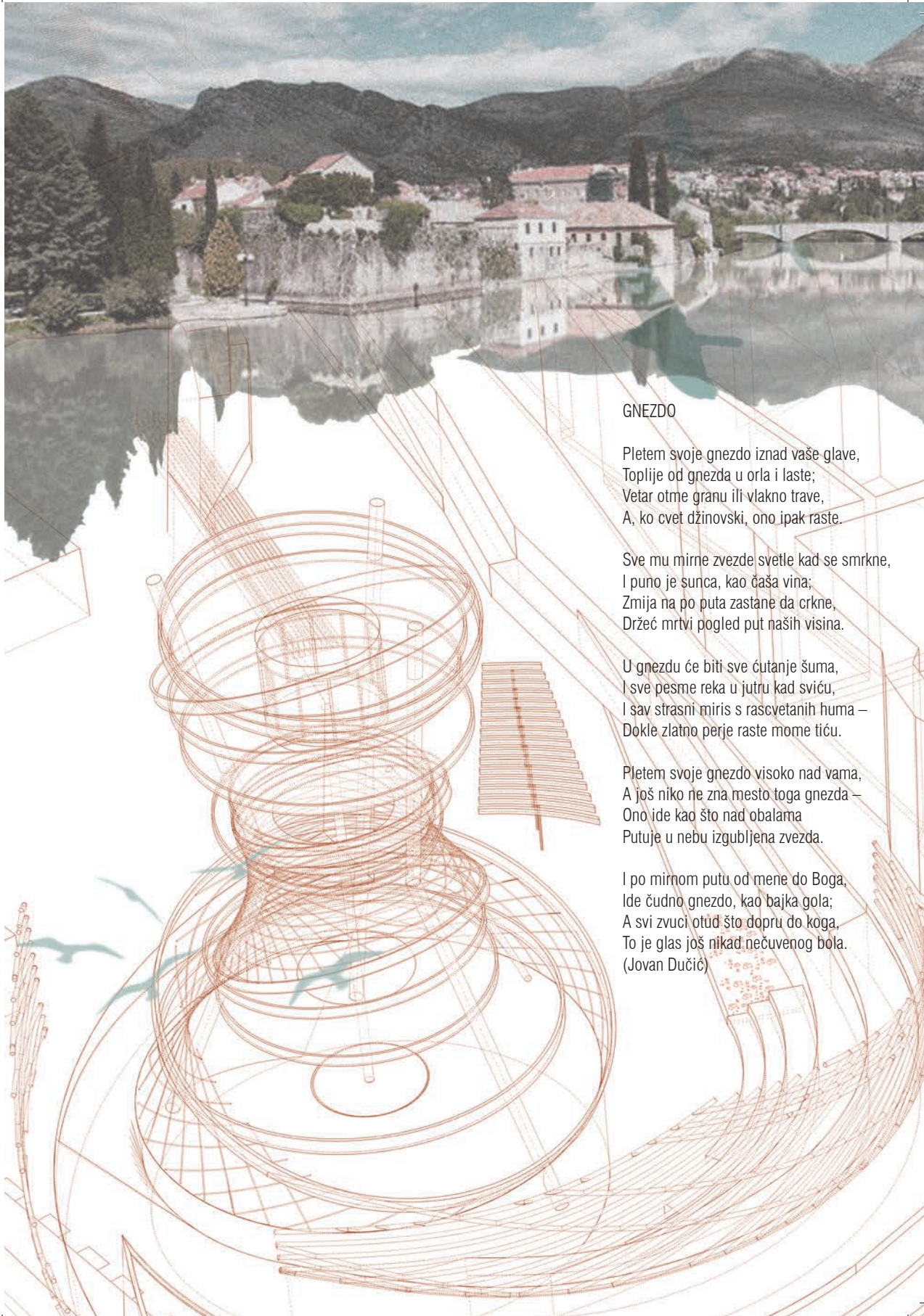
Polazište za rekonstrukciju hendeka koji je nekad opasavao zidine grada je da se formira zeleni pojas koji bi na mestu kontakta sa rečnim koritom formirao gnezdo. Kompozicija prostornog rešenja sastoji se od dva tradicionalna elementa koja su u ovom projektu slobodno interpretirana – jendek i kula. Sadržaji u ovim prostorima su edukativni i informativni sa misijom da upoznaju posjetioce sa autohtonim biljnim i životinjskim vrstama. Akcenat je na pokazivanju svih kvaliteta života na kopnenom delu Mediterana.

Trajektorija hendeka prati rubnu liniju Starog grada, a zatim se završava vertikalom – kulom. Njegov karakter se mijenja cijelom njegovom dužinom. Polazi od Trga Platana i u tom dijelu je u obliku ljevka koji lako uvlači ljude u novu strukturu. Dalje od ulaza u Stari grad prema Prirodnjačkom muzeju, teren hendeka je dinamičan, „izlomljen“ – predstavlja „krš“, divlji duh mediterana. Dinamičnost prostorne kompozicije je postignuta zaokretom i prelaskom iz hendeka u kulu.

Prirodnjački muzej ima formu kule i karakter gnezda. Kretanje posetilaca kroz muzej je vertikalno pomoću podizne rampe, koja usporava kretanje od hendeka do vidikovca nad Trebišnjicom.

U hendeku se ukrštaju putevi lokalnog stanovništva, domaćih i stranih turista odakle svako nastavlja dalje svojim putem. Ovim je unešen duh aktivnog i društvenog prostora. U izlomljenom kamenu, do najsitnije granulacije raste niska i srednja mediteranska vegetacija. Suvi hendek tako postaje zeleni hendek.

komentar: U senci velikog gnezda krije se potencijal dalje razrade parternog uređenja *hendeka*.

GNEZDO

Pletem svoje gnezdo iznad vaše glave,
Toplije od gnezda u orla i laste;
Vetar otme granu ili vlakno trave,
A, ko cvet džinovski, ono ipak raste.

Sve mu mirne zvezde svetle kad se smrkne,
I puno je sunca, kao čaša vina;
Zmija na po puta zastane da crkne,
Držeć mrtvi pogled put naših visina.

U gnezdu će biti sve čutanje šuma,
I sve pesme reka u jutru kad sviću,
I sav strasni miris s rascvetanih huma –
Dokle zlatno perje raste mome tiću.

Pletem svoje gnezdo visoko nad vama,
A još niko ne zna mesto toga gnezda –
Ono ide kao što nad obalama
Putuje u nebu izgubljena zvezda.

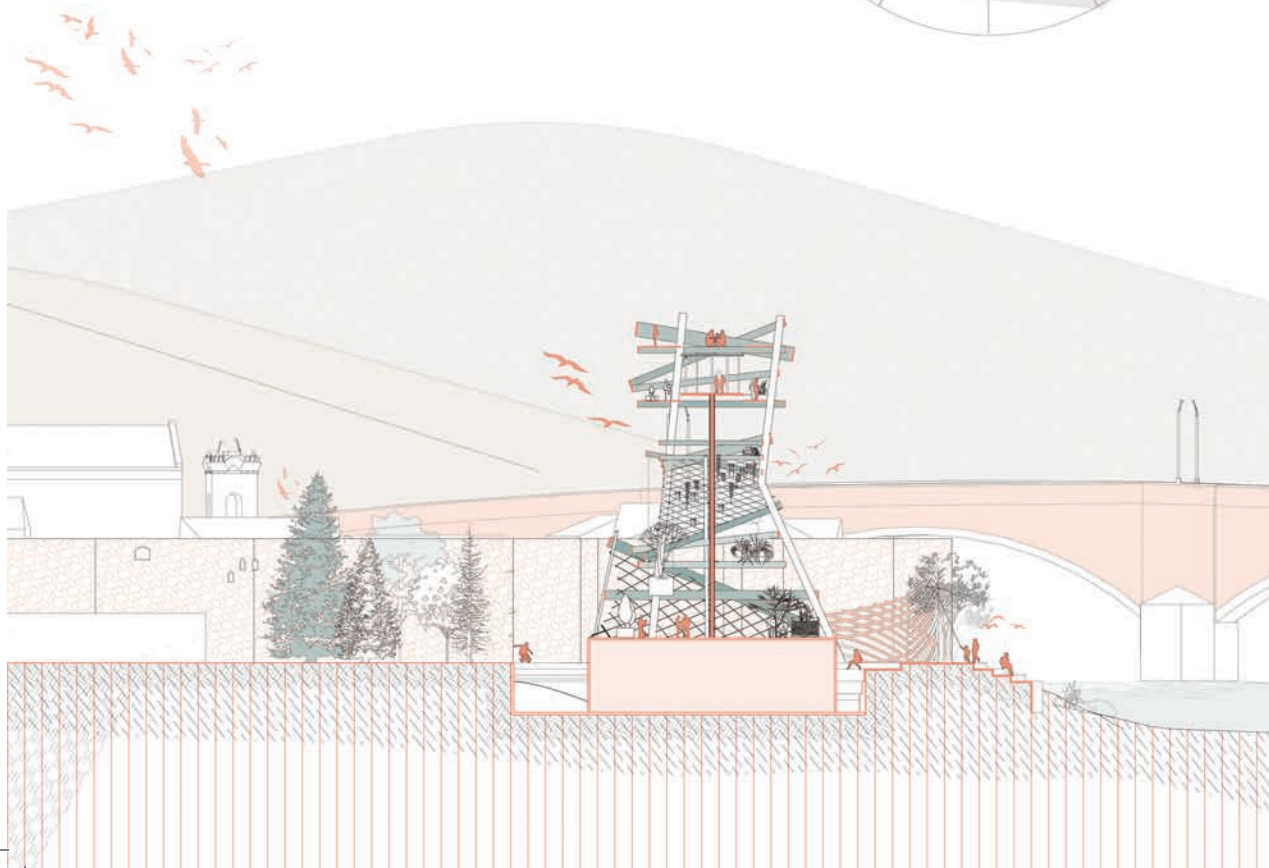
I po mirnom putu od mene do Boga,
Ide čudno gnezdo, kao bajka gola;
A svi zvuci otud što dopru do koga,
To je glas još nikad nečuvanog bola.
(Jovan Dučić)

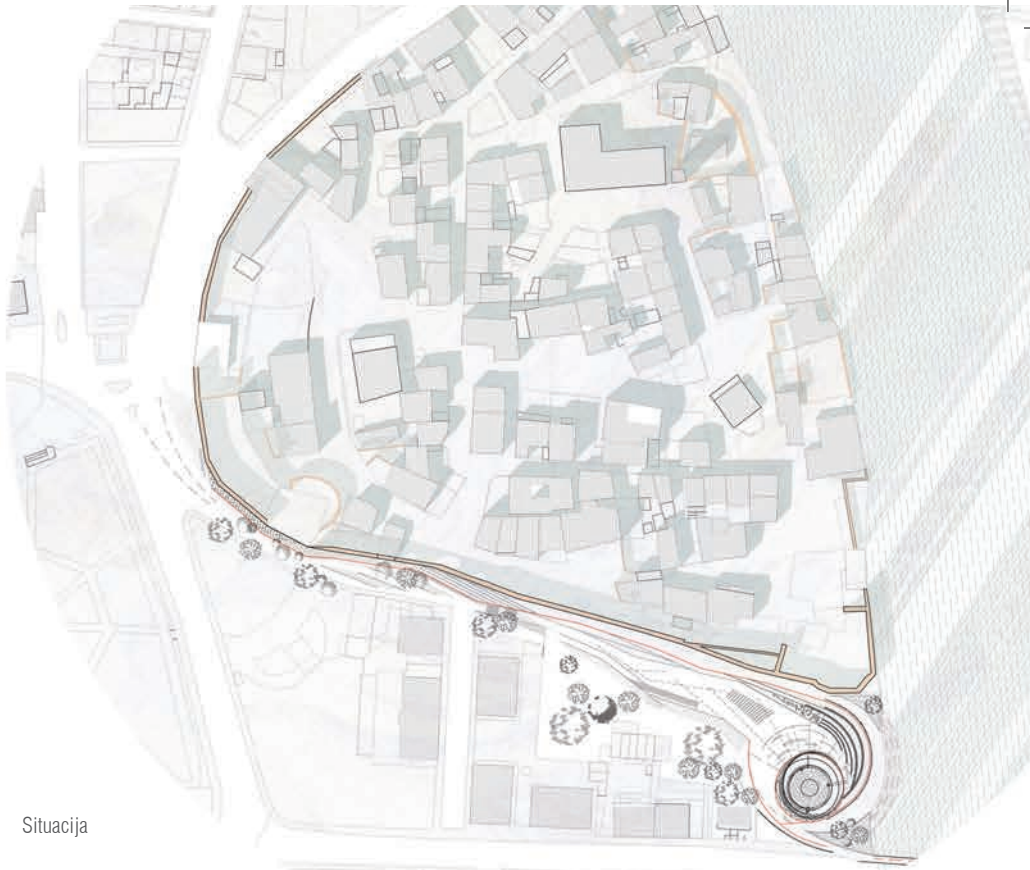
Dijagram tematskih zona muzeja

- Loze
- Četinari
- Orijenska perunika
- Ptice
- Divlje životinje

Karakterističan presek / Prirodnjački muzej

Situacija

Prostorni elementi intervencije

Gnjezdo

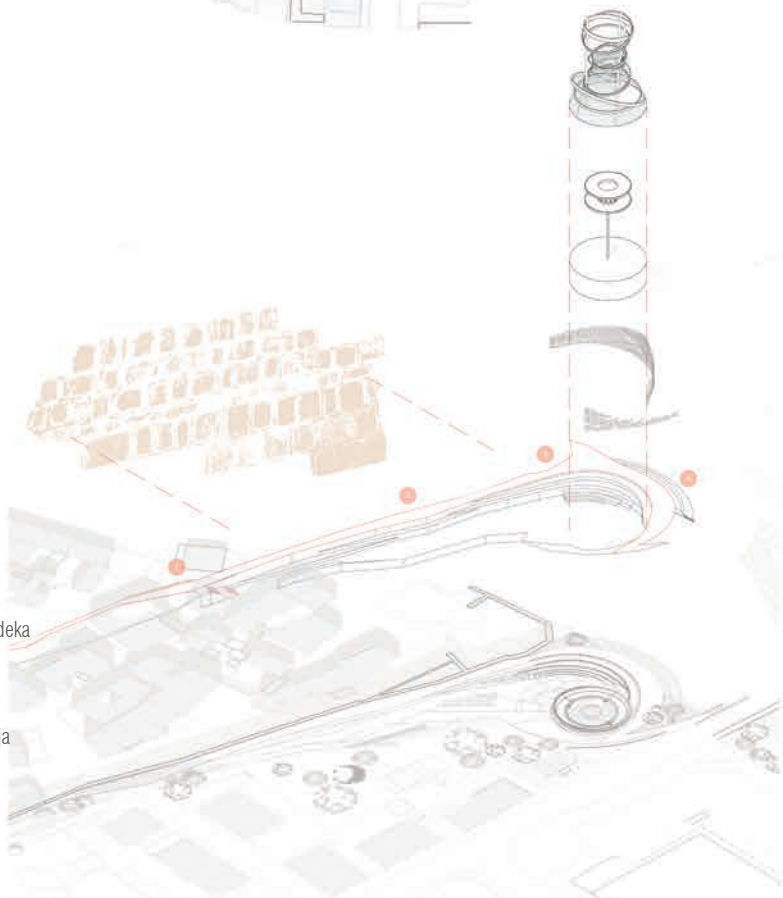
Podizna rampa

Amfiteatar

Bedemi

Denivelisane ploče Hendeka

Niska i srednja Vegetacija

Aleksandra Djurović

tema: ŠESTA KULA

projekat: MUZEJ ARHITEKTONSKOG CRTEŽA

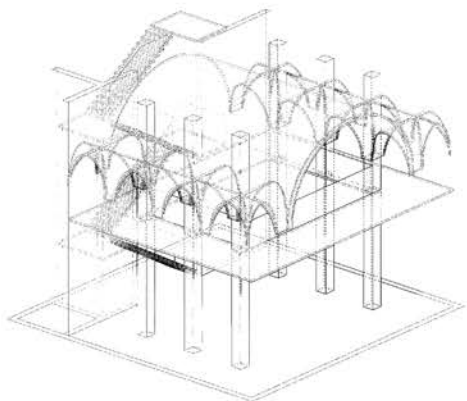
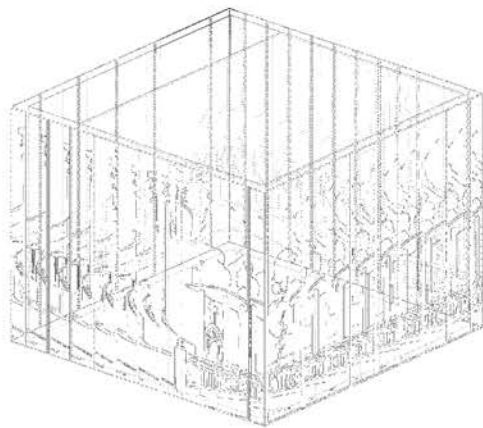
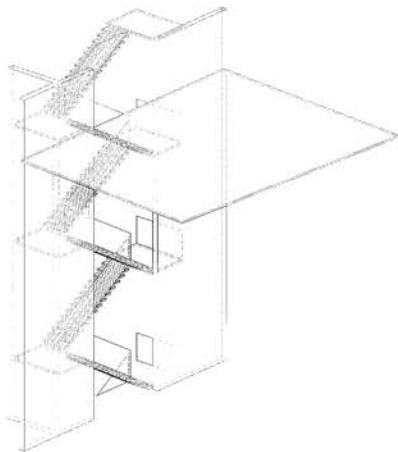
Crtež u arhitekturi predstavlja neodvojivu komponentu u procesu projektovanja. On ne mora biti samo prikaz budućeg djela ili projekta, ne mora ga čak ni podražavati ali sastavni je dio promišljanja arhitekture koja baš kroz crtež počinje da živi jedan sasvim drugačiji život.

Istorija arhitektonskog crteža je istovremeno i istorija arhitektonskog mišljenja. Kako za slikare, tako i za arhitekte crtež predstavlja osnov staralaštva. Arhitekte 20. veka koristile su crtež kao snažno oruđe ekspresije svog rada. Nekada je to samo par linija na listu papira koje su dovoljne da iz njih postane kuća ili komad nameštaja ili nov urbanistički koncept uređenja čitavih naselja pa i gradova. Sam crtež je zapravo početak puno složenijeg sistema crteža koji nastaju tokom rada na projektima.

Lokacija na sjevernom kraku fortifikacije Starog grada, omeđena sa tri jaka infrastrukturna pravca – glavnom ulicom Kralja Petra sa jedne, Trebišnjicom sa druge, i ulicom Vuka Mićunovića (koja kao lijevak skuplja ostale gradske pravce i usmjerava ih ka Starom gradu) sa treće, ujedno je i mjesto postojanja nekadašnje kule u sklopu zidina grada. U duhu srednjovjekovnih mediteranskih utvrđenih gradova, kojima su jedan od glavnih prepoznatljivih simbola upravo – kule, cilj projekta je da Trebinju vrati kulu, ali u savremenoj interpretaciji. Kula je muzej arhitektonskog crteža. Ova građevina je monumentalna, upečatljiva zbog strukture koja asocira na naslagane blokove, u kamene ploče ovih blokova urezani su arhitektonski crteži. Naspram kule razvijena je instalacija koja simulira drvo platana. Linije crteža urezanih u blokove i linije krošnje platana upliću se u nov crtež šeste kule.

komentar: Izbor crteža i arhitekata čiji su crteži urezani na kamenim blokovima može biti revidiran sa pitanjem koji arhitekt je svoje crteže „uklesao“ u hercegovački kamen? Bogdanović jeste.

SEGMENT 2 / STABLO

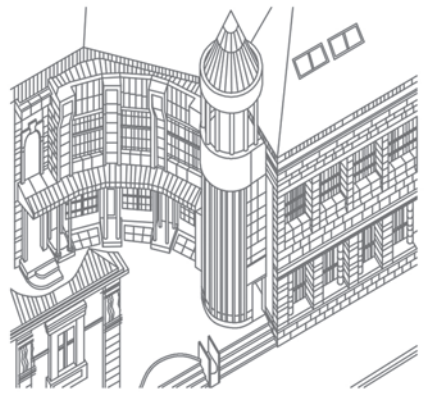
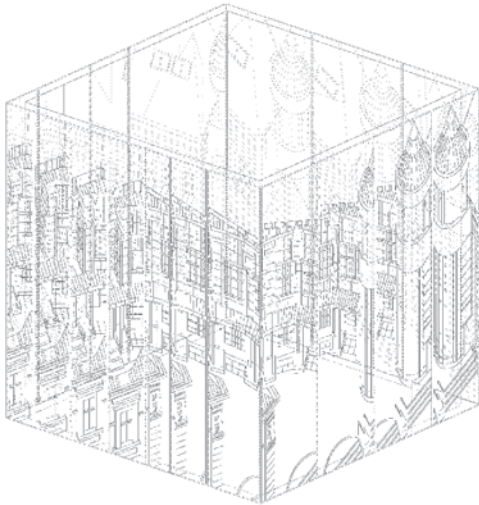
Fleksibilan, akustični prostor, velike spratne visine namijenjen specifičnim izložbama, projekcijama i predavanjima.

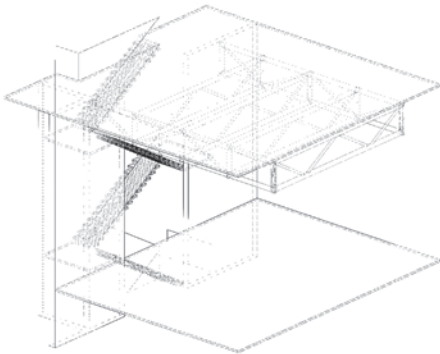
Aleksandar Deroko, *Skica za crkvu u Belom Manastiru*

SEGMENT 1 / BAZA

Svodna konstrukcija od opeke, pod kojom se nalazi izložba arhitektonskih crteža. Prostor se koristi i za prijeme, održavanje kulturnih manifestacija i arhitektonskih događaja.

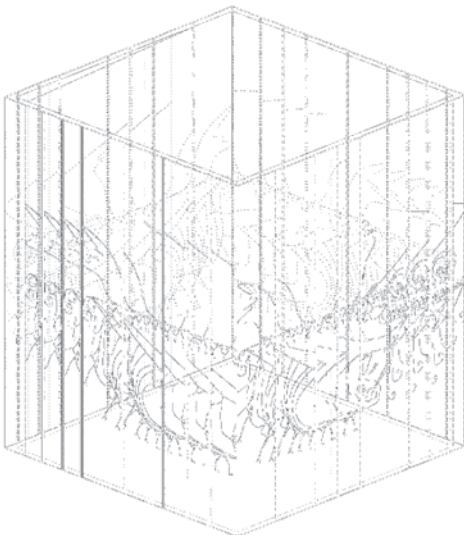

Ranko Radović, *Aksonometrija Ateljea 212*

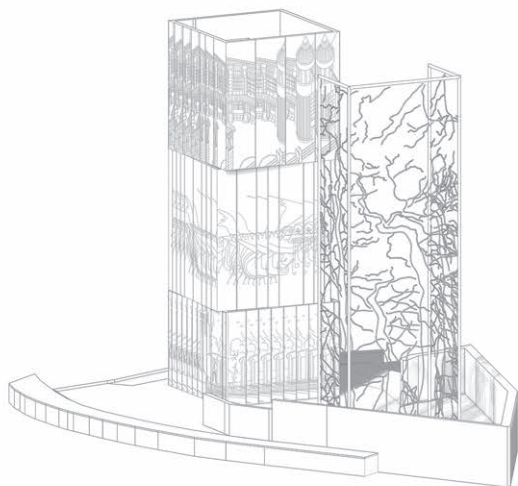

SEGMENT 3 / KAPITEL

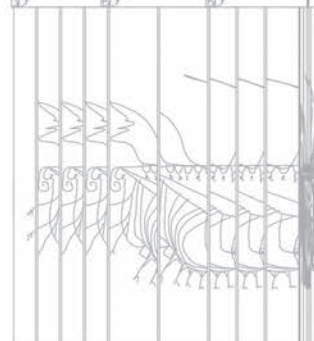
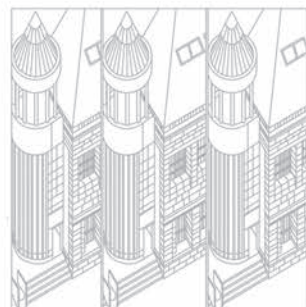
Prostor namjenjen arhivi centra i održavanju kreativnih radionica i ljetnje škole arhitekture.

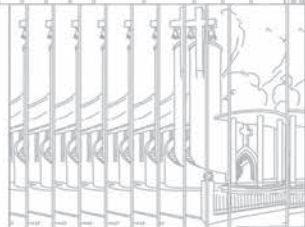
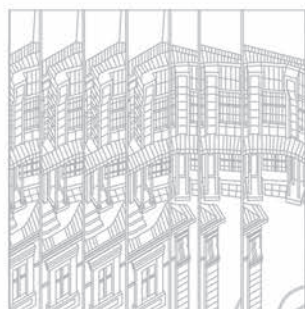
Bogdan Bogdanović, *Crtež Grifona*

Aksonometrija

Planovi urezivanja crteža u blokove

Položaj šeste kule u Starom gradu

СТАРИ ГРАД ТРЕБИЊЕ

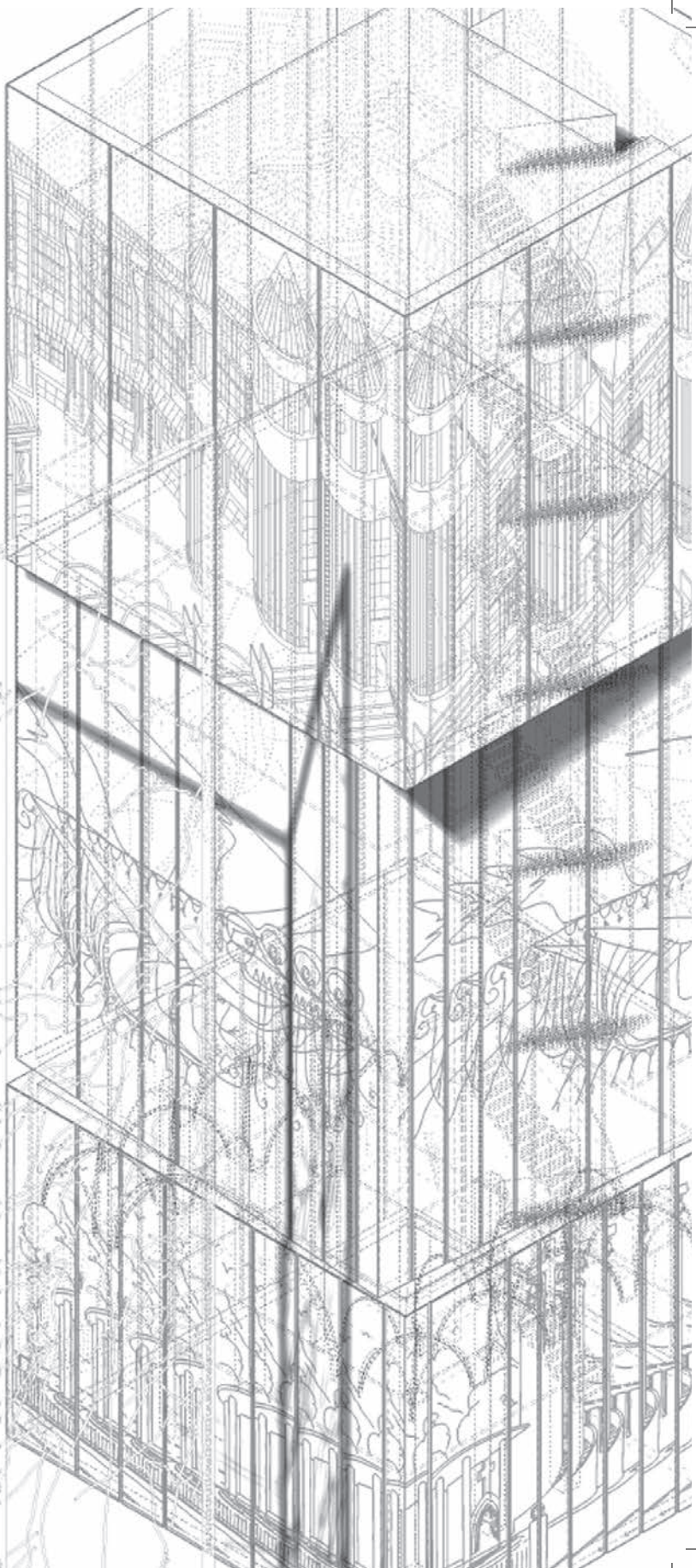
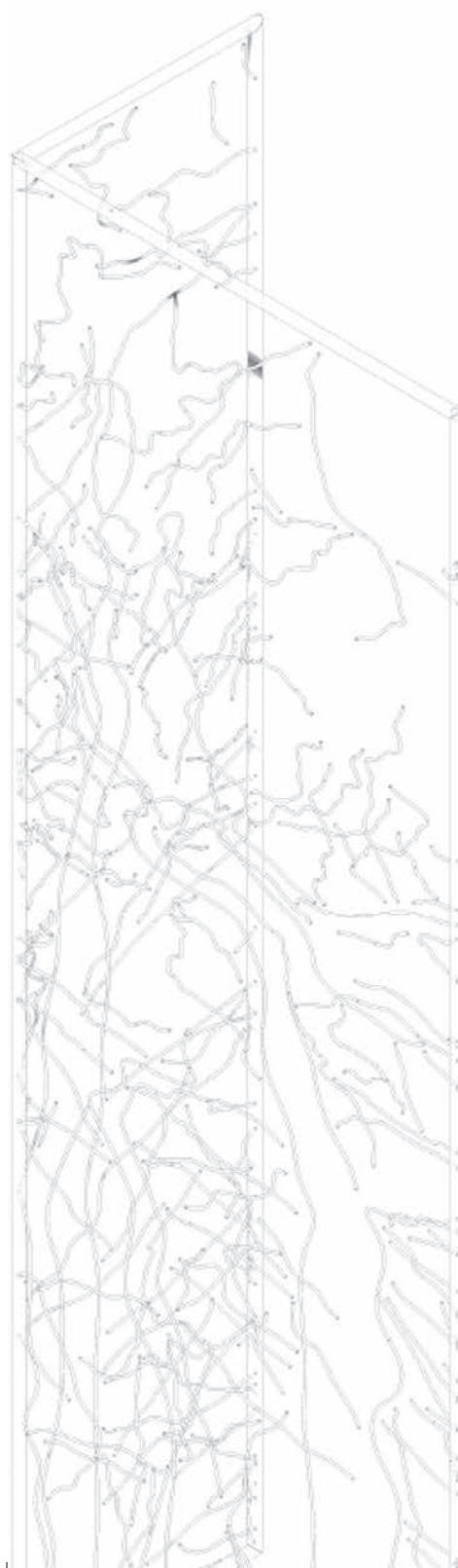
..... УНУТРАШЊИ 1616. Г.

— — — — — СПОЉАШЊИ 1706. Г.

1, 2, 3, 4 ТАВЊЕ

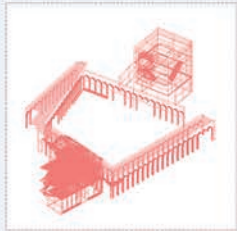
5, 6, 7 КУЛЕ

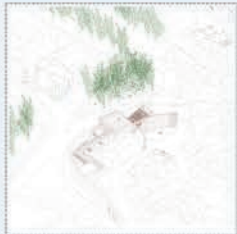

1

2

3

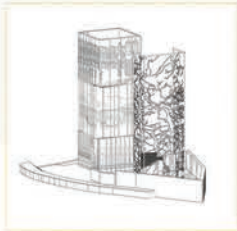
4

5

6

7

6

Igor Djurović
PRIRODNJAČKI MUZEJ

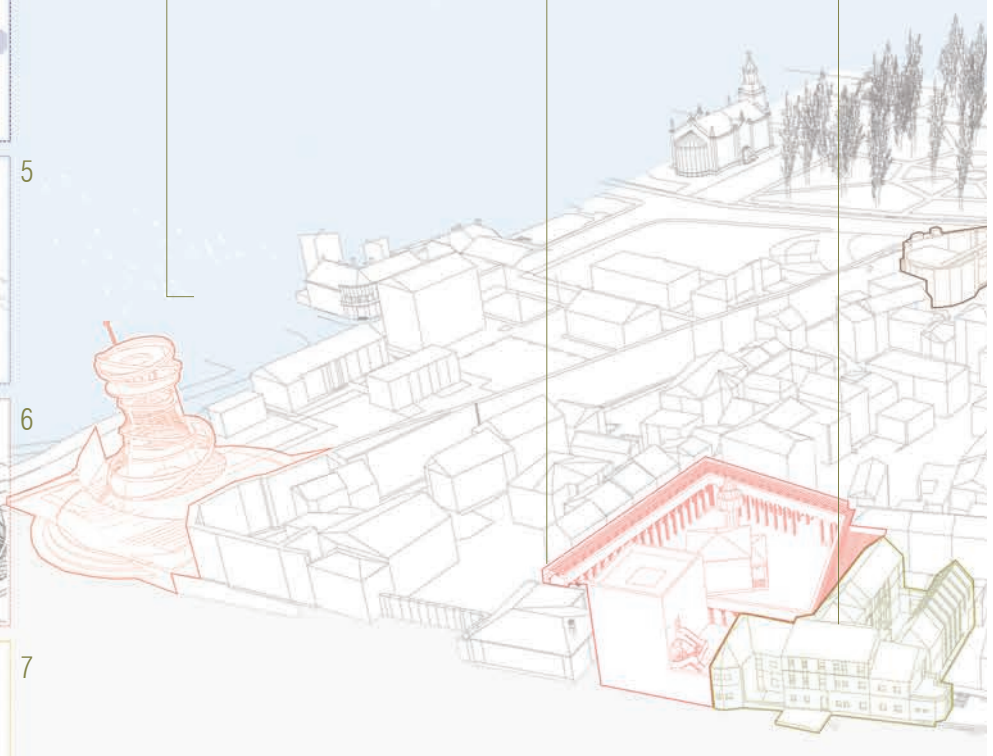
2

Tamara Koneska
TR(A)G ORIJENTA NA MEDITERANU

1

Tamara Vičović
HOSTEL HERCEGOVINA

3

Tamara Kamberović
SCENA TEATRA NA OTVORENOM

4

Milica Videnović
ANEKS MUZEJA HERCEGOVINE

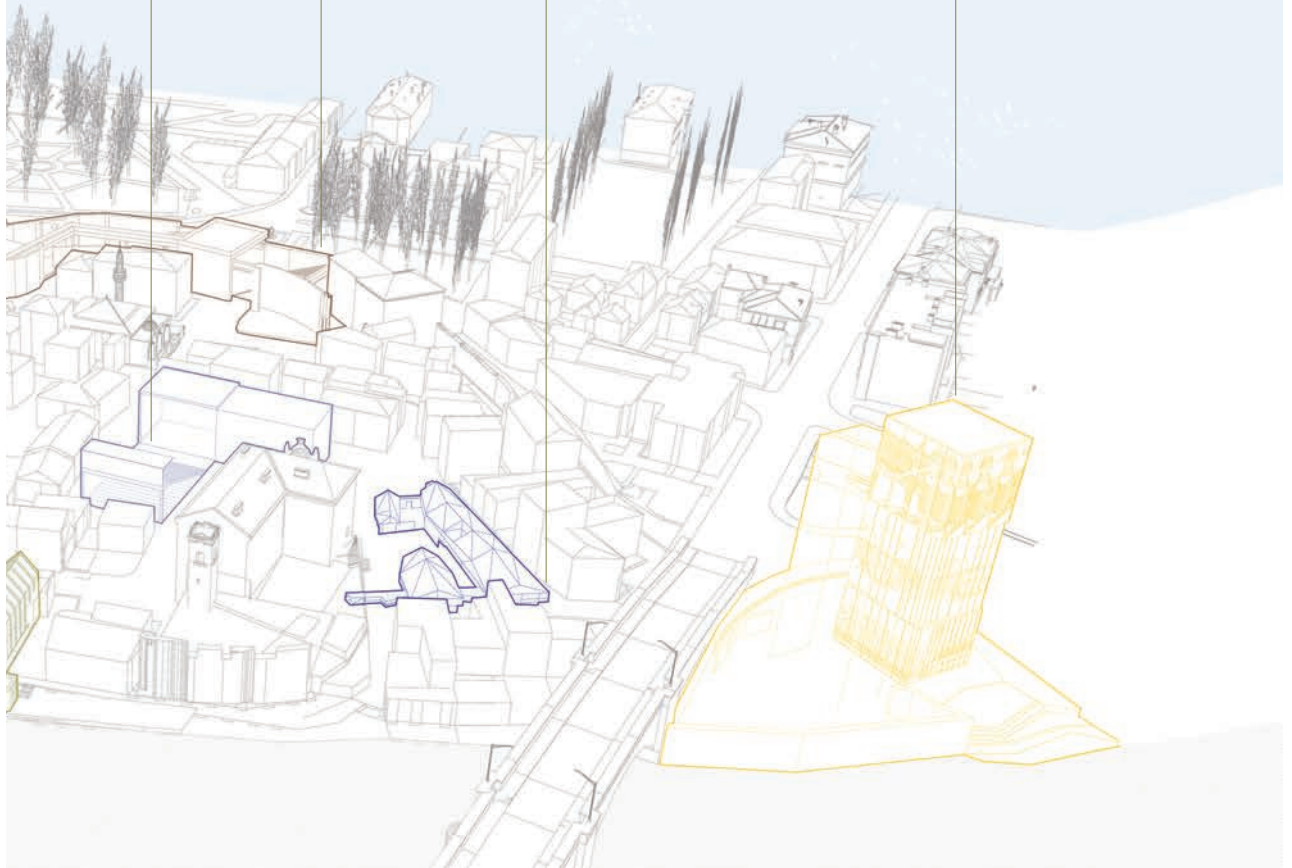
7

Aleksandra Djurović
MUZEJ ARHITEKTONSKOG CRTEŽA

5

Jovana Antić
OTVORENI TEATAR IGRE

2018/2019

STUDENTSKI PROJEKTI

LOKACIJA: KRŠ

T R E B B I N J E

foto: Teodora Spasić

foto: Teodora Spasić

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry, no matter how small, should be recorded to ensure the integrity of the financial statements. This includes not only sales and purchases but also expenses, income, and transfers.

The second part of the document provides a detailed breakdown of the accounting cycle. It outlines the ten steps involved in the process, from identifying the accounting entity to preparing financial statements. Each step is explained in detail, with examples provided to illustrate the concepts.

The third part of the document focuses on the classification of accounts. It discusses the different types of accounts, such as assets, liabilities, equity, revenue, and expense accounts, and how they are used to record and summarize business transactions.

The fourth part of the document covers the process of journalizing and posting. It explains how to create journal entries based on the accounting cycle and how to post these entries to the appropriate T-accounts in the ledger.

The fifth part of the document discusses the process of balancing the accounts. It explains how to calculate the debit and credit balances for each account and how to ensure that the total debits equal the total credits.

The sixth part of the document covers the process of preparing financial statements. It explains how to use the information from the ledger to create the balance sheet, income statement, and statement of owner's equity.

The seventh part of the document discusses the process of closing the books. It explains how to transfer the balances of the temporary accounts (revenue, expense, and owner's drawing) to the permanent accounts (owner's equity) and how to reset the temporary accounts for the next period.

The eighth part of the document covers the process of correcting errors. It explains how to identify and correct mistakes in the accounting records, such as transposition errors, omission errors, and recording errors.

The ninth part of the document discusses the process of reconciling the bank statement. It explains how to compare the bank's record of the company's cash account with the company's own records and how to identify and correct any discrepancies.

The tenth part of the document covers the process of preparing a trial balance. It explains how to use the trial balance to check the accuracy of the accounting records and to identify any errors.

TREBINJE | KRŠ

Marijana Marković	058	GORNJI I DONJI GRAD EDUKATIVNI CENTAR STARIH I NOVIH ZANATA
Aleksa Gajić	064	PROŽIMANJE TURISTIČKI I JAVNI SADRŽAJI U STAMBENOM NASELJU KRŠ
Ivana Lakić	070	PONIRANJE I ODANJIVANJE NA MEDITERANU MEMORIJALNI KOMPLEKS "POD LEUTAROM"
Katarina Ognjenović	078	MITSKI MEDITERAN / VRT MITSKI PREDEO NA TREBINJSKOM KRŠU
Tamara Čvorović	084	KAKO KRŠ DIŠE? BOTANIČKA BAŠTA
Teodora Vasić	088	KUHINGE MEDITERANA KOMPLEKS UGOSTITELJSKIH SADRŽAJA "U KRŠU"
Aleksandra Stijović	092	TERASE APARTMANSKO I STALNO STANOVANJE NA TERASAMA KRŠA
Mladen Ostojić	096	MESTA SPONTANE RAZMENE ISTRAŽIVAČKA STANICA U STAMBENOM NASELJU
Lazar Obućina	100	INTERPOLACIJA - SINERGIJA FRAGMENTATA HOSTEL
Teodora Spasić	104	KVAZIARHEOLOGIJA HOTEL

Marijana Marković

tema: GORNJI I DONJI GRAD

projekat: EDUKATIVNI CENTAR STARIH I NOVIH ZANATA

Posmatrajući šire područje Mediterana posebnom specifičnošću odišu mesta kod kojih se prateći prirodnu konfiguraciju terena javlja podela na gornji i donji grad. Različiti u organizaciji, raspodeli funkcija i strukturi objekata ova dva naizgled potpuno zasebna grada predstavljaju neodvojivu skladnu i međusobno dopunjujuću celinu. Gornji grad je uglavnom izolovan bedemima, dominantan svojim višim, vrednijim i funkcionalno značajnijim strukturama dok donji grad predstavlja nosioca zajedničke ekonomije.

Krš se razvija na prirodnoj steni koja svojom konfiguracijom uslovljava formiranje organske urbane matrice sa uskim ulicama i gusto zbijenim objektima razvijajući specifičnu mešavinu orijentalnog i mediteranskog duha. Naselje Krš je bilo podeljeno na gornju i donju mahalalu i predstavljalo centar trgovine i zanatstva sa objektima građenim od kamena prepoznatljivih elementa arhitekture ovog podneblja.

Ovim projektom predlaže se formiranje edukativnog centra starih i novih zanata u dve zone: na vrhu stene „osniva se gornji grad”, a u podnožju razvija „donji grad”. Donji grad je zamišljen kao poligon za vežbu i rad u manjim grupama kao i za galerijsko izlaganje proizvoda. Radionice su smeštene u ruševinama kamenih kuća, dok su postojeći stambeni objekti adaptirani za smeštaj učesnika i ugostiteljske usluge.

Gornji grad označen je trgovinom na uzvišenom platou i objektom flankiranim sa dve kule. Izdižući se na temeljima starih, novi, dominantan objekat namenjen je edukaciji. Ovaj objekat oblikovan je zajedno sa trgovinom sa kojeg se pružaju vizure prema gradu i okolnom predelu. Dve kule se podižu u okvirima starih kamenih kuća iz kojih se izdižu novi stakleni kubusi simbolično označavajući, arhitektonskim sredstvima, osvojeno mesto za nova saznanja i stvaralački rad.

komentar: Krš više nije mahalala, to je sada grad zanatlija – Gornji grad u starom jezgru Trebinja.

Aksonometrija / postojeće stanje

Analiza potencijala za restrukturiranje lokacije

denivelacija terena / bočni prilazi

struktura koja se zadržava

ostaci urušenih objekata

stambeni objekti dobrog boniteta

Ostaci urušenih objekata značajne arhitektonske vrednosti

Restruktuiran prostor sa podelom na dve zone - Gornji i Donji grad

GORNJI GRAD
 - objekti velikog značaja
 - objekti veće spratnosti
 - manje zauzetosti

DONJI GRAD
 - ekonomija grada
 - objekti niže spratnosti
 - veća zauzetost

Crna Gora / Hercegovni

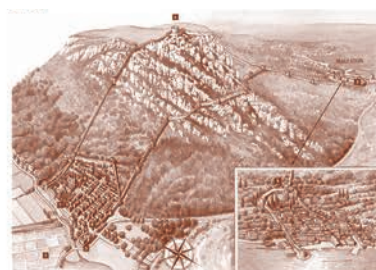
GORNJI GRAD
 - utvrđenje
 - verski objekti
 - vojni objekti / logor
 - uprava grada

DORNJI GRAD
 - utvrđenje
 - verski objekti
 - stambeni objekti
 - trgovi
 - kule

GORNJI GRAD
 - utvrđenje
 - dvorac

DORNJI GRAD
 - utvrđenje
 - sakralni objekti
 - stambeni objekti
 - solana

Hrvatska / Ston

Francuska / Nica

GORNJI GRAD
 - utvrđenje
 - dvorac
 - sakralni objekti

DORNJI GRAD
 - stambeni objekti
 - sakralni objekti
 - zanatski objekti

GORNJI GRAD
 - utvrđenje
 - sakralni objekti
 - stambeni objekti

DORNJI GRAD
 - utvrđenje
 - sakralni objekti
 - stambeni objekti

Grčka / Monemvasia

Italija / Gallipoli

GORNJI GRAD
 - utvrđenje
 - dvorac
 - uprava grada

DORNJI GRAD
 - utvrđenje
 - stambeni objekti
 - trgovački objekti
 - pijaca
 - sakralni objekti

GORNJI GRAD
 - utvrđenje
 - dvorac
 - sakralni objekti
 - samostan

DORNJI GRAD
 - utvrđenje
 - stambeni objekti
 - zanatski objekti

Španija / Frías

Turska / Mardin

GORNJI GRAD
 - utvrđenje
 - uprava grada

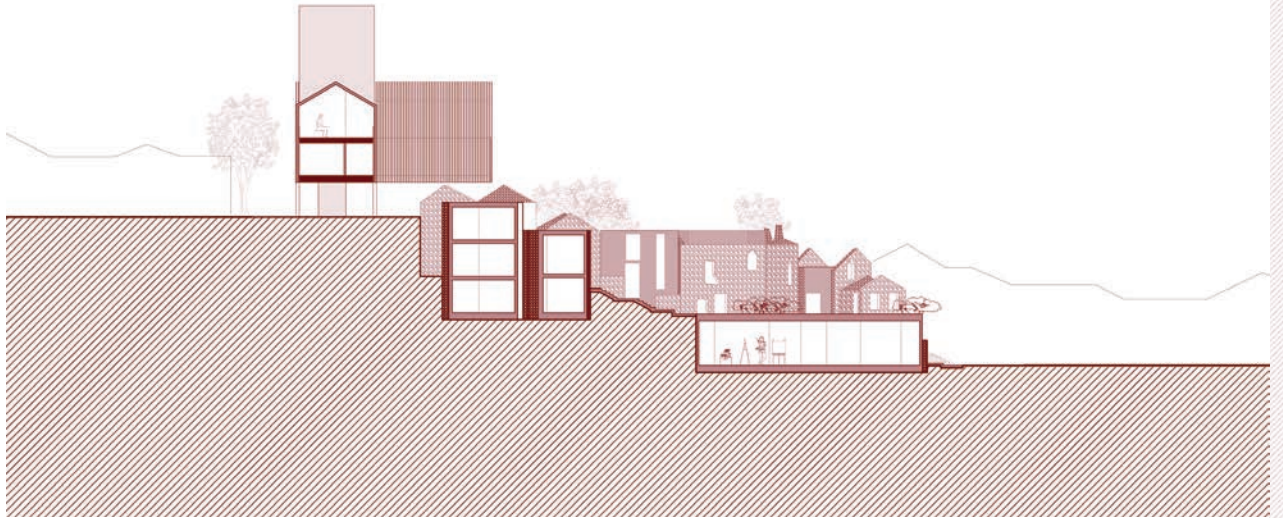
DORNJI GRAD
 - sakralni objekti
 - stambeni objekti
 - zanatski objekti

GORNJI GRAD
 - utvrđenje
 - sakralni objekti
 - vojni objekti
 - uprava grada

DORNJI GRAD
 - sakralni objekti
 - stambeni objekti
 - zanatski objekti
 - trgovački objekti
 - luka

Maroko / Tangier

Karakterističan presek

Situacija

Aleksa Gajić

tema: PROŽIMANJE / STRUKTURIRANJE

projekat: TURISTIČKI I JAVNI SADRŽAJI U STAMBENOM NASELJU KRŠ

Cilj projekta je da se očuva karakter naselja Krš a da se transformacija postojeće fizičke strukture izvede na što fleksibilniji i slobodniji način. Tragovi prošlosti značajni za ovaj projekat nalaze se u konfiguraciji terena, u kamenim podzidima i zidinama srušenih kuća. Oni su inspirativni zapisi u zatečenom kršu - smesi slojeva, stilova, ideologija. Ti zapisi se vide u skalinama, fasadama, kamenu, čiji su kvaliteti i autentičnost zadržani kao iskusni poligon koji očekuje novi događaj, novi zapis.

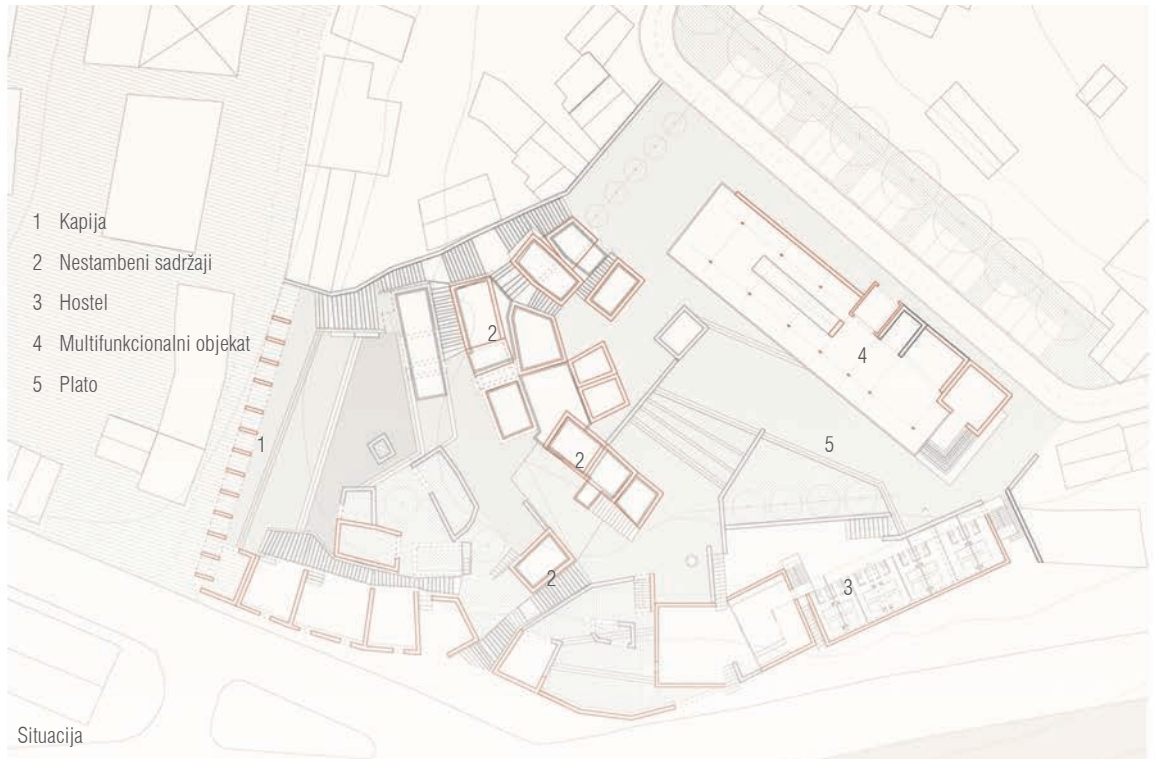
Od podnožja naselja Krš ka platou na vrhu se proteže sistem skalina i trgova ispunjenih zelenilom i društvenim životom na otvorenom koji uvezuju ostatke „starog“ Krša. Nove strukture u vidu atrijumske kuće na istočnoj strani ka reci, kapije ka ulici na južnoj strani, i multifunkcionalnog objekta na platou na vrhu utvrđuju kompletnu strukturu i daju joj novi smisao.

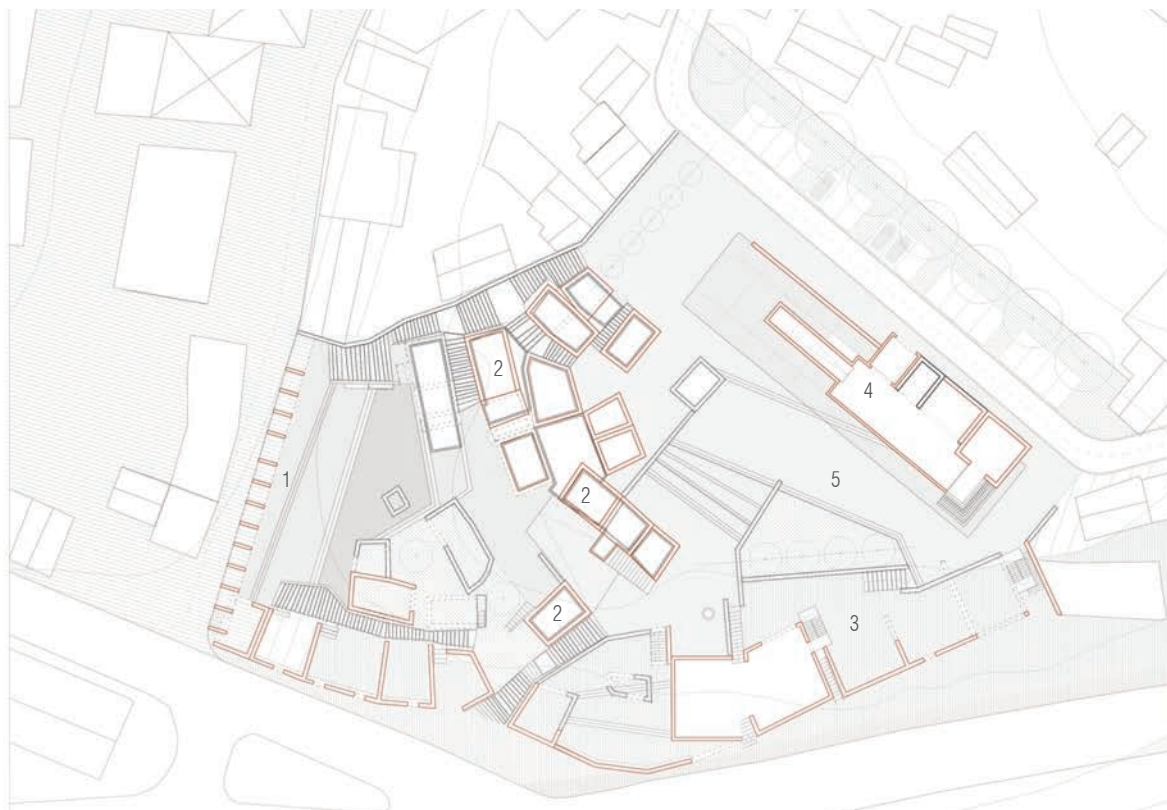
Kapija, osim što naglašava ulaz i stvara zasenu, vezuje razučenu izgrađenu strukturu krša sa frontom ulice i uvodi na trg u podnožju koji je glavno mesto susreta i raskršće novog centra. Nova struktura koja se ugrađuje u ostatke zidova i krovova omogućava funkcionisanje originalnih objekata na savremen način. oni postaju lokali, zanatske i umetničke radionice, galerije. Stare fasade na istočnoj strani zadržava nov objekat hostela.

Projekat u spoljnom prostoru citira karakter Mediterana, koji se ogleda u prelivanju introvertnih prostora jedan u drugi: glavnog trga u uske koridore (skaline) zatim u manje trgove, minijaturne vrtove, alpinarijume. Kolski saobraćaj je zaustavljen na obodu i time se pojačava izolovanost i jasnoća celine Krša, sa akcentom na oživljavanje otvorenog prostora, aktiviranju napuštenih struktura i stvaranju gostoljubivog mesta u sada devastiranom i delimično napuštenom naselju.

komentar: U prožimanju starih i novih slojeva postignuta je mera reda i spontanosti koje Kršu daju stabilnost.

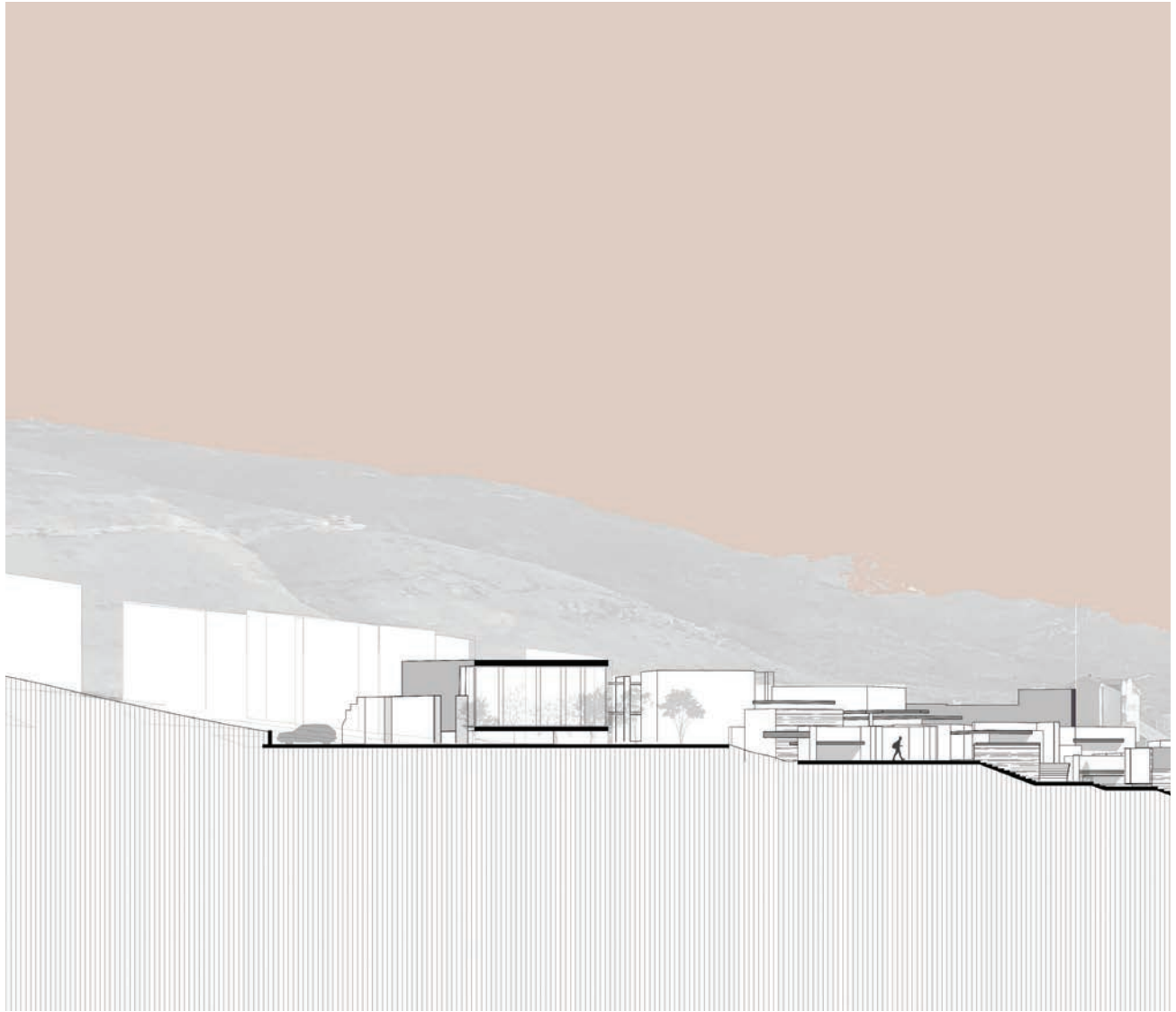

Situacija

Karakterističan presek / plato na vrhu sa izgledom hostela

Karakterističan presek / mera reda u kršu

Ivana Lakić

tema: PONIRANJE I ODANJIVANJE NA MEDITERANU

projekat: MEMORIJALNI KOMPLEKS „POD LEUTAROM”

Antička Trebišnjica, poznata kao Arion, dizala se i ponirala duž svog toka, prije ponovnog izbijanja na površinu na nekoliko mjesta od Neretve do Rijeke Dubrovačke na obali Jadranskog mora.

Pojedinačna sekvenca rijeke ponornice počinje ponorom (ambis, provalija, bezdan) - mjesto uviranja površinskih voda u podzemlje, zatim se kreće kanalima horizontalno subhorizontalno i vertikalno. Kada izgubi hidrogeološku vrijednost, nastaje pećina prepoznatljive strukture: ulaz, kanali, dvorane i kaverne (proširenja). Konačno, tok se odanjuje (restaurira) na površini, formirajući amfiteatralno udubljenje – vrelo. Karakteristični površinski oblici koji prate formiranje podzemnih su uvale, vrtače, škrape i kraška polja (termini su većinom dio i svjetske geomorfološke literature zaslugama Jovana Cvijića).

Analogno prirodnom toku ponornice i kulturnom fenomenu hodočašća, koji su ovdje komplementarni, ostvarujući njihovu arhitektonsku vrijednost, na Kršu se pozicionira najprije putanja, sveti put. On je okosnica na koju se ostalo dodaje, jasne misije početka i otvorenosti kraja; nesigurnosti i neizvjesnosti u svom trajanju ali obećanog prosvjetljenja na završetku. Prepuštena je pojedincu da je, u datom kontekstu i kontekstu „toka života na zemlji“, razumije i tumači dok se oslanja na unutrašnje da ga vodi ka svjetlosti i/ili nedostatku iste. Kompleks je memorija pojedinačno i kolektivno doživljenog i onog što doživljavamo. Ambijenti pozivaju na kontemplaciju, samopronalazak, djeljenje i rad ili njihovo prožimanje.

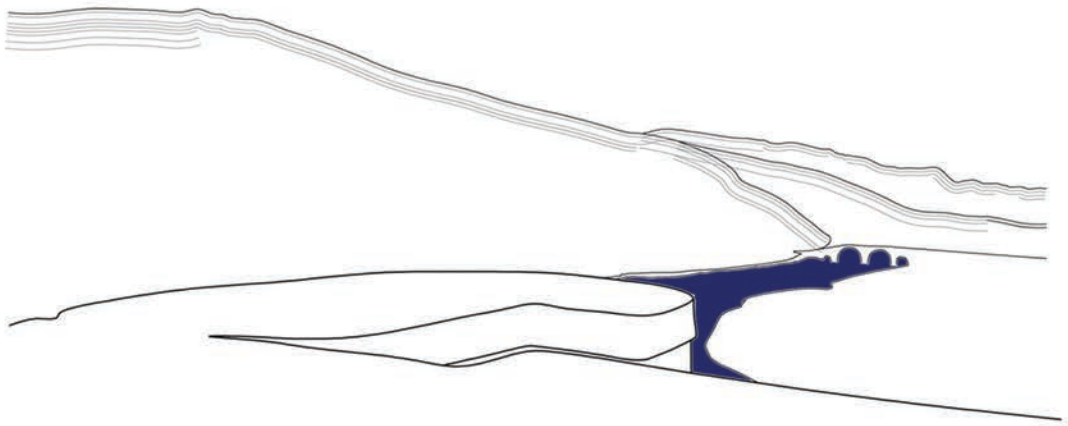
Uz putanju, koja evocira univerzalnost ljudskih napora, postavljeni su: otvori ka nebu, gore – uvale, kao posljedica kretanja dole i povremeni bijeg; Riznice – dvorane i uvale, kao i vrtača (stadion) i vrelo - amfiteatar sa pozornicom, do mesta odanjivanja gde se ukazuje Leutar.

komentar: Ovdje se mogu razumeti Dučićeva jutra.

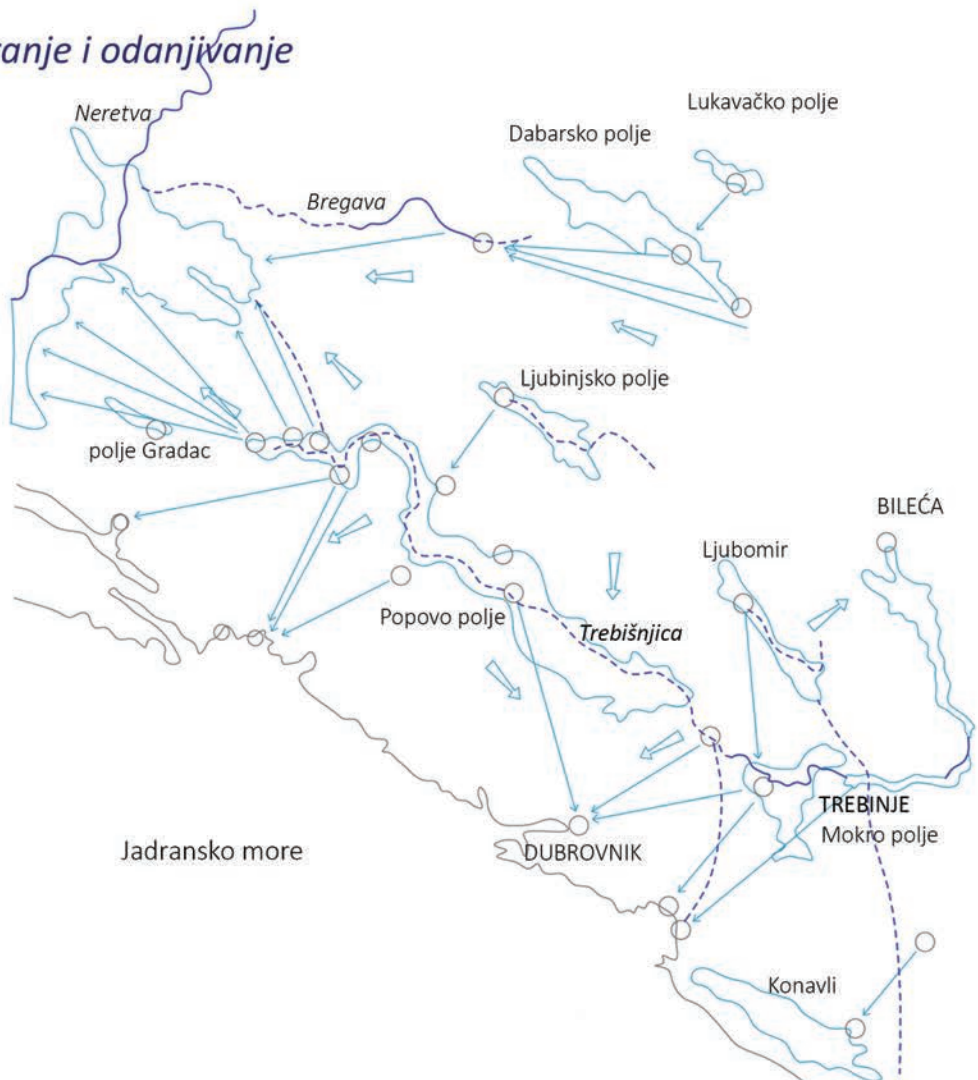
Kad stignete do mesta *odanjivanja* otvorite knjigu Jutra sa Leutara - Misli o čoveku.

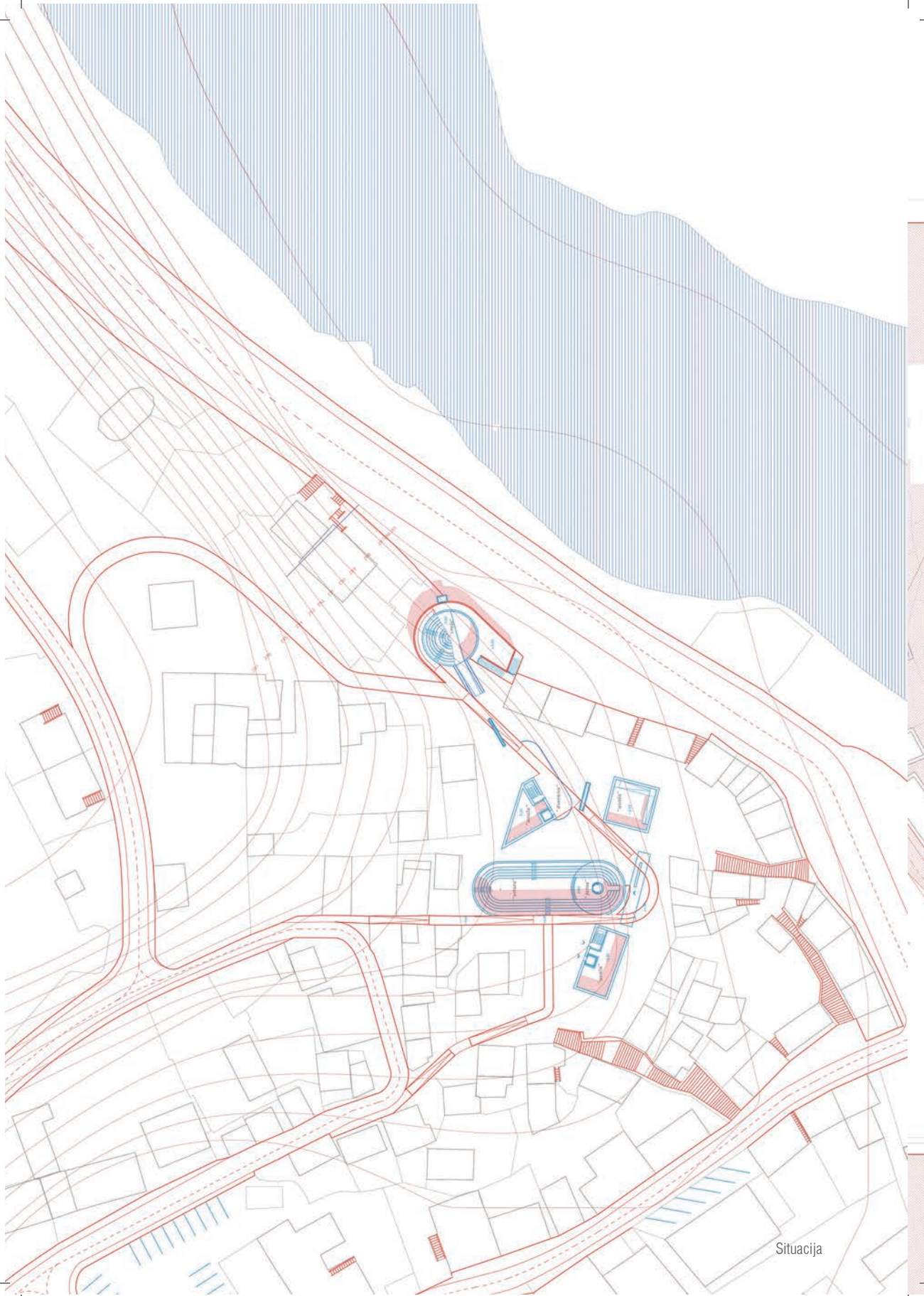

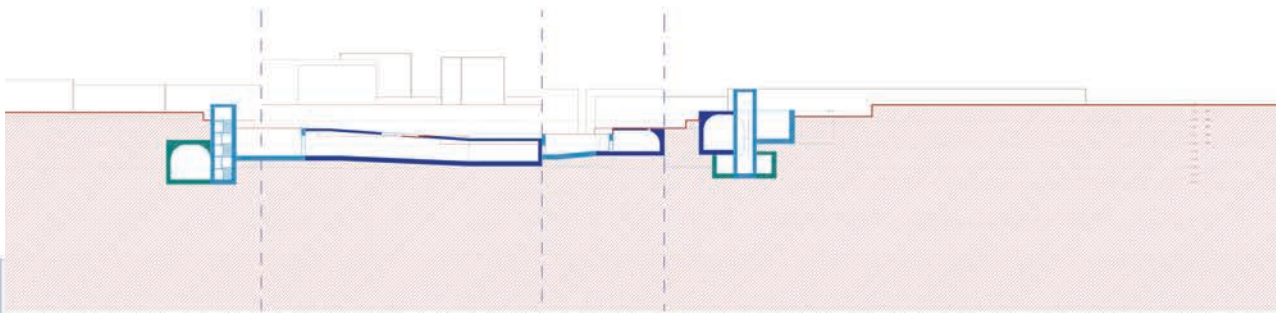

poniranje i odanjiwanje

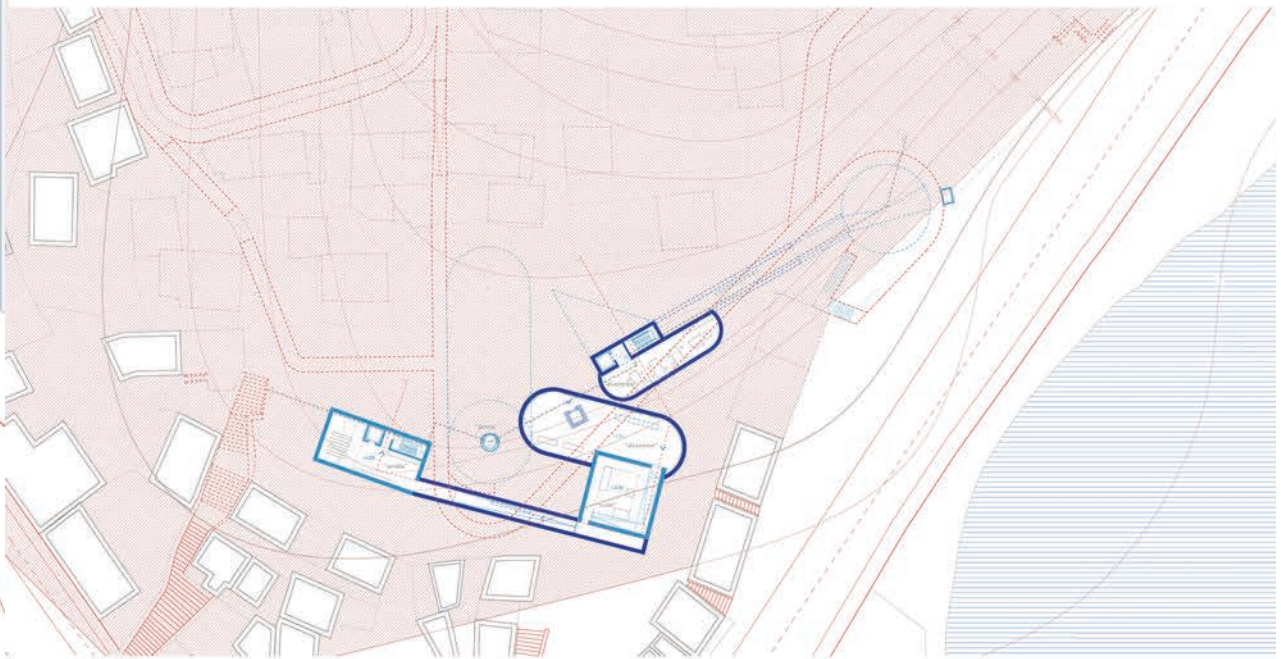

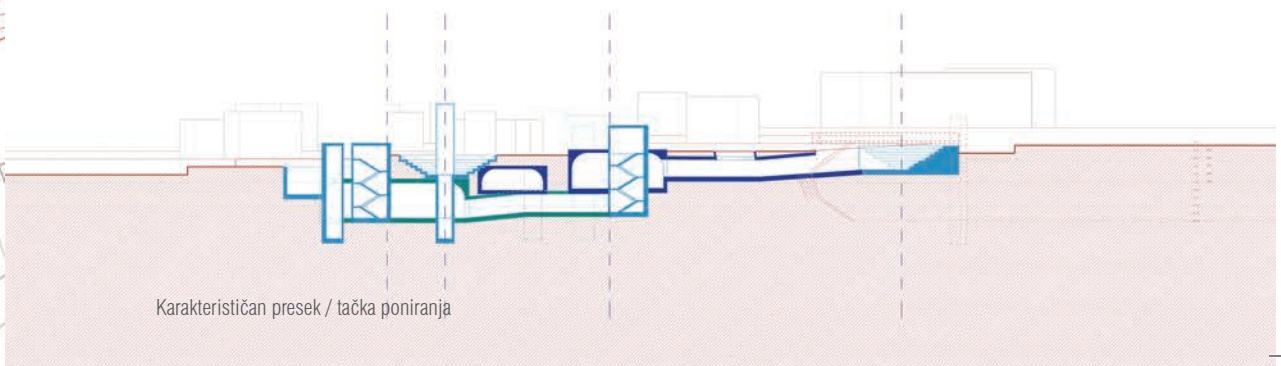
Situacija

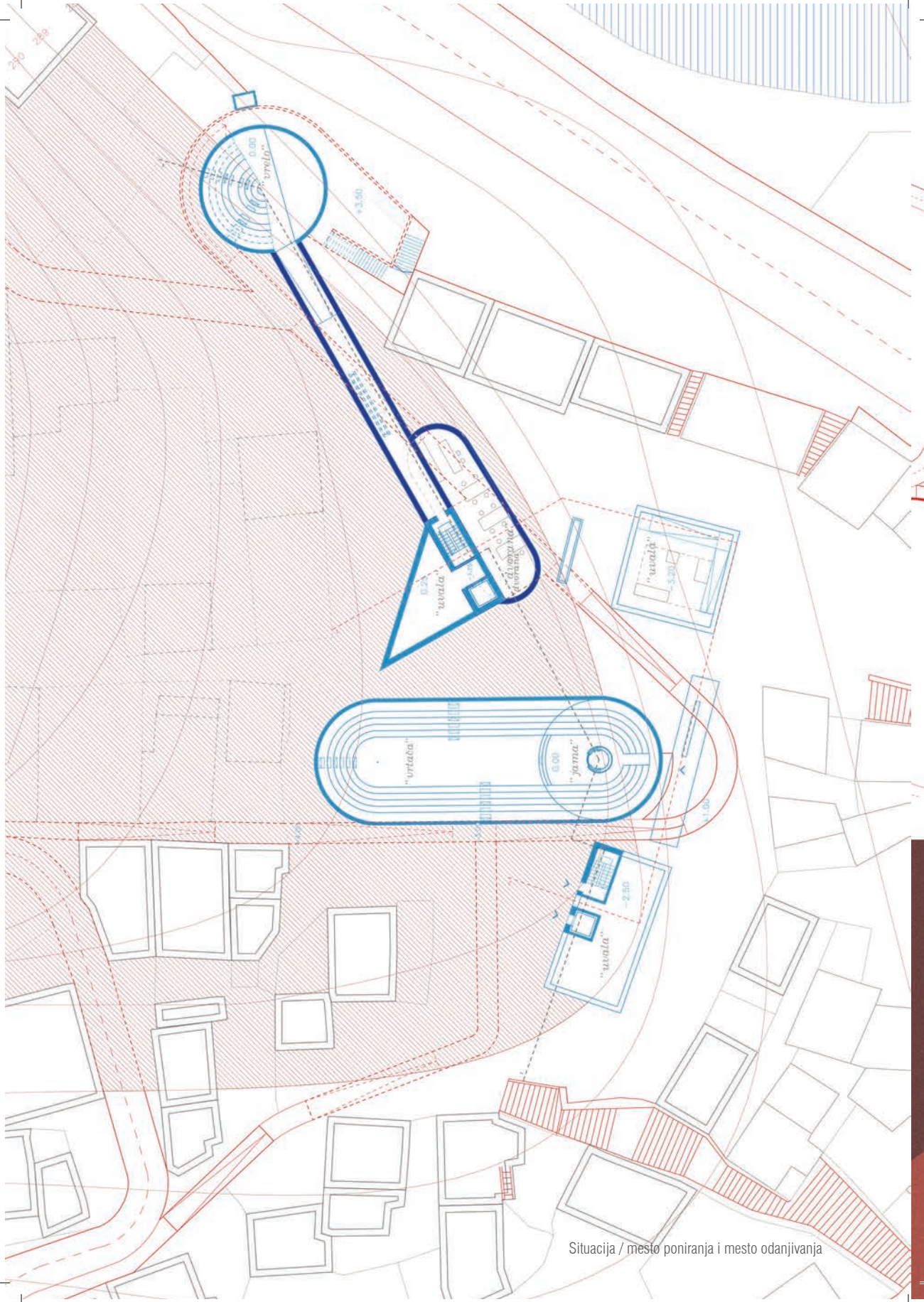
Karakterističan presek

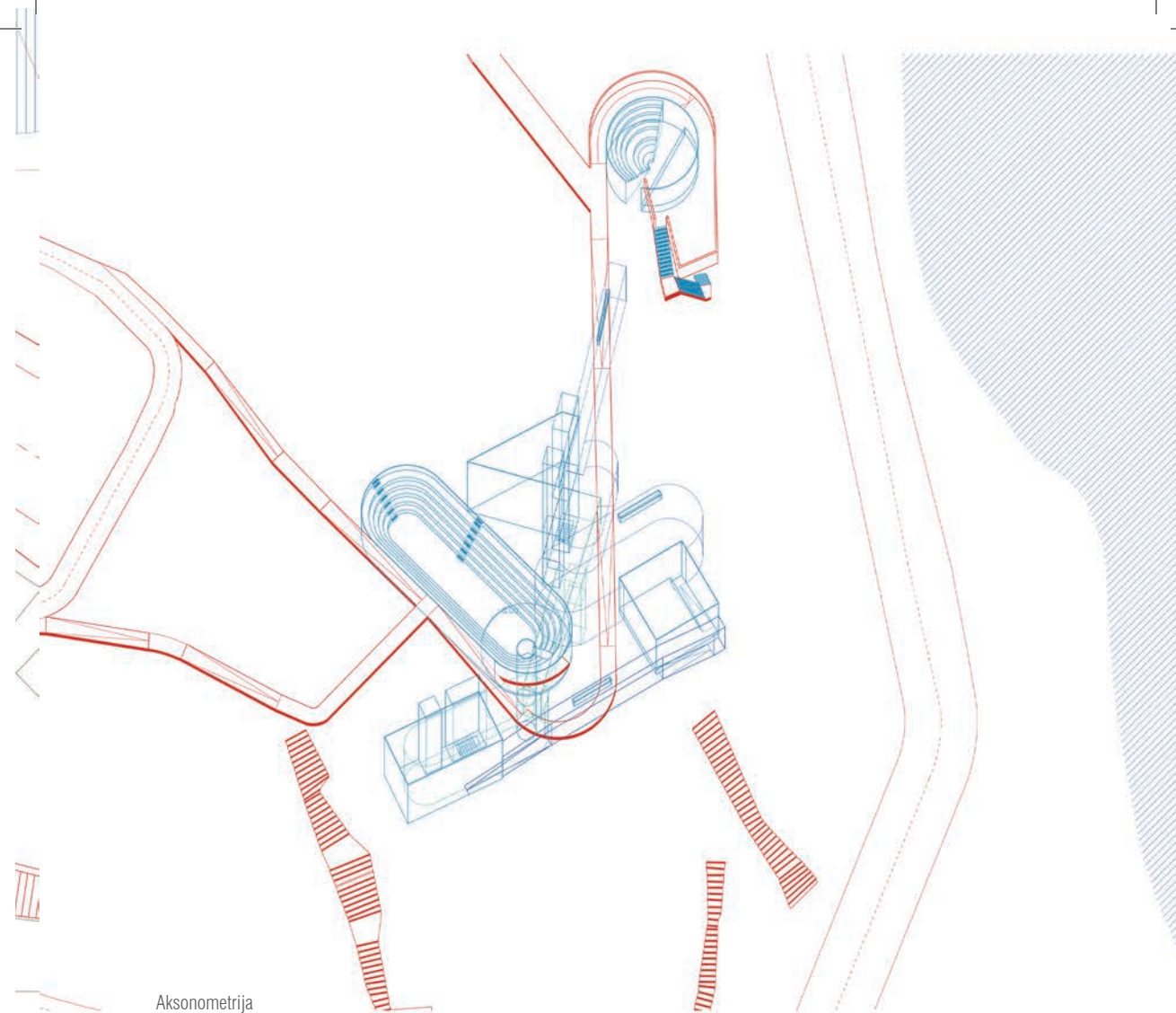
Plan podzemnih etaža

Karakterističan presek / tačka poniranja

Situacija / mesto poniranja i mesto odanjanja

Aksonometrija

Katarina Ognjenović

tema: MITSKI MEDITERAN / VRT

projekat: MITSKI PREDEO NA TREBINJSKOM KRŠU

Mediteran se doživljava sinestetski. Prostorna formacija koja naglašava istražena lekovita dejstva Mediterana i vezuje elemente mitskog jeste vrt. Vrt nije bašta, nije park. Posедуje viši stepen privatnosti koja ne mora nužno biti fizički definisana; ambijent je takav da pruža privid zabranjenog pristupa, mesto gde se krišom dolazi. Pozicioniran na izolovanom mestu, namenjen je nalaženju mira, spokoja, meditaciji; namenjen je izmeštanju iz trenutka. Proučavanjem organizacije vrtova kroz istoriju, od Visećih vrtova Vavilona do danas, vrt reprezentuje sintezu organskog i neorganskog koja ostvaruje harmoniju kompozicije vegetacije i izgrađenih struktura, uz postizanje različitosti u delovima celine.

Kao lokacija povoljna za stvaranje mitskog predela u Trebinju izabran je Krš, mesto uzvišeno, prividno nedostupno, nedostižno. Nepravilno organizovani podzidi i ostaci zidina tvrđave iz austorugarskog perioda sadrže odrednice mitskog u sebi. Projektovani vrt je samo spona, materija koja povezuje, učvršćuje elemente i daje im novo značenje. Konstelacija obilja vegetacije ispresecane kamenim stazicama prošaranim senkama, denivelisanim potezima, neočekivanim platoima sa prisustvom vode. Stambena struktura Krša zamišljena je kao odmaralište, mestimični bungalovi utonuli u vrt i slobodnostojeće vile nad rekom Trebišnjicom. Novonastale strukture prate organsku matricu prethodnih struktura, koriste neke njene delove i čuvaju duh mesta. Nasuprot organskoj matrici izgrađene strukture, zelenilo unosi uređenost u sistem. Izabrani su ortogonalni pravci koji naglašavaju pokrenutost terena i zovu na kretanje kroz stvoreni pejzaž. Skaline okružene lijanderima, ruzmarinom i maslinama uvode prostore sa mermernim klupama u hladovini pomorandži i smokava koje pred sobom imaju vodena ogledala u funkciji trećeg prostora. Kroz visoke kedrove i alepske borove pomalaju se zidine tvrđave smeštene na najvišoj koti predela koja poziva do sebe različitim prilazima. U zidinama sada obitavaju ptice. Fokusna tačka vrta je , savršeno uglačan beli kamen oblikovno formiran kao tanjir- simbolička mitska struktura; pitomina u kršu, mesto koje izaziva sumnje nastanka.

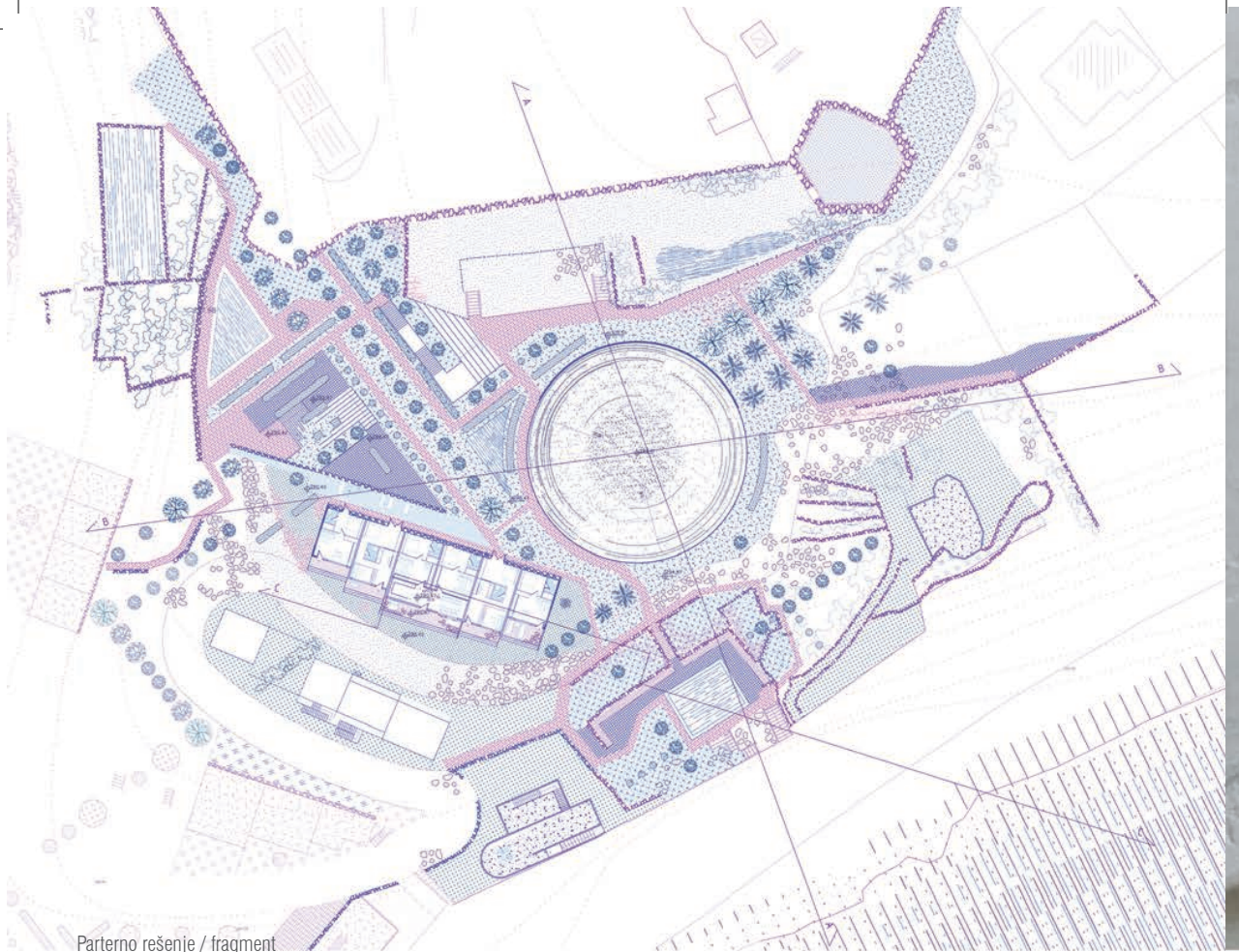
komentar: Narativ o Mediteranu, modeli terena i crteži pozivaju na sinestetsko opažanje projektovanog predela.

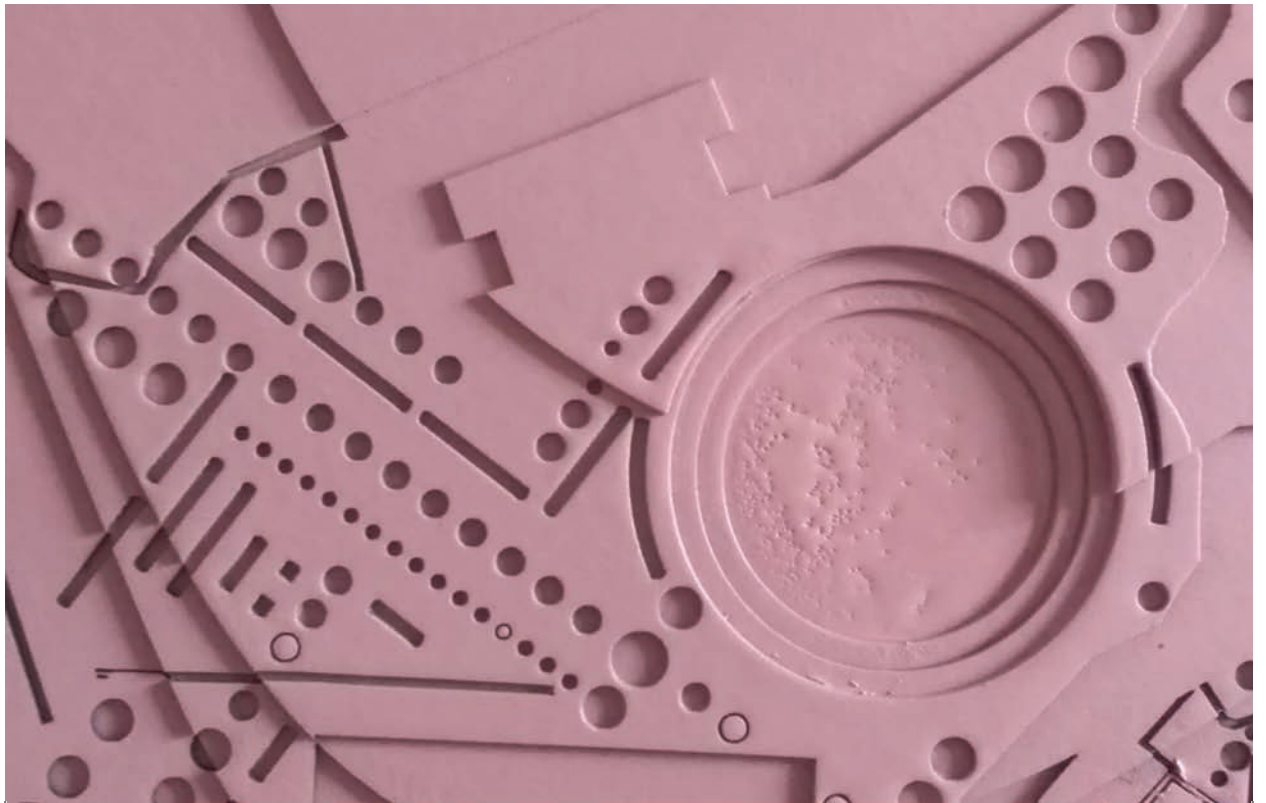

Kompozicioni plan

Parterno rešenje / fragment

LEGENDA MATERIJALIZACIJE PARTERA

ZELENE POVRŠINE

Travnate javne površine

Travnate privatne površine

Nisko rastinje

POPLOČANJE / diferencijacija

popločanje I

popločanje II

popločanje III

popločanje IV

VOĐENE POVRŠINE

vodena ogledala

reka

ELEMENTI IZGRADJENE STRUKTURE

postojeći podzidi i zidovi

novi zidovi

KROVOVI

Tamara Čvorović

tema: KAKO KRŠ DIŠE?

projekat: BOTANIČKA BAŠTA

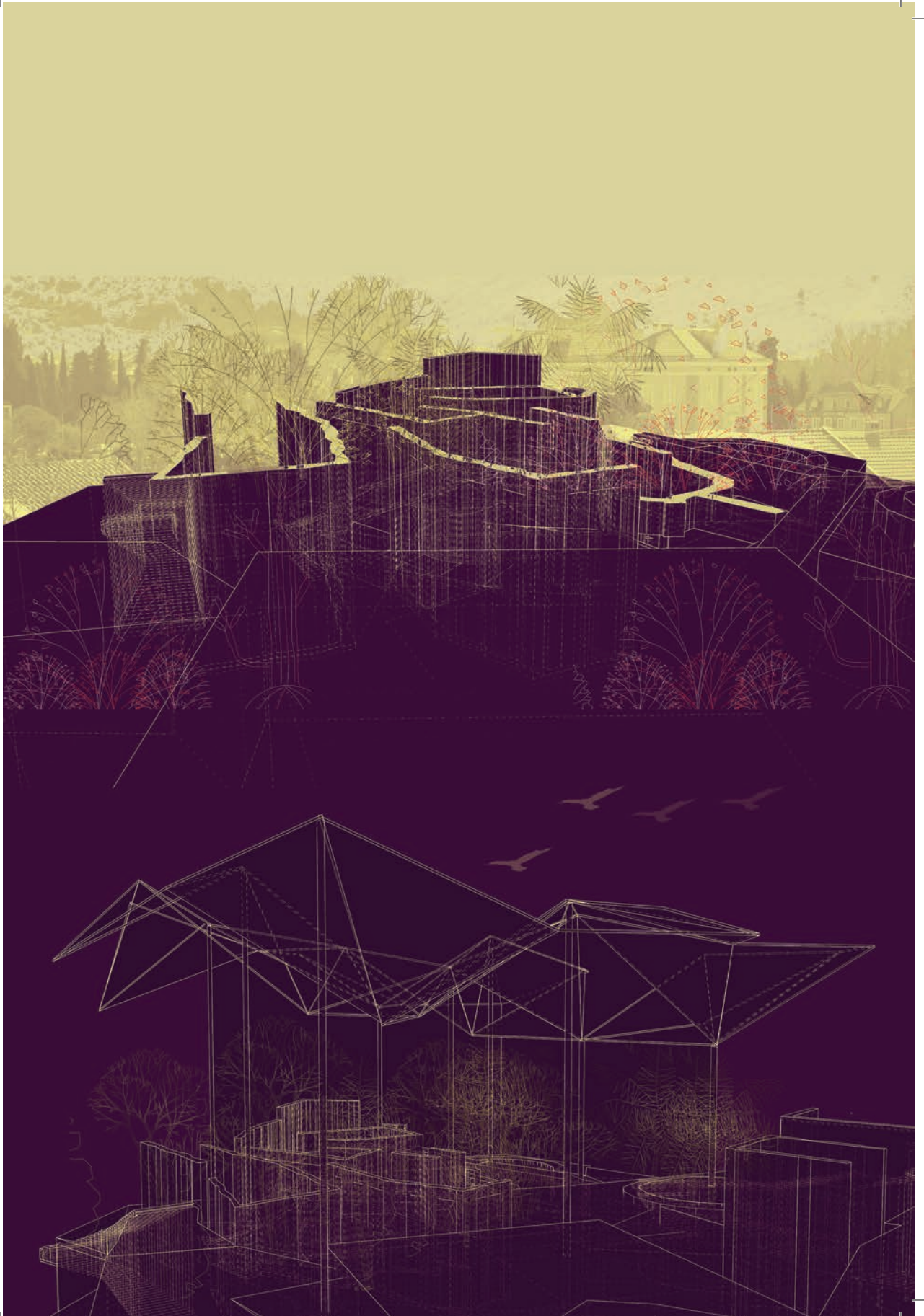
Predmet projekta je botanička bašta po uzoru na tradicionalne mediteranske vrtove u dubrovačkom regionu. Glavni element projekta je staza sa mediteranskim rastinjem koja prodire kroz kršno područje i omogućava slobodan i siguran prolazak kroz sada devastiran i urušen deo grada. Na taj način zbijena struktura krša postaje razučena, a kroz prostor se lako cirkuliše.

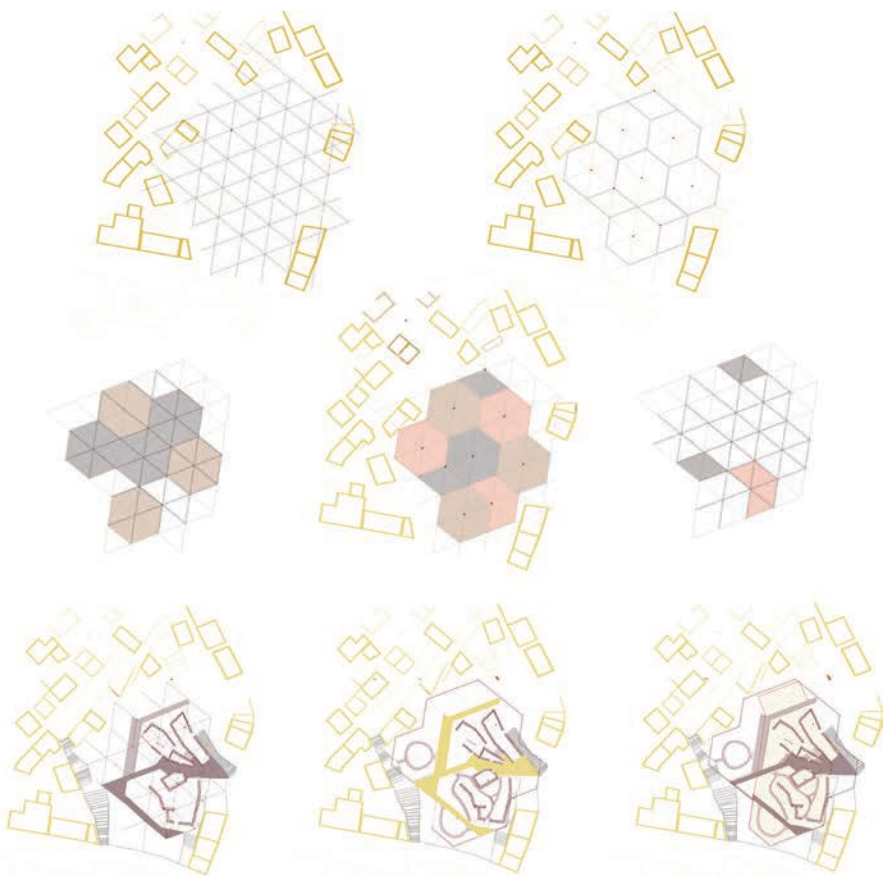
Tri kraka ove staze geometrizovano su postavljene na tlo od zbijene zemlje *terra battuta* po uzoru na dubrovačke renesansne vrtove. Iz njih se odvajaju manji krivudavi kameni drumovi koji asociraju na spontane staze romantičnih šumaraka vrta Trsteno u Dubrovniku odajući utisak izgubljenosti u nekom novom delu netaknute prirode, koja je zapravo deo jednog pažljivo isplaniranog i opremljenog sistema. Bašta je organizovan u tri segmenta. U prvom segmentu rastu masline, u drugom palme i kaktusi, a u trećem agrumi.

Ruševine od tradicionalnog kamena koje podsećaju na utvrde nekog drevnog zdanja integrisani su u poetični ambijent bašte. U jednom od urušenih objekata je mlinica za masline odakle miris maslinovog ulja vodi posetioce dalje, u restoran na terasi bašte.

Čitav sklop bašte je nadkriven geometrizovanom trijangularnom nadstrešnicom koja oblikom oponaša krš, a materijalizacijom i konstrukcijom odaje utisak da sama bašta diše, duboko.

komentar: Krov inspiriše dalju razradu u pravcu kinetičkih struktura koje se kao biljke kreću prema svetlosti, upijaju vodu i opstaju na vetru.

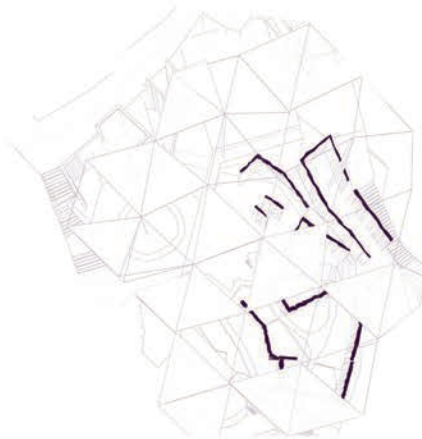

Moduli i matrica / triangulisani sistem

Nova struktura / nadstrešnica

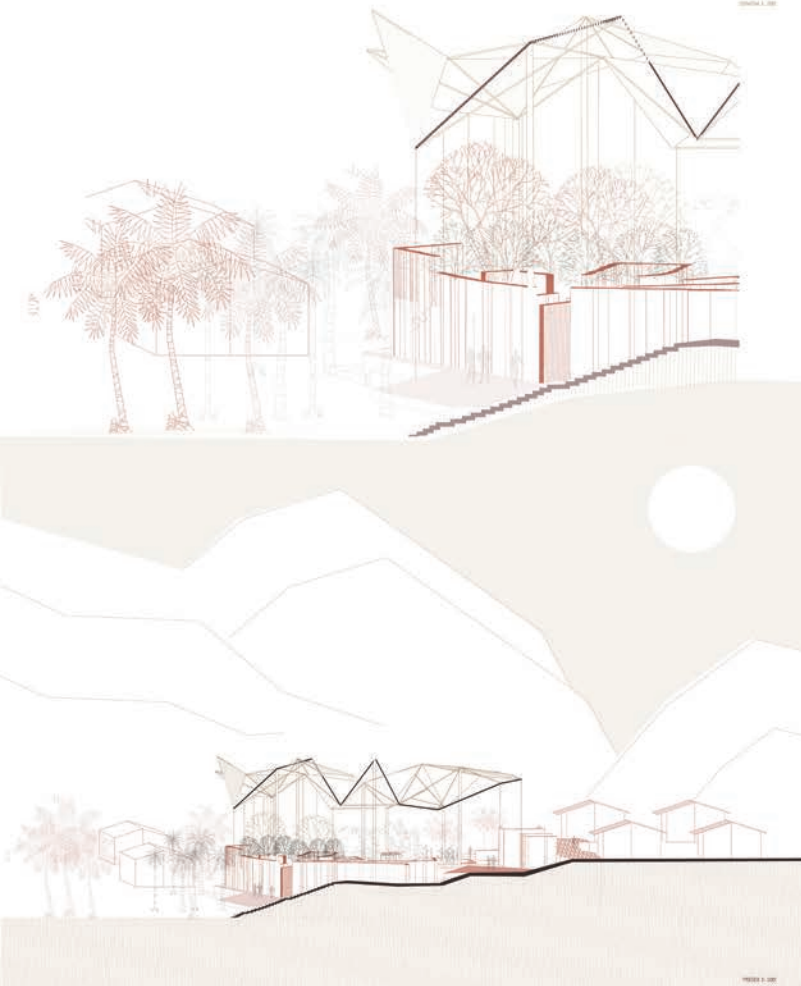

Zadržana struktura / zidovi urušenih kuća

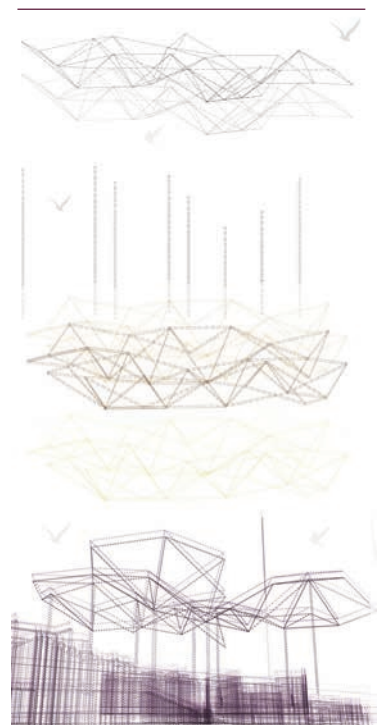

Situacija

Karakteristični preseči

Struktura krova / Kako krš diše?

Teodora Vasić

tema: KUHINJE MEDITERANA

projekat: KOMPLEKS UGOSTITELJSKIH SADŽAJA „U KRŠU”

Kršu je potrebna proteza! Okamenjeni predeo prizemnih kuća predstavlja „prirodno tkivo” koje treba „veštačkim” elementom povezati sa vitalnim delom grada, kao što se protezom iščašeno vraća u svoje ležište, disfunkcionalano vraća u funkciju. U programskom smislu ulogu proteze - nečeg što treba da spoji vitalno sa disfunkcionalnim je ugostiteljstvo, uključiti lokalna domaćinstva da novi kompleks snabdevaju svojim proizvodima.

U prostornom smislu, konkretizacija koncepta „proteze za krš” je razvijeni sistem skalina i podesta koji prerasta u udoban i bezbedan javni prostor koji sa rubnih, bočnih strana „drži” strukturu Krša i omogućava prilaz glavnom sadržaju - restoranu mediteranskih kuhinja. Urušavanje starih kamenih kuća treba zaustaviti, preostale zidove obezbediti i dati im novu svrhu. Oni mogu postati separei restorana mediteranskih kuhinja. Središnja zona lokacije je vitalna veza između glavnog objekata (restorana) i separea organizovanih unutar zidova urušenih kamenih kuća, bez krova.

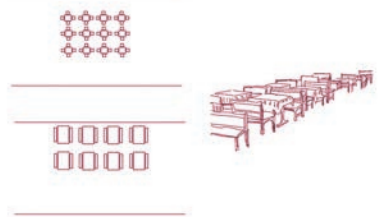
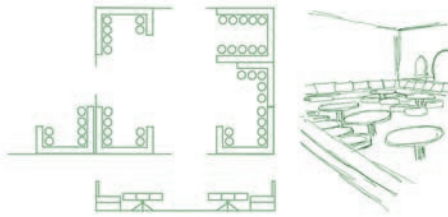
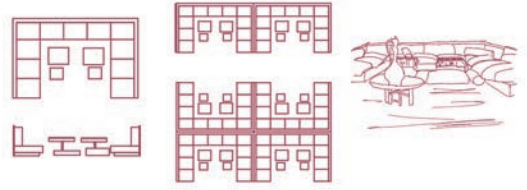
Kultura stola, kako se sedi za stolom, kako se gosti, kako se uslužuje u različitim kulturama na Mediteranu vidi se u organizaciji prostora. Trpezarija je zasebna prostorija u kući namenjena obedovanju. Sto ima svoje dimenzije i različitu visinu u zavisnosti sa koliko se ljudi sedi i kako se sedi dok se obeduje. Da li se obedovanje organizuje kao zasebna prostorija ili kao jedna od više namena nije predmet ovog istraživanja. Kako se gosti na otvorenom, a kako u zatvorenom prostoru pitanje je koje je inspirisalo dalji rad na ovom projektu. Pored hercegovačke trpezarije u glavnoj zgradi restorana, u separeima se gosti prema običajima mediteranskih kultura, po slobodnom izboru.

komentar: Programska i konceptualna ravan ovog rešenja je vredna pažnje i može imati primenu u planovima revitalizacije Krša, dok je materijalizacija i arhitektura glavnog objekta predmet preispitivanja.

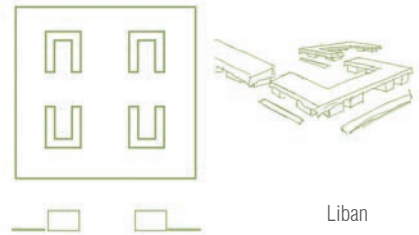
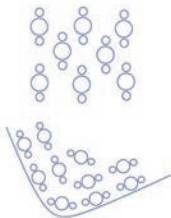
Turska

Izrael

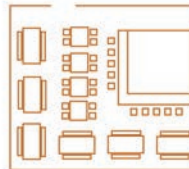

Francuska

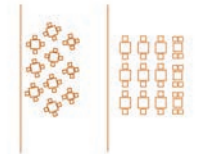
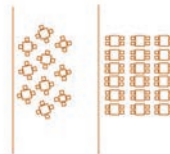
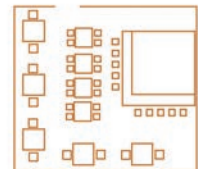

Liban

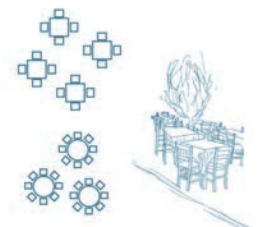
Španija

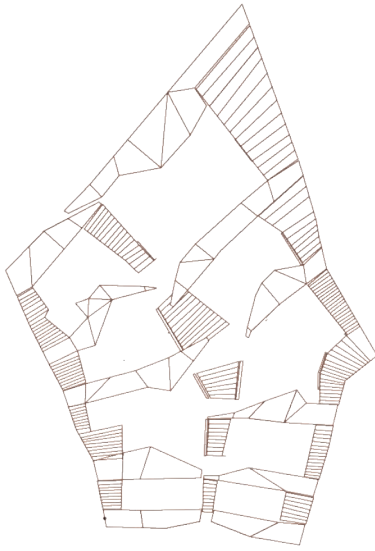

Italija

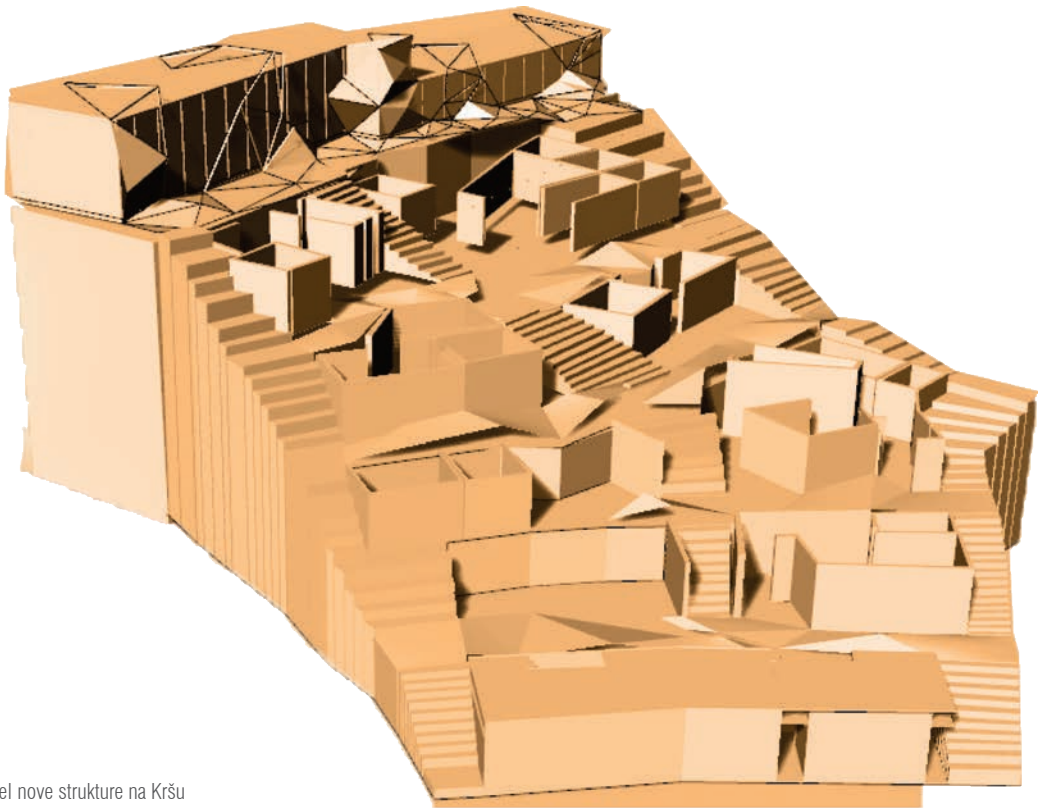

Grčka

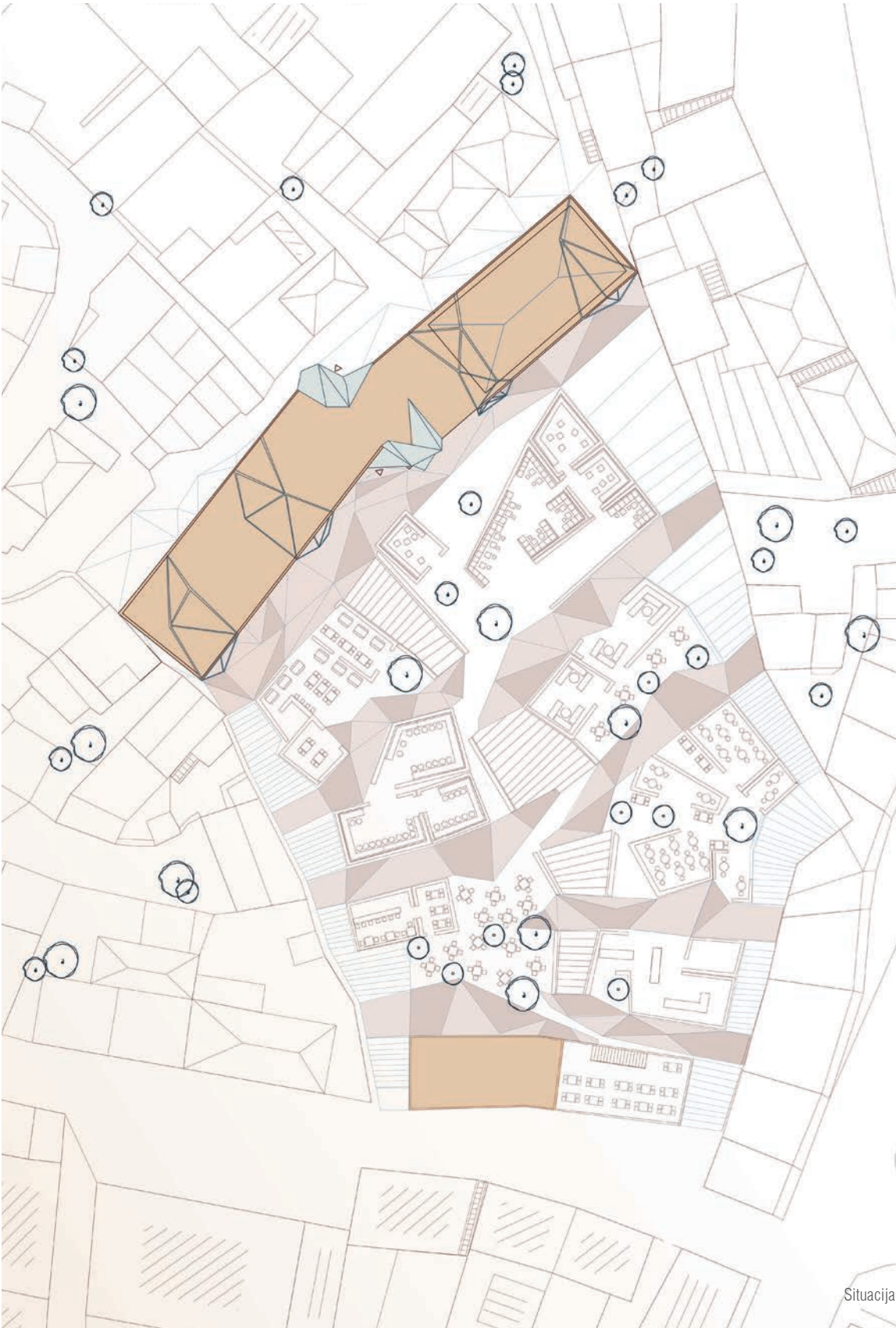

Koncept proteze / javni prostori: skaline i prošireni podesti

Model nove strukture na Kršu

Aleksandra Stijović

tema: TERASE

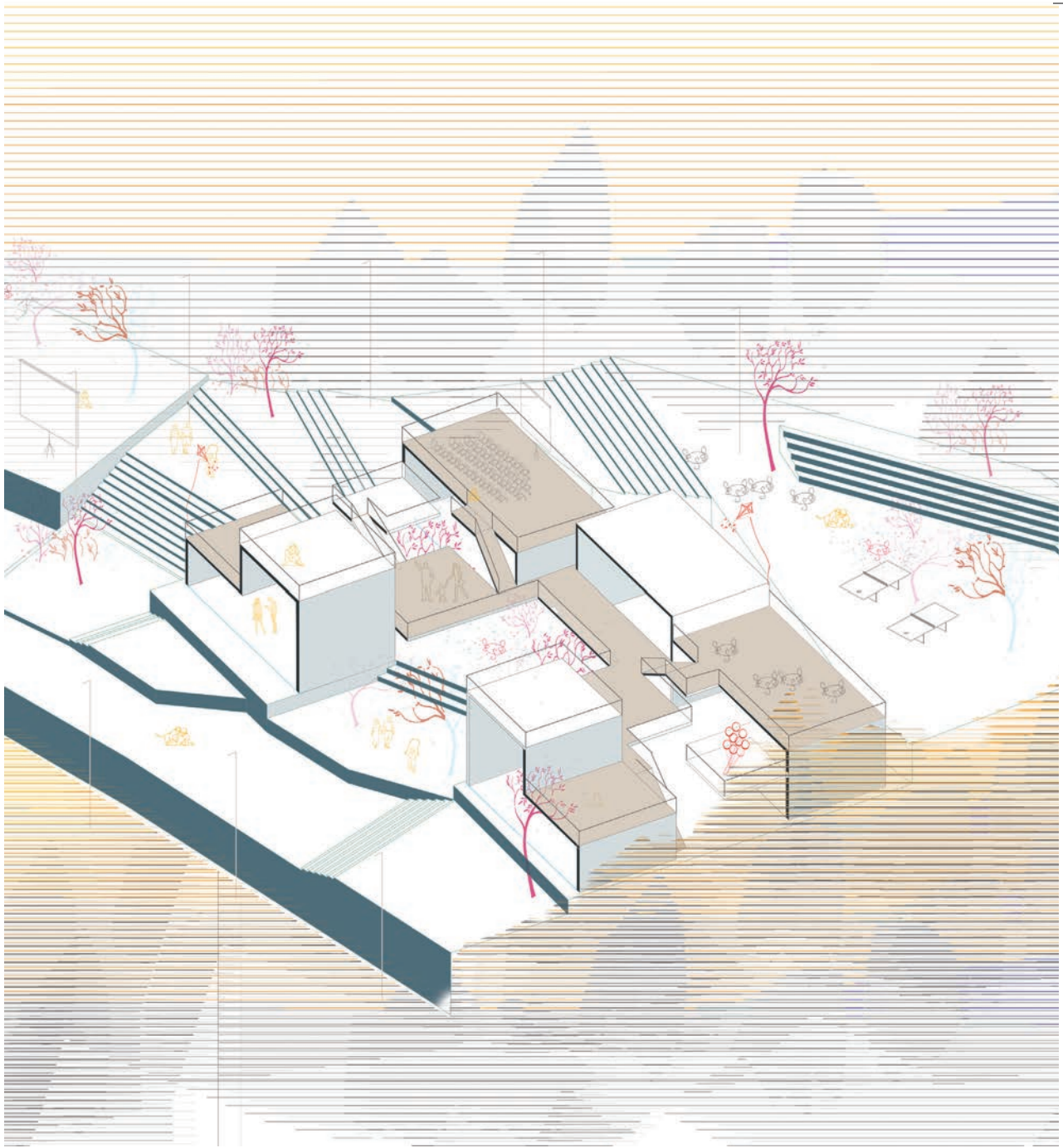
projekat: APARTMANSKO I STALNO STANOVANJE NA TERASAMA KRŠA

Nikola Dobrović je jednu deceniju svog života proveo živjeći i radeći u Dubrovniku, što mu je omogućilo da istraži i pronikne u lekovita svojstva života na Mediteranu. Na primjerima njegovih modernističkih vila iz dubrovačkog perioda možemo nastaviti tu vrstu istraživanja ili naći inspiraciju za oblikovanje novog sklopa na terasama Krša.

U Trebinju se svakodnevni život živi vani, predah je uvijek na terasi, razgovor na ogradi. Takav način života je podstakao ideju povezanih poluprivatnih prostora, odnosno terasa, koje bi omogućile stanovnicima veći izbor kontakta, kroz gradijent privatnosti. Za razvijanje ovog koncepta izabran je terasast teren na dijelu Krša sa pogledom ka Trebišnjici i Crkvinama.

Kako bi kontakt između lokalnog stanovništva i gostiju bio intenzivan i neposredan, razvijani su stambeni sadržaji apartmanskog i stalnog stanovanja. Stambene i smeštajne jedinice organizovane su po uzoru na modernističke vile, one u kojima su uz pomoć različitih arhitektonskih elemenata ostvareni zasebni prostori, različitog stepena privatnosti. Jedinice su grupisane u manje sklopove koji su međusobno povezani skalinama i terasama.

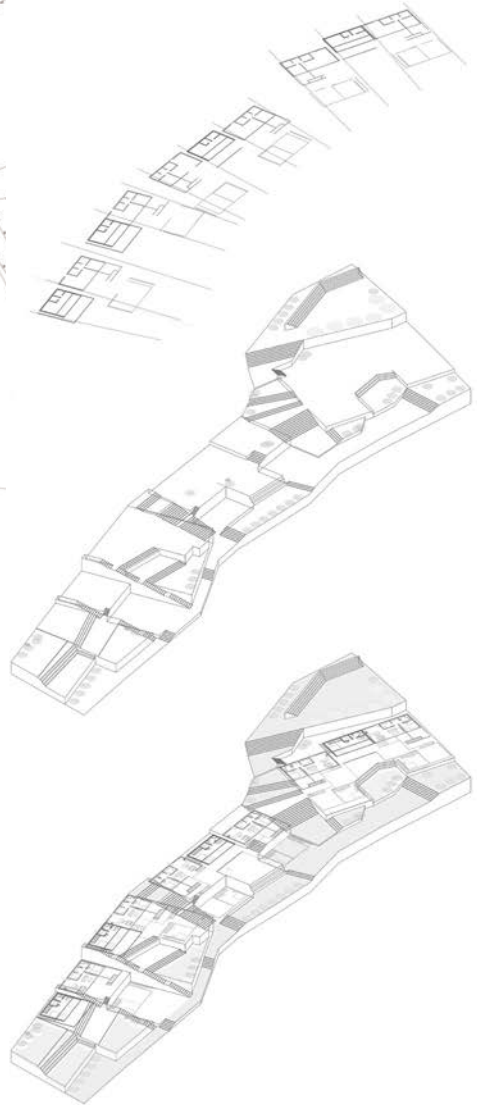
komentar: Za razliku od vila na Mediteranu koje su slobodnostojeći objekti uronjeni u raskošne vrtove i otvoreni prema moru, ovde su kuće grupisane. Izabrani obrazac smaknutih grupacija sa poluatrijumima otvorenim prema reci naglašava zajedništvo i gostoprimstvo kao vrednost kulturnog identiteta Trebinja.

Uspostavljanje gradijenta privatnosti

Položaj predmetne lokacije

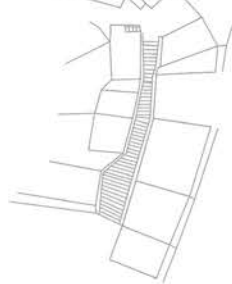

Vile na Mediteranu / inspiracija

Situacija / parterno rešenje

Mladen Ostojić

tema: MESTA SPONTANE RAZMENE

projekat: ISTRAŽIVAČKA STANICA U STAMBENOM NASELJU

Kolektivizam je usađen u mediteransku kulturu, zajednica se okuplja oko „praznine“. Zajednički prostori ovih gradova su nesputani, optimistični, opušteni, i u mnogim aspektima promenljivi, nepostojani, neizvesni, neobrazloženi, reverzibilni. Stvaraju neobavezno, nepredvidivo okruženje, nejasne i neoblikovane srži.

Arhitektura kontroliše modulaciju praznine – zidovima, zavesama, volumenima, dvorištima, terasama – stvaraju se čovekomerni sistemi. Međutim, tkanine i praznine isprekidane su događajima, koji obezbeđuju pravac, ritam i hijerarhiju prostora. Mediteranska fenomenologija je stoga narativni milje, koji se čita kroz perceptivne sekvence dirigovane arhitekturom i maštom.

Krš, ambijentalna celina u starom jezgru Trebinja, je naselje mediteranskih odlika sa primesama orijenta. Zbijeni objekti niske spratnosti, organske dispozicije i nereguliranih vlasničkih odnosa, formiraju mnoštvo neformalnih, ali i neaktiviranih međuprostora, međusobno prožetih privatnim i polujavnim aktivnostima.

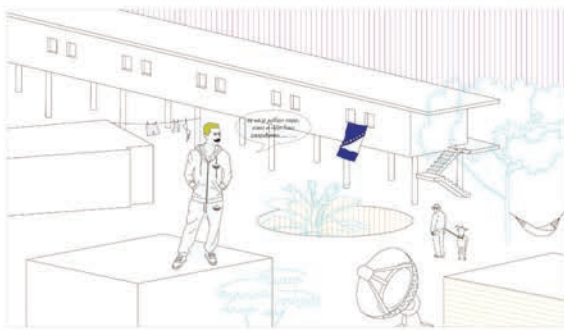
Oživljavanje ovog mesta viđeno je kroz umetanje novih aktivnosti savremenog karaktera, koje bi privukle različite interesne grupe i omogućile njihovo paralelno funkcionisanje sa lokalnom zajednicom, time apostrofirajući inicijalnu mediteransku logiku deljenog prostora. Kulturno – obrazovni predznak Trebinja, epicentra (hercegovačke) pismenosti i slovesnosti, uslovio je izbor novog sadržaja na Kršu. Istraživačka stanica je zamišljena platforma, razložena na opservatoriju, laboratorije, biblioteku i učionice uz administrativne i smeštajne ekstenzije.

komentar: Intervencija je jasne namere, atmosfere i karaktera. Diskutabilna je po pitanju prostorne organizacije i relacije nove strukture i stenovitog terena.

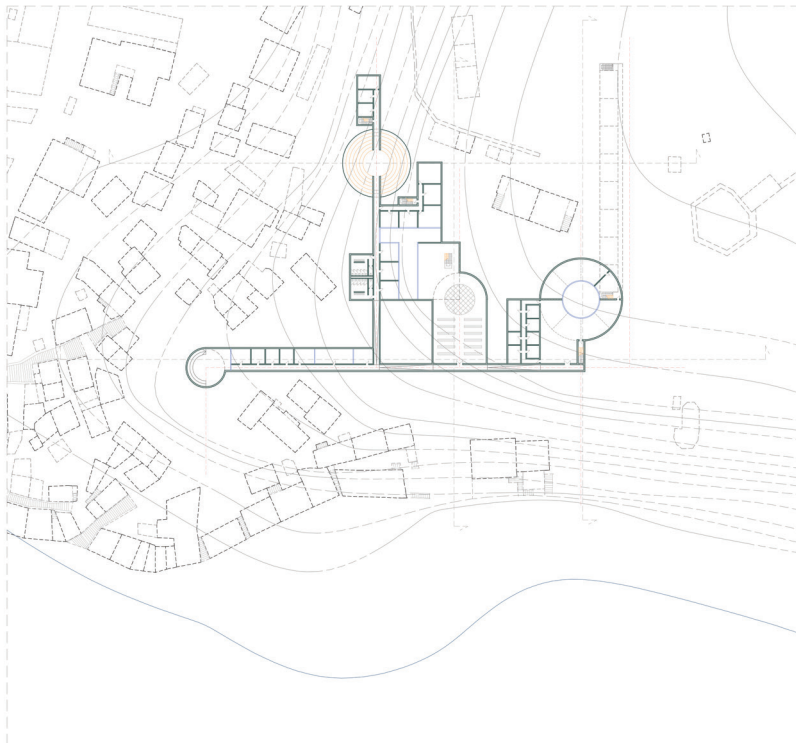
Karakterističan presek

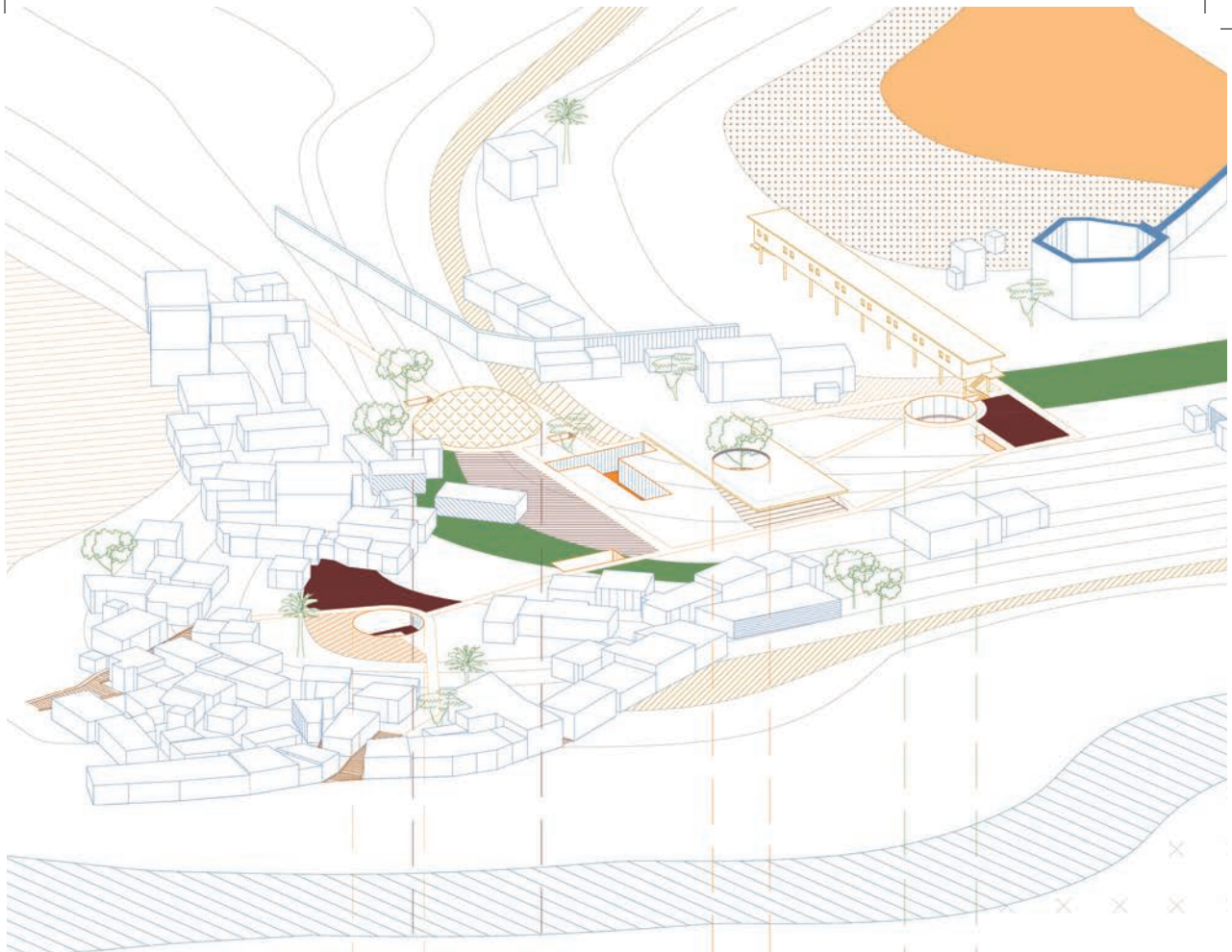

Ambijenti / karakter

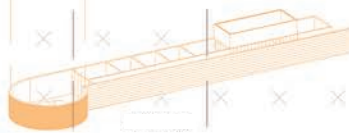
Situacija

Aksonometrija / program

Administracija

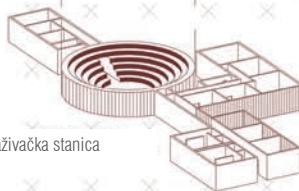
Poslovno stanovanje

Biblioteka

Istraživačka stanica

Lazar Obućina

tema: INTERPOLACIJA – SINERGIJA FRAGMENTATA

projekat: HOSTEL

Izgrađenu strukturu Krša možemo svesti na dve tipične komponente: sitne, niske kuće sa malim prozorima, lučnim vratima i kamenim krovovima; i zidovi – ostaci ruševina napuštenih kamenih kuća. Obe komponente imaju isto poreklo i prirodu. Kuće u kojima se živi pokazuju njihovu otpornost, prilagodljivost, trajanje. Zidovi napuštenih kuća svedoče o prolaznosti, poroznosti, nestajanju. Oba fragmenta čuvaju kod građenja koji nova struktura može da nastavi. Na koji način? U kakvom materijalu?

Interpolacija je način da se između dva objekta uklopi novi. Namera je da se projektom hostela na Kršu postigne sinergija fragmenata koji se povezuju novom strukturom. Granica između starog i novog je jasna. Novi sklop nastaje povezivanjem sve tri komponente koje se razlikuju u materijalizaciji. Forma sklopa nastaje po uzoru na mediteranske kuće: male osnove, niske visine i plitke uglove krovova.

Kamen, kao snažan zaklon, tvrda ljuska kuće, daje joj privatnost, sigurnost i zatvorenost. Projekat čuva duh kuće, uzima kamenu ljusku kao samu suštinu ovakve kuće. Ruševine, fragmenti kuća, postaju fundament, temelj za nove funkcije. Na bazi kamena niče novi prostor za potrebe razvoja turizma i smeštajnih kapaciteta u ovom delu gada. Novi sklop je hostel.

Novi element koji povezuje dva fragmenta (po pravilu da se jedan objekat u funkciji povezuje sa jednom ruševinom), u formi ploča i komunikacija, crvene su boje koja daje naselju ton života, a ruševinu oplemenjuje novim sadržajem. Veze su na nivou koji ne ometa kretanje na tlu, one prave „prečicu“, spoj kroz uske mediteranske šupljine. Crvene ploče, zajedno sa staklenim opnama, pojačavaju atraktivnost i arhaičnost ruševina i daju im nov život.

komentar: Isklesati maketu koja u svojoj punoći, poroznosti, monolitnosti doslovno predstavlja karakter naselja Krš znači razumeti i teren i kuću i niz i krov, njihovo trajanje i nestajanje.

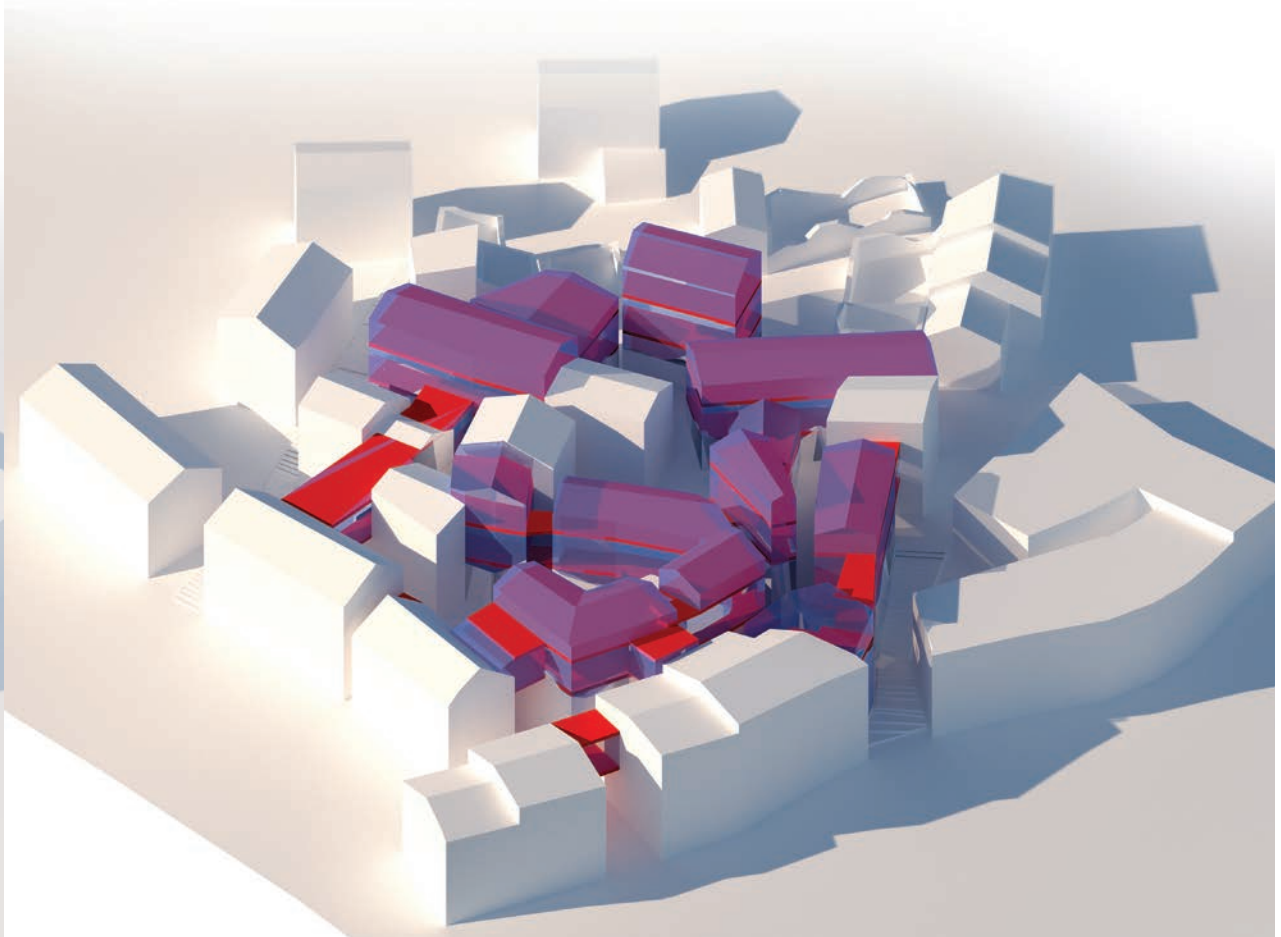

Situacija

Model postojećeg stanja

Model novoprojektovanog sklopa

Teodora Spasić

tema: KVAZIARHEOLOGIJA

projekat: HOTEL

Fizički posmatrano, fragmenti zidova predstavljaju ruševine, ali postavljeni u određeni kontekst, postaju informacija o kulturi, društvu, statusu ljudi.

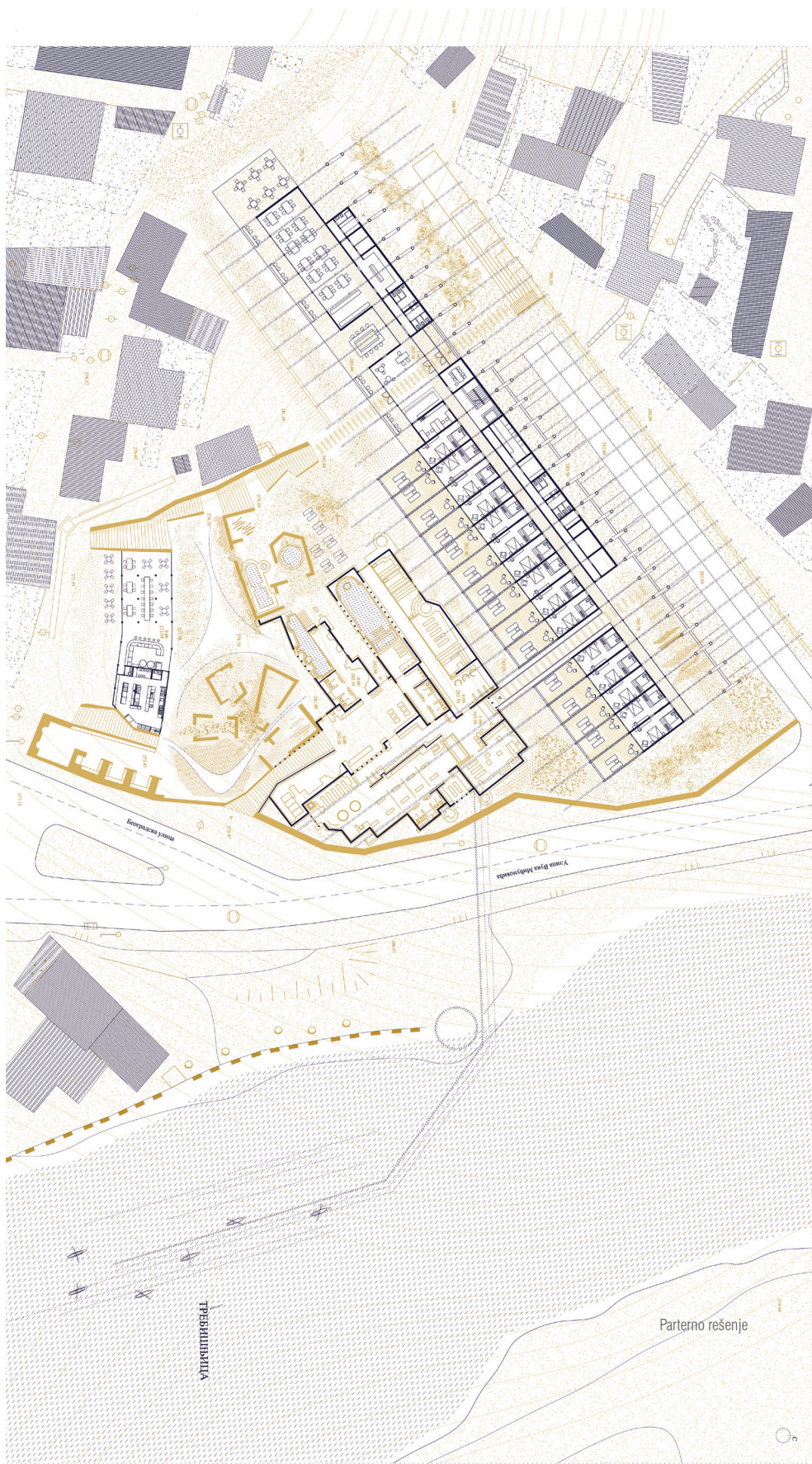
Postoje dva jasno istaknuta entiteta koja definišu fizički kontekst trebinjskog Krša - okolno naselje i ostaci ruševina nekadašnjih kuća. Oni stvaraju dihotomiju između svakodnevnog života i ostataka prošlosti. Namera je pomiriti i uvezati ove entitete.

Istraživanje je bazirano na spoznaji i razumevanju kompleksnih kulturno-istorijskih slojeva Mediterana, nastalih pod uticajem različitih civilizacija i u različitim vremenskim kontekstima. Tema se bazira na afirmaciji arheologije, kao načina očuvanja, ali i upoznavanja sa kulturama i društvima koja su egzistirala u različitim uslovima. Trebinje, istovremeno i univerzalan i autentičan mediteranski grad, poseduje sopstvene arheološke slojeve i neguje tradiciju zadržavanja i prikazivanja istih. U skladu sa tim, ruševine pronađene na lokaciji krša štite se od uništavanja i ostaju kao simbol vremena i širenja mediteranske ali i osmanske kulture. Na taj način postaju proizvod nove arheologije.

Nakon obezbeđivanja očuvanja mediteranskog sloja, kao najznačajnijeg za ovu oblast, ideja je pružiti Trebinju i ostale slojeve koji nedostaju. Sloj iz prošlosti za kojim je Trebinje aktuelno u potrazi jeste antički. Iako je vremenski, u istorijskom kontekstu, smeštena pre mediteranskog nasleđa, antičko nasleđe ovde dolazi naknadno, kao simbol nečega iz prošlosti, i u ovom projektu ovaj sloj je proizvod kvaziarheologije. Antika se postavlja kao temelj na koji će slojevito leći moderna, postmoderna i na kraju savremena arhitektura.

komentar: *Kvaziarheologija* ima negativnu konotaciju. Ovo istraživanje kroz projekat pokazuje dejstvo *arhitektonskog polja* u konstruisanju sloja koji nedostaje, njegovom sleganju, stapanju sa stvarnim slojevima u jedinstvenu ravan. Sledeći korak je struktuiranje prostora i provera volumena u odnosu na stvarnu konfiguraciju terena.

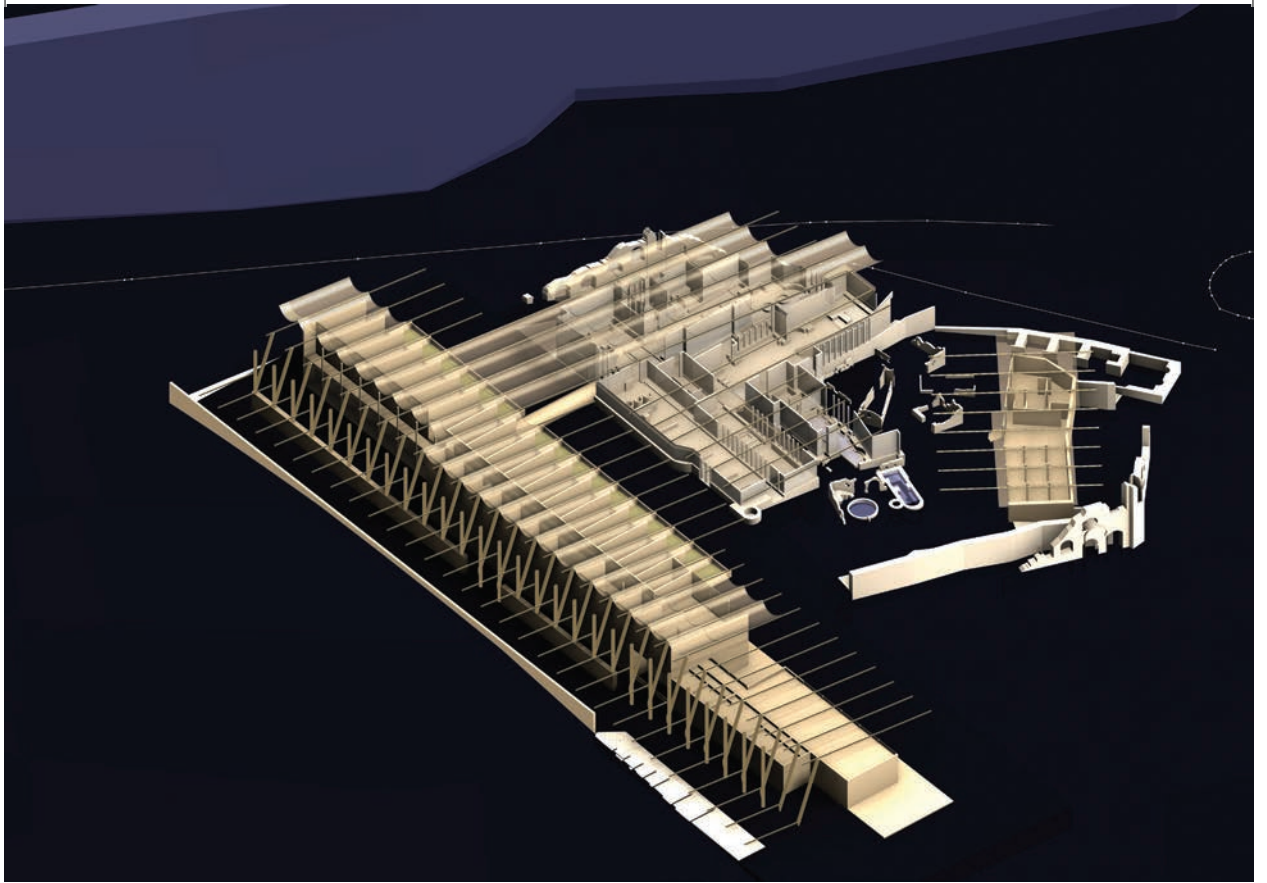
Kordecki naselje

Jana Blažičeva

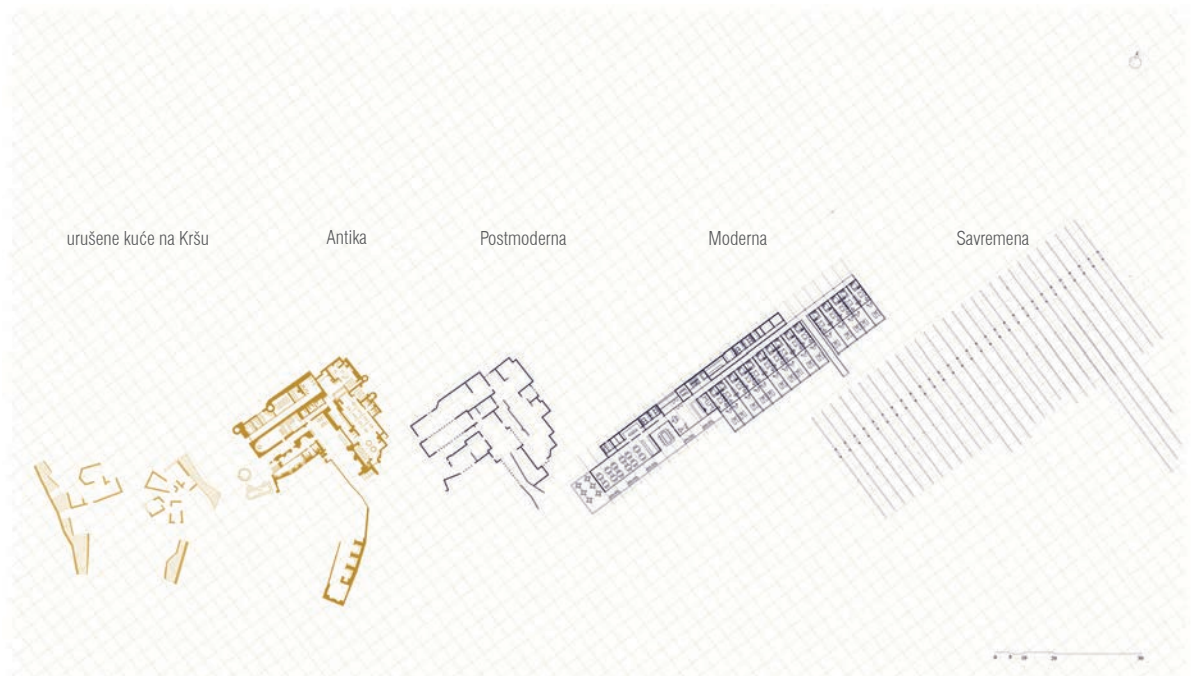
TRAVNIŠKA

Parterno rešenje

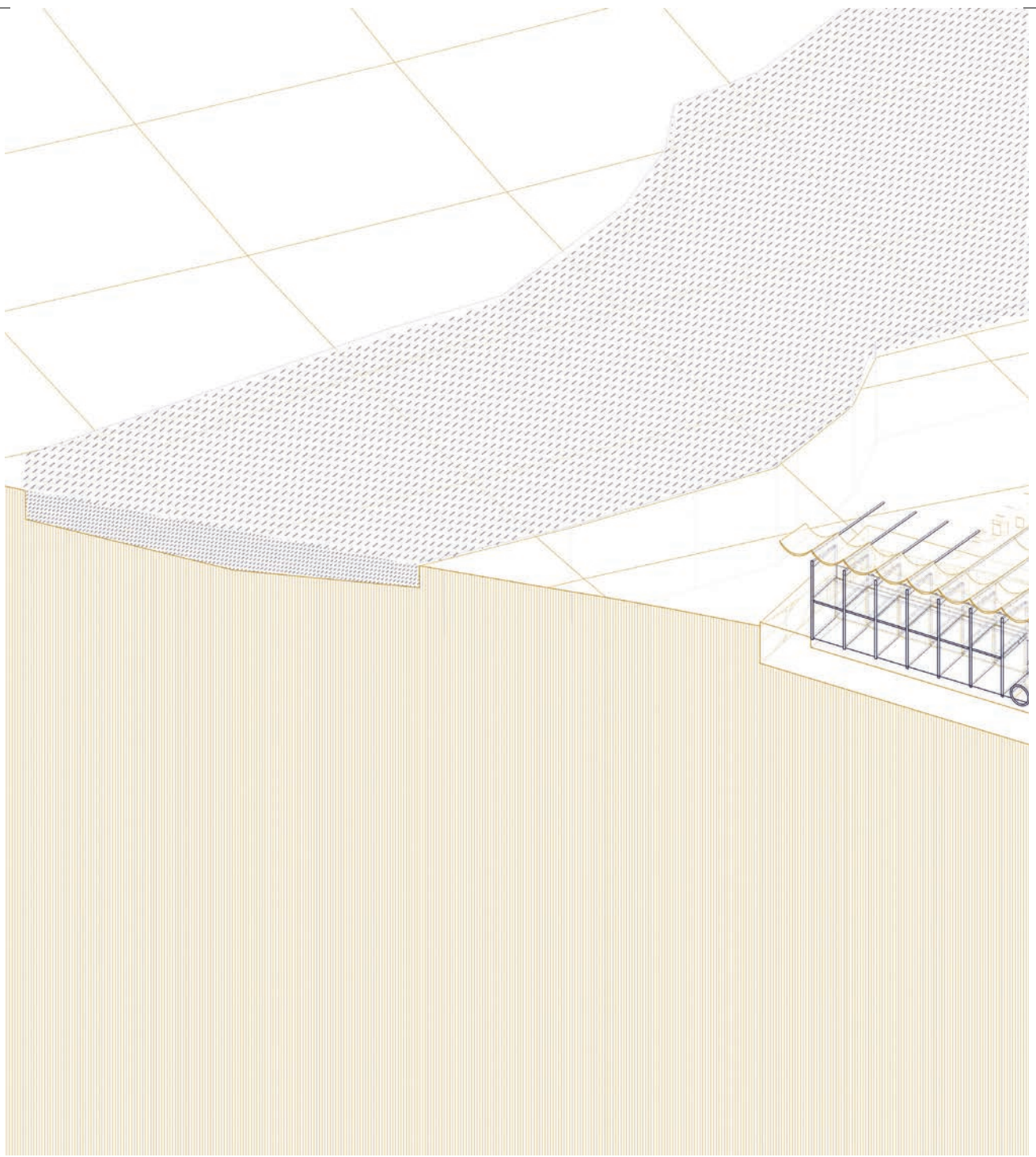

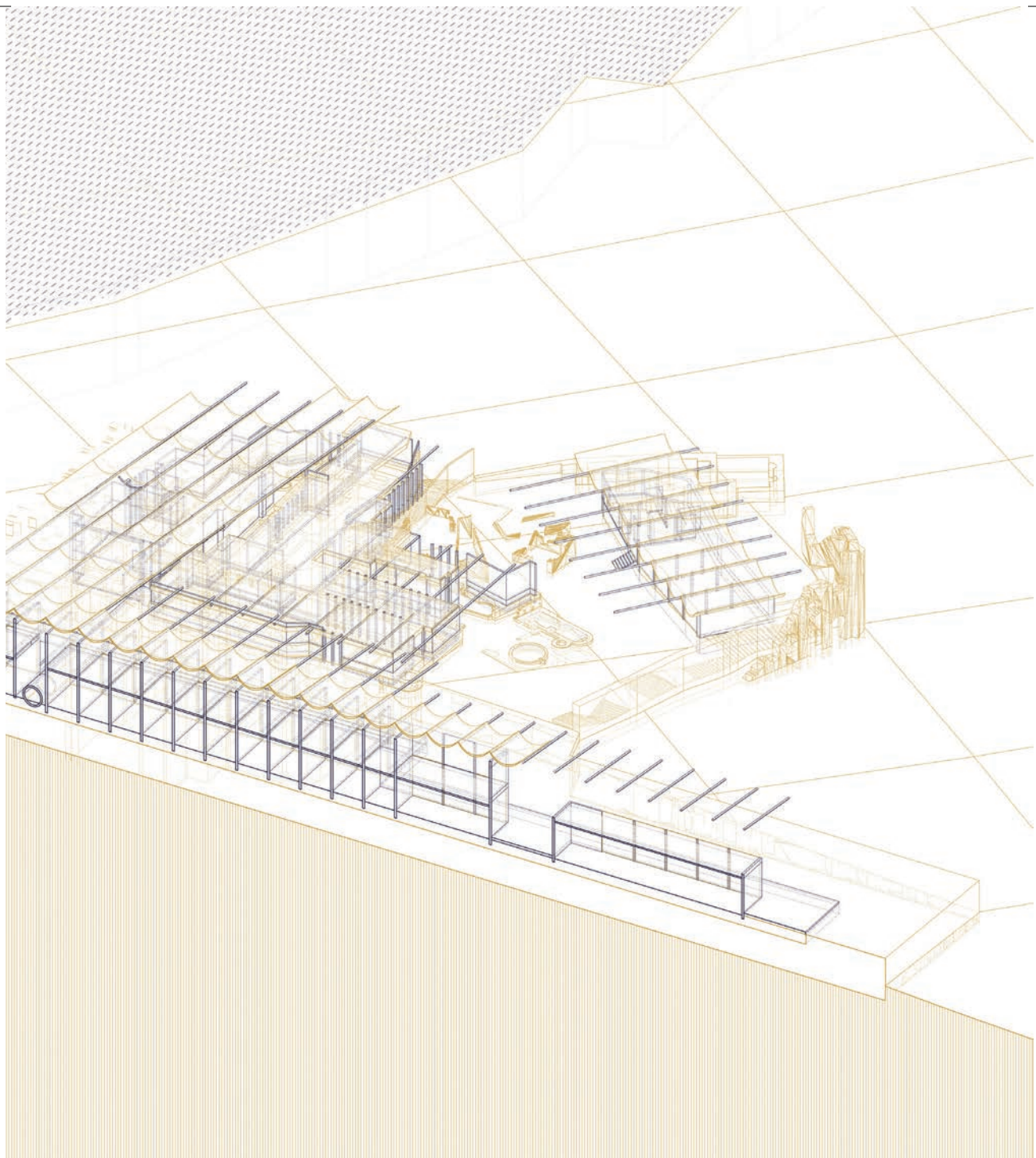

VIZUELIZACIJA hotelskog kompleksa

ARHITEKTONSKO POLJE / Dijagram slojeva i modularnost polja

Karakterističan presek

foto: Aleksandra Djordjević

